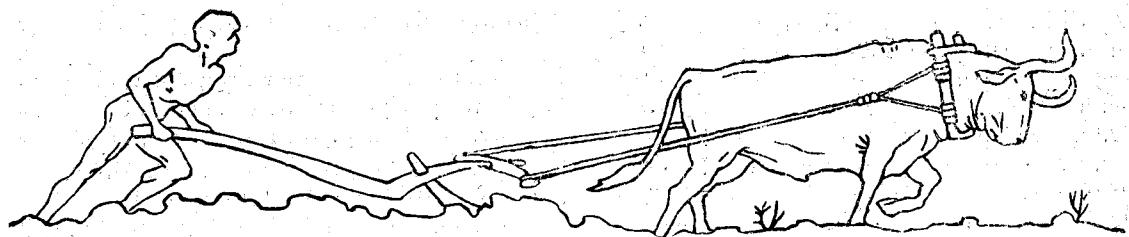

ΕΕΟΧΙΚΟ — ΑΛ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Φωτογρ. Ε. Ξανθοπούλου

ΠΑΝΔΩΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15-31
ΙΟΥΔΙΟΥ 1911

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Υπάρχουν, ώς γνωστόν, Ἀθηναῖοι ποὺ τὸ καλοκαῖρι ἐγκαταλείπουν τὰς Ἀθήνας. Ὅταν δὲν τὸ κάμνουν ἀπὸ ἀνάγκην, διὰ λόγους ὑγείας ή οἰκονομίας, χάριν εἰδικῶν λουτρών κτλ., τὸ κάμνουν ἀπὸ κακὴν συνήθειαν καὶ ἀπὸ μίμησιν. Ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ δόποιοι δὲν μεταχειρίζονται καλοκαιρινῆν διβρέλλαν, διότι δὲν τὸ συνειδῆζουν καὶ οἱ Παρισινοί. Κ' ἐπειδὴ οἱ Παρισινοί ἐγκαταλείπουν τὸ καλοκαῖρο τὸ Παρίσι, ἔννοοῦν καὶ αὐτοὶ νὰ φεύγουν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἀν ἡσαν δμως λογικώτεροι, καὶ διμβρέλλαν δὲν θὰ ἐντείποντο νὰ κρατῶν μὲ τέτοιον ἥλιον, καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας δὲν θὰ ἔρευγαν, παρὰ μόνον ἵσως τὸν χειμῶνα. Ἀντιθέτως, βλέπετε, πρὸς τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ Παρίσι καὶ εἰς κάθε εὐρωπαϊκὴν μεγαλόπολιν ποὺ πιθήκουν, ή, ζωὴ τῶν Ἀθηνῶν τὸν χειμῶνα νυστάζει καὶ κοιμᾶται. Ἀν ή μιγάς, ή εὐρωπαϊκο - ανατολίτικη, ή μικρομεγάλη αὐτὴ πόλις δέξιζη τίποτε καὶ εἶνε ἱκανὴ νὰ δώσῃ μίαν χαράν, μίαν τέρψιν εἰς τὸν κάτοικον, εἶνε τώρα τὸ καλοκαῖρο. Ἔτοι τὸ θέλει τὸ κλίμα ποὺ πλάττει τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὴν πρώτην ζέστην τῆς ἀνοίξεως ποὺ. Θὰ κάμη ἀνεκτὸν τὸ ὑπαιθρον καὶ τὴν νύκτα, αἱ Ἀθῆναι περιβάλλονται μίαν λαμπράν, φωτεινήν, ἔօρτασιμον ὄψιν, — στολὴν ᾧς ποῦμε καλύτερα, — ποὺ δὲν τὴν ἀφίνονται παρὰ μὲ τὸ πρῶτον νυκτερινὸν ψῦχος τοῦ φινινοπώρου. Εἶνε, κατὰ τὴν καθιερωμένην φράσιν τῶν χρονογράφων, ή ὥραια καὶ ἀπέραντος «βασιλεία τοῦ ὑπαιθρού». Εἶνε αἱ καλοκαιριναὶ Ἀθῆναι, ζωηραί, φωτανγείς, πολυθόρυβοι, ἀκοίμητοι, ἡμερονύκτιοι, ἀκούραστοι, εὐτυχεῖς.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε, δτι ὑπάρχει καὶ μία πρόληψις, χρησιμεύουσα ὡς πρόφασις εἰς τοὺς ἀποδημοῦντας; δτι τὸ καλοκαῖρι εἰς τὰς Ἀθήνας

κάμνει ζέστην «ἀφρόρητον». Φαντασμῆτε δμως δὲν εἶνε δυνατὸν αὐτὸ δεις ἔνα τόπον, διό δποιος ἀπέχει μόνον δραχ. 1,50 ἀπὸ τὸ βιονὸν καὶ μόνον λεπτὰ 50 ἀπὸ τὴν θάλασσαν! Ὅσον δηλαδὴ στοιχίζει ή σιδηροδρομική μετάβασις εἰς τὴν Κηφισιάν καὶ εἰς τὰ Φάληρα. Καὶ φαντασμῆτε ἀκόμη δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σταθῇ τέτοια συκοφαντία δι' ἔνα τόπον, εἰς τὸν δποιον δσον φλογερά καὶ δὲν εἶνε ή ἡμέρα, ή νύκτα δμως εἶνε πάντοτε δρόσερά καὶ ἀμβροσία. (Νὰ σᾶς ἔξομολογηθῶ τὴν ἀμαρτίαν μου, «ἀμβροσία» καλὰ καλά τὶ θὰ πῇ δὲν εἰξενόω μοῦ φαίνεται δμως δτι ή λέξις, ώς ἥχος, ἔχει πολὺ χρώμα, φῶς, ἄφωμα καὶ δροσιάν, καὶ δτι είμπορει κανεὶς ἀξιόλογα νὰ χαρακτηρίσῃ μὲ αὐτήν τὴν ἀττικήν νύκτα, δπως ἄλλως τε συχνά τὸ συνειδῆζουν). Τὸ προνόμιον αὐτὸ τῶν δρόσερῶν νυκτῶν ὀλίγαι ἐλλιγικαὶ ἔξοχαί, ἀπὸ ἔκεινας εἰς τὰς δποιας «καταφεύγουν» οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ ἔχουν. Καὶ δὲν ὑπάρχῃ παραδοξολογία, εὐφυολογία, ποὺ νὰ τὴν ἔχειροκρότησα δς ἐκφράζουσαν μίαν ἀλήθειαν, εἶνε τὸ πασίγνωστον ἔκεινο ποὺ εἴπε κάποτε δ. π. Μπάμπης "Αννινος, δτι, τὸ καλοκαῖρι, τὸ δροσερώτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος εἶνε . . . ή πλειεῖα τῆς Ὁμονοίας.

Νομίζετε δτι εἶνε καμία ὑπερβολή; Τώρα ποὺ σᾶς γράφω, μεσοκοπεῖ σχεδὸν δ Ἰούλιος, μεσοκοπεῖ ή ἡμέρα καὶ τὸ γραφεῖον μου, δὲν ἀπέχει οὔτε ἔκατὸν βῆματα ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τοῦ κ. Ἀννίνου. Καὶ δμως είμπορων ἀκόμη νὰ κάθωμαι εἰς μίαν πολυθρόνα μὲ μάλλινον μαξιλάρι, νὰ φρῶ δλόκληρον τὴν στολὴν μου καὶ νὰ μὴν ἔχω ἀνοικτὸν παρὰ τὸ παραθύρον τοῦ δρόμου, μὲ τὸ στὸδο κατεβασμένον διὰ τὴν ἀντηλιάν. Ἀν ἀνοίξω τὴν ἀντικρινὴν θύραν, τὸ ρεῦμα δὲ εἶνε δυνατώτερον καὶ . . . ψυχρότερον.

ἀφ' ὅτι χρειάζεται. Ἀρκοῦμαι νὰ τὸ σχηματίζω ἐδήμην εἰς τὴν τραπέζαριαν καὶ νὰ ἐκθέτω εἰς αὐτὸν τὰ αἰγινήτικα κανάτια, ποὺ κρυόνουν ἀκόμη τὸ νερὸν καλύτερον ἀπὸ παγωνιέραν. Τὸ φερούμετρόν μου ὑπὸ σκιὰν δείχνει μόλις 23° Ρεωμύρου. Καθόλου παράδοξον, ἀφοῦ — τὸ μόνον παράδοξον εἶνε τὸ σώμα αὐτό, — προχθὲς ἔβρεχεν ὅλην τὴν νύκτα. Ωρισμένως λοιπὸν δὲν εἶνε διὰ ναυτοκτονήσῃ κανεὶς! Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ἔρχονται καὶ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποῖας ἡ διαμονὴ εἰς δωμάτιον χωρὶς ρεῦμα ἡ χωρὶς βεντάλιαν, εἶνε ἀδύνατος. Ἄλλ' αἱ ἡμέραι αὐτὰ τοῦ ἀδηναῖτοῦ καλοκαιριοῦ, αἱ πράγματι «ἀφρόητοι», εἶνε μετρημέναι, δπως σχεδὸν καὶ αἱ χιονισμέναι ἡμέραι τοῦ χειμῶνος. Καὶ τὸ νάργηται κανεὶς, χάριν τῶν ὀλίγων αὐτῶν, τὴν δροσιὰν καὶ τὴν διασκέδασιν τῶν ἄλλων, ὅλην τὴν ὥραίν καὶ εὐτυχισμένην αὐτὴν ζωὴν τοῦ καλοκαιριοῦ μας, διὰ νὰ ταλαιπωρηθῆ, νὰ πλήξῃ καὶ νὰ ψηθῇ ἐπὶ μῆνας εἰς μίαν ἔφημὸν καὶ ἀμφίβολον ἔξοχήν, εἶνε τὸ ὀλιγώτερον ἀνοησία.

Ἄλλα τὸ ὅτι δὲν ἔστημανται τὸ καλοκαῖρι αἱ Ἀθῆναι, σημαίνει ὅτι ὅλιγοι σχετικῶς Ἀθηναῖοι ἔχουν τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν. Οἱ περισσότεροι, καὶ ἀν ἔχουν τὴν πρόληψιν, δὲν ἔχουν Ἰσως τὰ μέσα. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀθηνῶν ὅχι μόνον δὲν ἐλαττωνεται τὸ καλοκαῖρι, ἄλλα καὶ αὖξανει. Διότι τοὺς φεύγοντας ἀντικαθιστοῦν μὲ τὸ παραπάνω οἱ ἐπιστρέφοντες, οἱ ἔρχομενοι ξένοι, οἱ ἐπαρχῶται κυρίως, ποὺ πετιοῦνται συχνὰ ὡς τὴν πρωτεύουσαν, μὲ τὴν παραμικρὰν πρόφρασιν «ὑποθέσεως», καὶ μένουν διὰ νὰ διασκεδάσουν. Φέτος μάλιστα, ἡ παράτασις τῶν ἔργωντον τῆς Διπλῆς Βουλῆς διατηρεῖ τὸ ρεῦμα τῶν ξένων ζωηρότερον. Τάθηναὶκα ἔνοδοχεία εἶνε γεμάτα δπως τὴν ἀνοιξιν μὲ τοὺς περιηγητάς. Καὶ τὰ θέατρα, μολονότι πολυάριθμα, δὲν εἰμποροῦν νὰ παραπονοῦνται διὰ κεστία. Κάνει βράδυ δλα ἔχον κόσμον καὶ... εἰσπραξιν· (τὸ προσθέτω, διότι μόνον εἰς τὰς Ἀθῆνας συμβαίνει κάποτε τὰ θέατρα νὰ ἔχουν κόσμον χωρὶς εἰσπραξιν...) Ἡ Νέα Σκηνὴ π. χ. ἐπὶ ἔνα μῆνα τώρα, μὲ τὰ «Παναθηναϊα», εἰσπράττει ἀνωτῶν χιλίων δραχμῶν καθ' ἐκάστην, τὸ δποῖον σημαίνει «πιέναν ἀγρίαν». Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σαιζὸν τὸ ἵδιον ἔγινετο εἰς τὸ θέατρον τῆς Κυβέλης, τὸ δποῖον γενικῶς ἔργαζεται καλύτερον ἀπὸ δλα. Ἄλλα καὶ τὸ Ἀττικὸν τῆς Μαρίνας Κοτοπούλη, δσάκις τουλάχιστον διδη ἔλκυστικὸν ἔργον, εἶνε γεμάτον.

Ἐν γένει τὸ ὑπαίθριον θέατρον δίδει τὸν τόνον εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν αὐτὴν ζωὴν. Αἱ Ἀθῆναι ζοῦν τὸ καλοκαῖρι διὰ τοῦ θεάτρου καὶ διὰ

τὸ θέατρον. Θὰ ἔλεγες ὅτι δὲν ἔργαζονται ὅλην τὴν ἡμέραν, παρὰ διὰ νὰ θεατρισθοῦν τὸ βράδυ. Καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων, οἱ παραθερίζοντες μονίμως εἰς τὰ Φάληρα καὶ τὴν Κηφισιάν, αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Πειραιῶται, θὰ ἔλθουν εἰς τὰς Ἀθῆνας μίαν ἡ δύο φοράς τὴν ἔβδομάδα, διὰ νὰ ἰδοῦν θέατρον. Δὲν ὑπάρχει δὲ κάτοικος τῆς πόλεως, ποὺ νὰ μὴν ἀπολαμβάνῃ πέντε τουλάχιστον παραστάσεις τὴν ἔβδομάδα, ἐκτός, ἐννοεῖται, τῶν καθημερινῶν τσαμπατζῆδων. Ὑπάρχουν δὲ θέατρα δι' δλα τὰ γούστα καὶ δι' δλα τὰ βαλάντια. Ἀπὸ τὰ προμηνησθέντα δριστοκρατικά, τοῦ καλοῦ κόσμου τὰ θέατρα, δπου μία καλὴ θέσις στοιχίζει μὲ τὸ πουρμπούνδρ ἐν πεντόφραγκον, ἔως τὰ θεατράκια τῶν συνοικιῶν, δπου εἰσέρχεται κανεὶς μὲ πενήντα καὶ μὲ εἴκοσι λεπτά. Κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς, τὰ καλοκαιρινὰ θεάματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιχώρων, μικρὰ καὶ μεγάλα θέατρα, κινηματογράφοι, ἀνδρείκελλα, καραγκιόζηδες καὶ ταραντέλλαι, — γενικὴ πλέον ὄνομασία, ἡ δποία σημαίνει κάθε ἔξεδραν καφενείον, ἐπὶ τῆς δποίας ἔκτελονται χοροί, ψόματα, ἀκροβατίαι καὶ μουσική, — ἀνέρχονται εἰς εἴκοσι καὶ πέντε!

Ολὸς αὐτὰ τὰ κέντρα, κατεσπαρμένα εἰς μίαν πόλιν σχετικῶς μικράν, ἀπὸ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου, δταν ἀφυπνίζεται ἡ χαρακτηριστικὴ αὐτὴ ζωῆ, ἔως τὴν μισὴ μετὰ τὰ μεσάνυκτα, δταν ἀρχίζει κάπως ἡ νυκτερινὴ ἡσυχία, λάμπουν φωταγωγημένα καὶ θορυβοῦν πολιάνθρωπα. Γυρλάνται, ἀστέρια, πινακίδες, γλόριποι, ἡλεκτρικοὶ προβολεῖς, φανοὶ γκαζιοῦ καὶ ἀστευλίνης, σχηματίζουν παντοῦ φωτεινὰ νεφελώματα, ὑψούμενα πανηγυριῶς εἰς τὴν γαληνιαίαν ἀτμόσφαιραν τῆς πόλεως καὶ ἀποκρύπτοντα τοὺς ἀστέρας τοῦρανον. Ἔπειτα, σιγά - σιγά, σιρύνοντα δλα, καὶ ἡ ζωή, ὁ θόρυβος, τὸ φῶς καὶ ἡ κίνησις, περιορίζεται εἰς τὴν Ὁμόνοιαν καὶ τὰ Χαυτεῖα. Ἐκεῖ κατασταλάζουν οἱ πλέον νυκτόβιοι ἀπὸ τοὺς θαμῶντας τῶν θεάτρων, ἐνῷ οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ τράμ ἀποβιβάζουν ἐκείνους ποὺ ἐπέρασαν τὴν βραδυάν των εἰς τὸ Φάληρον, εἰς τὴν Κηφισιάν ἡ εἰς τὴν Ἀλυσίδα. Ἄλλα δὲν σκοπεύουν νὰ κοιμηθοῦν ἀπὸ τώρα... Θὰ συμπληρώσουν τὸ γλέντι των εἰς τὸ γαλαποτολεῖον ἡ τὸ ζυθοπολεῖον, εἰς τὸ «Πανελλήνιον» ἡ εἰς τὰ «Βουστάσια». Καὶ θὰ μείνουν ἐκεῖ ἀργά, μὲ τοὺς συστηματικοὺς ζενόντηδες τῆς Ὁμονοίας, τῆς δποίας πολλὰ καταστήματα, μὲ τὴν ἀδειαν τῆς Ἀστυνομίας, — καὶ αὐτοτε χωρὶς αὐτὴν, — διανυκτερεύουν. Ἡ ποικιλία αὐτὴ, ἡ πολυκοσμία, ἡ ζωηρότης, ἡ κίνησις, ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, ἀν δέλετε, τὸν χειμῶνα εἶνε πράγματα ἄγνωστα. Δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς ὅτι ἔγνωρισε τὰς Ἀθῆνας μας, ἀν δὲν ἔζησεν ἐδῶ

ὅλιγονς μῆνας τὸ καλοκαῖρι. Πολὺ δὲ ὅλιγώτερον ἀν δὲν παρευρέθη εἰς μίαν ἐνδιαφέρουσαν πρώτην Ἑλληνικοῦ ἔργου, μετὰ ἡ ἀνευ μαξιλαρώματος, τὸ δποῖον, — αὐτὸν μόνον ἀφοει διὰ νὰ ἔννοησετε τὴν τεραστίαν διαφοράν, — τὸν χειμῶνα δὲν συμβαίνει ποτέ.

Ο Κοππέ, Παρισινὸς τοῦ Παρισιοῦ αὐτός, χαρακτηρίζουν κάποτε τὴν προσφιλῆ τοῦ πόλιν, εἶπεν ὅτι εἰς δλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου εἶνε ἐπίσης προσφιλής, διότι ἡ ἀτμόσφαιρά της περιέχει τρόπον τινὰ μόρια ἀπὸ δλας τὰς ἀτμοσφαιριδας τοῦ κόσμου. Κάθε ξένος, ενδισκόμενος εἰς τὸ Παρίσι, νομίζει ὅτι ενδίσκεται εἰς τὸν τόπον του. Καὶ καταντοῦν νὰ νοσταλγοῦν τὰ παρισινὰ βούλεβάρτα, μὲ τὸν διδυμό πόθον, τόσον δὲ Βεδουΐνος, ὁ ορειβάζων εἰς τὴν φλογερὰν ἔρημον πρὸ τῆς σκηνῆς του, δπον δὸς σος Μέγας Δούξ, δὲ Βογυάρος καὶ δο Μαχαραγιᾶς. Κάτι τέτοιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰς Ἀθῆνας, τὸ μικρὸν ἀντὸ Παρίσι τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ζωὴ των κατήντησεν ἔνα ποικιλώτατον μωσαϊδὸν καὶ ἡ ἀτμόσφαιρά της ἔνα κρῆμα. Κάθε ξένος, κάθε ἔποιησεν εἰς τὸν ζωηρά, τὸ φαινόμενον εἰμπορεῖ νὰ παρατηρηθῇ καλύτερα. Θὰ τὸ ἔλεγε κανεὶς «κοσμοπολιτισμὸν» ἀν δὲν ἔφοβετο μήπως ἡ λέξις ἔχῃ μεγάλας ἀξιώσεις. Ὁλα δμως εἶνε σχετικά, καὶ δταν συγκρίνωμεν τὰς Ἀθῆνας μὲ τὸ Πα-

ρίγον, δὲν σημαίνει ὅτι λησμόνονται τὰς ἀναλογίας. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ἡ μικρὰ μας πρωτεύουσα ἔχει στημερον ἀπὸ δλα. Ὁ Εὐρωπαῖος εἰμπορεῖ νὰ εῦρῃ εἰς μόνον ἀντὴν γωνίας ἔννοησης εὐδωπαῖκας καὶ νὰ ζήσῃ σὰν ἡ τὸ σπίτι του ὁ ἀνατολίτης ἐπίσης, ὁ ωμηδὸς ἐπαρχιώτης ἐπίσης. Ἔξαφνα, ἀπὸ τὰ εἰκοσιτετέντε αὐτὰ καλοκαιρινὰ κέντρα τῆς διασκεδάσεως, εἰμπορεῖ καθένας νὰ ἔκλεξῃ τὴν διασκέδασιν τοῦ γούστου του. Οι ίδιοι οἱ Ἀθηναῖοι πολλάκις, οἱ δποῖοι εἶνε μιγάδες, ενδισκούνται εἰς φορεδάν ἀμιχανίαν ἔκλογης. Διότι ὁ ἀμιανὸς ἐνδὲ λαϊκοῦ καφεσαντάνη ἡ οι μεζέδες καὶ τὰ σαντούρια μιᾶς ταβέρνας τοῦ Θησείου, τοὺς ἔλκυον δσον μία παράστασις τῆς Κυβέλης μὲ ἔργον τῶν Δε.-Φλέρς καὶ Καγιαβή ἡ ἔνα γενῦμα μὲ σμόκιν εἰς τὴν Γκράντ Μπρεττάνιας.

Ὀπωςδήποτε, ὅλος αὐτὰ εἶνε διασκεδαστικὰ καὶ πουθενά, ἐντὸς τοῦ Βασιλείου καὶ τῶν δμόδων τουλάχιστον χωρῶν, δὲν τὰ ενδίσκετε βέβαια. Ἀν ἔρωτατε τώρα καὶ διὰ τὴν ὑγείαν μας, μάθετε ὅτι εἶνε θηριώδης. Μὲ δσα λέγουν κατὰ τοῦ νεροῦ, τῆς ζέστης καὶ τῶν φρούτων, αἱ μεγάλαι ἐπιδημίαι μόνον τὸν χειμῶνα μαστίζουν τὰς Ἀθῆνας. Τὸ καλοκαῖρι ἐδῶ εἰμπορεῖ νὰ εἶνε κανεὶς ἀσφαλής καὶ νὰ τρώγῃ ἀφρόβως τὰ κεράσια καὶ τὰ βερύκοκκα τῆς λεπτογείου Ἀττικῆς, ποὺ εἶνε δρισμένως τὰς ὠραιότερα τοῦ κόσμου. Ἐπτὸς πλέον ἀν δέλθη ἡ χολέρα: ἄλλα φαίνεται, δτι δὲν τὸ δέλθηνται, διὰ την ποτέρας σου ποιητής πατέρας σου.

ΣΤΗ ΦΩΤΕΙΝΗ ΣΑΝΤΡΗ *

Σὲ μιὰν ώραιάν εἰμπνευσί του, σὲ μιᾶς χρυσῆς στιγμῆς του τὴ φεγγοβολή, ἀπὸ τοὺς κόσμους τῶν δνείδων σὲ καλεῖ μέσ' στ' ἀνθροστόλιστο νησί του δ ποιητής πατέρας σου.

Καὶ σύ, ὃ ούρανία Φωτεινή, κατέβης ἀπὸ τὴ σφαῖρα σου τὴν ἀγερόπλαστη καὶ γαλανή. Κ' ἔλαμψες ώσὰν ἄγγελος ἀγνότητος καὶ ώσὰν ἀστρον τὸν ἀπατηλόν, ποὺ μέσ' στὰ κάλλη, στὰ λουλούδια καὶ στολίδια του, παραμονεύουντε φαρμακερὰ τὰ φίδια του.

* Απηγγέλθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸ Θέατρον Κυβέλης τὴν 24 Ιουνίου 1911 κατὰ τὴν 5ον παράστασιν τῆς «Φωτεινῆς Σάντρη».

Καὶ σ' ἐφαρμάκεψαν. Σ' ἐφλόγισαν τῆς γῆς οἱ πόθοι.
Αλλὰ στῆς γῆς μας τὸν πηλὸν
ἡ ἀγγελικὴ φτερούγα σου δὲν ἔλασπώθη.

Κι' ὅταν μιὰν ὡραν ἔξαλιστηκ' ἡ ψυχή σου,
γοητευμένη ἀπὸ τὸν πλάνον πειρασμόν,
τότε μὲ πόνου στεναγμὸν
σου παραστάθηκεν δὲ ποιητής σου.

Μέσ' ἀπὸ τὸν ἀγῶνα σου μ' ἀγάπην σὲ ἀρπάζει
καὶ στῆς ἀγίας Τέχνης τὸν βωμὸν σὲ θυσιάζει.

Δὲν σ' ἄφησε στὴν ἄχαρη κοινῶν ἀνθρώπων μοῖρα,
νὰ ζῆς καὶ νὰ μεσοαίνεσαι στὴ μαύρη λησμονιά,
καὶ ν' ἀποθάνῃς ἀδοξῆ σὲ μιὰ τῆς γῆς γωνιά.
Μὲ τῆς θυσίας σ' ἔντυσε τὴ φωτερὴ πορφύρα,
σ' ἐστόλισε μὲ στέφανο μαρτυρικό,
σ' ἀνύψωσε σὲ κόσμο ἴδανικό.
Ἐκεῖ ποὺ ζοῦνε σὲ φωτὸς καὶ ἀρμονίας κύματα
τῶν ποιητῶν τ' ἀθάνατα δημιουργήματα.

"Αν ἡ ζωὴ στὸν κόσμο αὐτὸν σᾶν ὄνειρο διαβαίνει,
ἡ Τέχνη εἶν' ὄνειρο ζωῆς, ποὺ στὸν αἰῶνα μένει.
Κι' ὅταν τῆς Τέχνης ἡ μεγάλ' ἵρεσια
σ' ἔκστασι βιθυνισμένη,
σᾶν ἀπὸ μυστικὰς δυνάμεις μαγεμένη,
σὲ κατεβάζει ἀπὸ τὰ ὑψη τὰ αἰμέρια
κ' ἐμπρὸς στὰ μάτια μας σὲ ζωντανεύει,
τότε στὸ στῆθος μας παλεύει
καὶ συγκλονίζει τὴν καρδιά μας
συγκίνησις καὶ θαυμασμός, συμπάθεια καὶ λαχτάρα
καὶ ἀγωνία καὶ τρομάρα.
Καὶ τρέχουνε τὰ δάκρυνά μας
ώσὰν ἀτίμητα μαργαριτάρια
στῆς δάφνης σου τ' ἀμάραντα κλωνάρια.
Καὶ σκύβεις ἀπὸ τὰ οὐράνια
καὶ μὲ ἀγάπη καὶ μὲ περηφάνεια
παίρνεις τὴ δάφνη ἀπ' τὴν ὡραία κεφαλή σου
καὶ στεφανώνεις τὸν ποιητή σου.

A. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΩΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ

Εἰς ἔνα γεῦμα τοῦ Βενιζέλου ἦτο προσκεκλητός ὁ συνάδελφος κ. Ζαχαρίας Παπαντωνίου. "Οταν μετ' ὀλίγον εὑρισκόμεθα εἰς τοῦ Ζαχαράτου, ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος μὲ ἐκύτταξε μὲ κάτι κατάπληκτα μάτια καὶ μοῦ εἴπεν"

— Αὐτός, σὲ παρακαλῶ, εἶνε δὲ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος;

— Φαίνεται.

— Ποῦ εἶνε οἱ γραμματεῖς του οἱ Ἰδιαίτεροι, οἱ ἀκόλουθοι, οἱ θυρωδοί, τὰ τόσα διάμεσα τέλος ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ ἐνὸς πρωθυπουργοῦ καὶ τῆς πόρτας του;

"Η ἐπιτροπὴ τῆς Λέσχης τῶν Φιλελευθέρων ἐσκέψθη νὰ τοῦ ἐπιπλάσῃ ἔνα διαμέρισμα διὰ κατοικίαν του. Κρίμα δὲ τὸ Τύπος δὲν ἀντελήθη ποὺ κεῖται τὸ σκάνδαλον εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν, πέριξ τῆς ὁποίας ἔκαμε τόσον θρόνον. Τοῦ ἐπίπλωσε πέντε, θαρρῶ, δωμάτια χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πραγματικὴ ἀνάγκη πέραν μιᾶς κρεβατοκάμαρας καὶ μιᾶς τραπεζαρίας. "Ερχεται καὶ φεύγει ὡς κάποιος βιαστικὸς ἐπισκέπτης. Κάποτε ενδρήκε λογικὴν τὴν γνώμην νὰ χαρίσῃ μίαν πρωΐνην ὡραν εἰς ἀκρόασιν τῶν βουλευτῶν. Ο κ. Στέφανος Στεφάνου, δὲ ποτοῖς φαίνεται θὰ τὸν εἴδεν εἰς μίαν τέτοιαν ὡραν ν' ἀκούῃ τὰ «σοῦπα μιούπες» τῆς ἐπαρχιακῆς πολιτικῆς, εἴπε κάτι τι, ποὺ μόνον αὐτὸς δὲν θαυμάσιος ἐπιγραμματοποιὸς ἥμποροῦσε νὰ τὸ εἴπῃ :

— Εβαλει τὸν ἀετὸ στὸ κλουβὶ καὶ τὸν ταῖζον καναβοῦσι!

"Η καναβούρφαγία ἐτελείωσεν ἀποτόμως ἔνα πρωΐ. Ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον του ἀπὸ τῆς γῆς πρωΐνης.

— Αρκεῖ τὸ Σαββατόβραδο, εἴπε τὰ Σαββατόβραδα θὰ συναντώμεθα στὴ Λέσχη καὶ τὰ λέμε.

"Αλλὰ καὶ τὰ Σαββατόβραδα τῆς Λέσχης ὑπῆρξαν μόνον δύο - τοια: τὸ τέταρτον συνέπεσε μὲ μίαν συνεδρίασιν τῆς Πολεμικῆς ἐπιτροπῆς, τὸ πέμπτον μὲ ἄλλην ἐργασίαν καὶ ἐπειδὴ ἡ δρεξις ἔχεται ἐν τῷ τρώγειν, δὲν ἔξαναείδαμε πλέον Σαββατόβραδο Λέσχης. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ διαφορετικά, ἀφοῦ δὲ ἀνθρωπος μὴ ἀρκούμενος νὰ τεντώνῃ τὴν ἰδικήν του ἡμέραν, ἐπέπεσε καὶ ἐπὶ τῶν ἰδικῶν μας πεποιθήσεων ἐπιμένων νὰ μᾶς πείσῃ διτὶ δὲν εἶνε ἀπολύτως τίποτε δεκαπέντε ὡρῶν συνεχῆς ἐργασία εἰς τὴν Βουλήν; Κατὰ τὰ γλυκοχαράματα μιᾶς ὀλονυκτίας τὸν ἐπλήσιασε κάποιος βουλευτής καὶ τὸν ἥρωτησε πότε ἥμπορει νὰ τὸν ἰδῇ εἰς τὸ ὑπουργεῖον:

— Θέλετε νὰ ὅμητε τοὺς ὄχτὼ σήμερα;

"Ημεῖς ἐφεύγαμε διὰ νὰ κοιμηθοῦμε καὶ αὐτός, ἐὰν ἡ ὥρα ἦτο ἔκτη πρωΐνη, ἐφευγε διὰ τὸ ὑπουργεῖον του.

— Σιοὺ σπίτι, νίψιμον, ἄλλαγμα καὶ φρεστὸ στὰ "Υπουργείον! μουρμουρίζει πολλάκις ὁ ἀκόλουθός του λοχίας τῶν εὐζώνων. Ἐκεῖθεν ἐπιστρέψει στὸ σπίτι του μεταξὺ ταῖς καὶ ταῖς ἀπογεννατινῆς διὰ νὰ ενδεθῇ πάλιν τὴν 4^η μ. μ. εἰς τὸ ἀλλο ὑπουργεῖον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βουλήν, καρφωνόμενος πλέον ἀμετακινήτως εἰς τὸ κάθισμά του καθ' ὅλην τὴν συνεδρίασιν, παρακολουθῶν δλονις τοὺς παρελαύνοντας διὰ τοῦ βήματος, ἀντιτασόμενος, συμφωνῶν, πληροφορῶν καὶ θυμόνων ἀγρίως εἰς κάθε ἔμφαντιν τῆς κακοπιστίας ἢ τῆς ἀδηλίας δημοκρατίας. "Ο οὗτος στροβιλίζόμενος ἀνθρωπος ἔχει καὶ μιᾶς ὥρας ἀνάπταυσιν μεταξὺ τοῖς καὶ τοῖς βραδινῆς. Μισή ὥρα διὰ τὸ φαγητό του καὶ μισή διὰ περίπατον τοῦ γύρου τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ προτίμησιν. "Εάν μετά ταῦτα ὑπάρχῃ συνεδρίασις τῆς Βουλῆς, δὲν θὰ εἶνε στὸ κάθισμά του εἰς τὰς τοῖς καὶ 3, ἀλλ' εἰς τὰς 10 ἀκριβῶς, ἀν μη 5 ἢ τοις λεπταῖς ἐνωρίτερον. "Εάν δὲν εἶνε Βουλή, θὰ εῖνη κατεπελγουσαν ἀνάγκην νὰ ἐργασθῇ εἰς τὸ ὑπουργεῖον, νὰ μελετήσῃ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου νομοσχέδια, νὰ συνεργασθῇ μὲ μίαν ἐπιτροπήν, νὰ ἀνοίξῃ ἔνα βιβλίον καὶ μιὰ φορά τὸν μῆνα νὰ παρακολουθήσῃ τὴν παράστασιν κατὰ προτίμησιν κανενὸς ἀλληνικοῦ ἔργου. "Αλλ' εἰς τὸ διάλειμμα τῆς «Φωτεινῆς Σάντρη» λόγου χάριν σᾶς ἐρωτᾷ διὰ τὸν κ. Χρηστομάνον. "Η ἐρώτησις δὲν εἶνε καθόλου ἀδηλά. Δὲν ὑπάρχει ὅχι γραμμὴ ἀλληγορικοῦ γραφίματός ἀλλὰ καὶ λεπτομέρεια φιλολογικοῦ κανγά, τὴν ὑποίαν νὰ μὴν εἰξεύῃ. "Ισως δλίγοι παρηκολούθησαν τόσον ἐπιμόνως τὸ ἀλησμόνητον τουρκογύφτικο πατερντί, τὸ δοποῖον ἥνοιξε εἰς τὰ φιλολογικὰ τσαντίρια διατανικὸς Μποέμ. Τὸ βράδυ ποὺ τοῦ ἀνετέθη νὰ σηματίσῃ Κυβέρνησιν ἐνῷ κατεβαίναμε στὸ Φάληρο, στὴ σκάλα τοῦ σταθμοῦ τοῦ Μοναστηράκιου μοῦ ἔδωκε νὰ διαβάσω τὴ «Βάρκα» τοῦ κ. Χατζοπούλου, ἡ δοποία ἥμποριζεν ἀνόμαλητον τοῦ τυπογραφείου. Προχθὲς ποὺ ἡ Κοινὴ Γνώμη ἐταράσσετο πέριξ τοῦ ζητήματος τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῶν δηλώσεων καὶ ἀντιδηλώσεων ἔβαζε τὸν εὐζώνων ἀκόλουθον του νὰ φάξῃ στὸ διάμεσον διὰ τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Παναθηναίων»:

— "Ενα βιβλίο μακρύ, εἶδος Προϋπολογισμοῦ κ. Προέδρε;

— Μάλιστα.

— Τ' ἀφήσαμε στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν

— Νὰ μὲ θυμίσης τὸ πρωὶ νὰ τὸ πάρωμε. Πῶς καὶ πότε τὰ διαβάζει αὐτὰ τὰ πράγματα; Ἰσως μεταξὺ δῆς καὶ γῆς πρωΐης, ἵσως στὸ ἀμάξι του, ἵσως παντοῦ. Δὲν μοῦ εἶνε τίποτε μυστήριον πλέον, ἀφοῦ εἰς τὸ Θέρισσον, διεύθυνων μίαν πολύπλοκον ἐπανάστασιν ντουφεκοῦ καὶ πένας, εὔρισκε καιρὸν ν' ἀπαγγέλῃ στίχους τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Μάνου, νὰ συζητῇ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ νὰ μανθάνῃ τὴν ἀγγλικὴν κοινωνίενος μόνον 3 ὥρας τὸ ήμερον-υπιον ἐπάνω εἰς μίαν πόρταν, ἀποσπασθεῖσαν ἀπὸ ἔνα σπιτοκάλυβο διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κρεββάτι του.

Οἱ ἐν Κρήτῃ πολιτικοὶ συνεργάται του λέγουν διτὴ ἀντοχὴ του εἰς τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν είχε κανονικὸν βαθμὸν 16 ὥρῶν καὶ διτὰ τὴν σύνταξιν τῆς Κρητικῆς νομοθεσίας ἐφθασεν εἰς 18 διὰ πολλὰς ἡμέρας. Εξ ὅλου οἱ φιλο-

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

λογοῦντες νέοι τῶν Χανίων λέγουν διτὶ ἡ βιβλιοφαγία δὲν ενδῆκε πλέον ἀχόρταστον ἀνθρώπον. Βουλευτὴς Ἀκαρνάν διηγεῖτο πέρουσι διτὶ πρὸ 15 ἑτῶν δ. κ. Λεωνίδας Δεληγγιώργης κατόπιν μιᾶς μαρκᾶς του συνομιλίας μὲ τὸν Βενιζέλον, ἐλθόντα τότε ἐδῶ μὲ τὴν Κρητικὴν ἐπιφορήν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον του καὶ εἶπεν:

— Ωμιλοῦσα ἔως τώρα μ' ἔνα μέλλοντα πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος.

Τίς οἶδε κατὰ τὴν συζήτησιν ἐκείνην τί συνέβη εἰς τὸν παροιμιώδη βιβλιογράφον πολιτευτὴν τοῦ Μεσολογγίου διὰ νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰ σφιχτὰ χεῖλη του αὐτὴ ἡ τολμηρὰ προφητεία περὶ ἐνὸς νέου, διὸ διποίος ἦτο μόλις 32 ἑτῶν. Τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τοῦ κ. Ἐσολίν ὡς προέδρου τῆς Βουλῆς τῆς πρώτης Συνελεύσεως, ἐνῷ ἡμεῖς οἱ φίλοι του ἐσχολιάζαμε πικραμένοι τὸ ἀποτέλεσμα, αὐτὸς ἀναβαίνων τὴν ὁδὸν Σταδίου ἀμέσως μετὰ τὴν ψηφοφορίαν, ἐσταμάτησε πρὸ τῆς βιτρίνας τοῦ Ἑλευθερουδάκη, ἐμπρὸς εἰς τὴν διποίαν διήρχετο πάντοτε ὡς γυναικά ἀπὸ μόστραν ἀδαμαντοπωλείου τῆς ὁδοῦ Ἐρεμοῦ. Τὰ μάτια του ἐπεσαν ἐπάνω εἰς ἔνα βιβλίο, τὸ διποίον εἰσελθὼν ἐζήτησε καὶ ἐπῆρε. Περιττὸν νὰ σημειωθῇ διτὶ μόλις είχε ἔλθη τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, τὸ διποίον ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Κρητικοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ γλυτώσῃ.

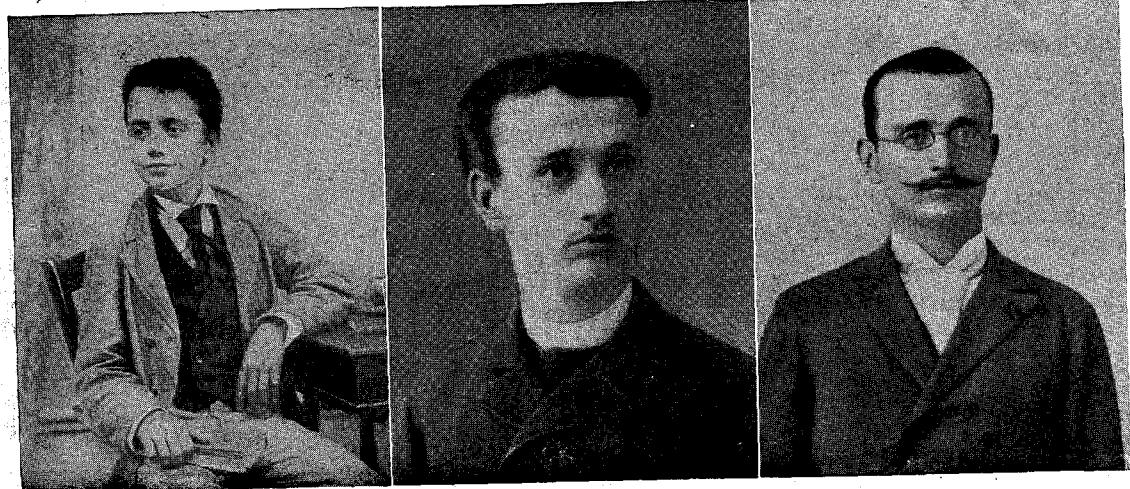
Καὶ δύως ἡ πυκνή του αὐτὴ συναναστροφὴ μὲ τὰ βιβλία τοῦ ἀρφῆσε — ἵσως εἶνε ἐκ τῶν σπανίων ἔξαιρέσεων — ἀκεραίαν τὴν αἰσθησιν τῆς ἴσορροπίας μεταξὺ ἰδεῶν καὶ πραγμάτων, θεωριῶν καὶ συνθηκῶν. Πρώην Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος εἶπε κάποτε εἰς τοὺς "Ἐλληνας συγγραφεῖς συνιστῶντας εἰς αὐτὸν τὴν προστασίαν τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς:

— "Υπάρχει τοιαύτη εἰς τὴν Ἑλλάδα;

"Ο ἀνθρώπος, διποίος κατ' ἔξοχὴν δὰ ἡμποροῦσε νὰ τὸ εἰλητὴ αὐτό, διὸ βαθύτατος μελετητὴς ἀρχαίων καὶ νέων συγγραφέων, διὲψυχῶν κυριολεκτικῶν δι' ἔνα ἔργον τοῦ Ἰψεν ἔχει μολαταύτα θρησκευτικὸν ἐνδιαφέρον διὰ μίαν ἀπόπειραν τῆς ἀσχηματίστου ἐλληνικῆς τέχνης. Εἰς ἔνα διάλειμμα τῆς συνεδριάσεως τῆς Βουλῆς σᾶς ἔφωτά:

— "Ε; Ἰντα χαμπάρια ἀπὸ τὸ θέατρο; Πῶς πῆγε ἀπόφει τὸ δρᾶμα τῆς κ. Πετρούλας Ψηλορείτη;

Πρὸ μηνῶν ἐφιλοξενοῦσαν εἰς τὸ Μπάρ τοῦ Φαλήρου τὸν βουλευτὴν Χανίων Ἀλῆ Μπένη Γαϊτσάκην. Ή κουβέντα περιέπλεε τὰς ὑφάλους τῶν ἐπεισοδιακῶν σινόρων, καὶ τῶν ἐν Κρήτῃ ἀνωμαλιῶν. Ἐπὶ τέλους ἡγκυροβόλησεν εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν διποίαν δ. Μπένης καταγίνεται. Ἀμέσως λοιπὸν ἐτέμησαν ὑπὸ συζήτησιν ἀλέτρια γερμανικά, ἔλβετικά, κτήματα, μέθοδοι καλλιεργίας, πῶς ἐργάζεται διτὰς εἰς τὴν Κρή-

Ο ΠΡΩΤΟΥΠΟΡΓΟΣ ΚΩΣ Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

την καὶ πῶς διεῖνα, τί ἐπῆρε πέρουσι διὰ τὰς προστασίας την καὶ τί δὰ δώσῃ ἐφέτος τὸ κτῆμα τοῦ βῆτρα εἰς τὸ Ηράκλειον. Ο Βενιζέλος ἡξευρε τοὺς καλλιεργητὰς τῆς Κρήτης, τὰ κτήματά των, τὰς μεδόδοδους των, τὰ κέρδη των ὡς τὰ ἡσαν γειτόνοι του. Ἄλλος διηγείται διποίος ἔχει μόνον δικτὸ μῆνας εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἴτε εἰσενεργείας μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σῆγμα τὰς ἐπιστημονικὰς προσπαθείας, ποὺ γίνονται σήμερον εἰς τὴν ἐλληνικὴν γεωργίαν καὶ τὰς διποίας ἔγω, διπὸ δεκαετίαν δημοσιογράφος, πρώτην φορὰν ἡκουσα.

— "Ἄλλα βέβαια, εἶπα ἔγω, εἶνε ἀσύγκριτος ἡ ίδια καὶ σας πρόδοδος μὲ τὴν ίδιαν μας ἐδῶ.

— "Η διαφορὰ διφείλεται εἰς τὸ διτὶ ἐκεῖ ἡ Πολιτεία ἔδειξεν ιδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ἐξ ἀλλού δὲ καὶ εἰς τὸ πλήθος τῶν μορφωμένων νέων, οἱ διποίοι ἐπεδόθησαν στὴ γεωργία. Σιγά-σιγά καὶ θὰ ἔχωμε καὶ ἐδῶ ἐπίδοσι καὶ πρόδοδο.

— "Οταν ἐκάλεσε ἐδῶ τὸν Ρόγκεν, τὸν περίφημον Ὀλλανδὸν ὑδραυλικὸν διὰ νὰ κάμῃ μίαν ἀναγνώρισιν τῆς ἐλληνικῆς γῆς, ἐστριφογύριζεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ προπέμψῃ τὸ παιδί του. Ποὺ θὰ μεταβῇ, πῶς, τί θὰ ἔξετάσῃ, διατὶ δὲν ἐψυγεί σήμερα, ἀνάγκη νὰ φύγῃ αὔριον διὰ νὰ μὴ χάσωμε καὶ ἀλλῃ μέρα ἀπὸ τὰς δλίγας ποὺ ἡθέλησε νὰ παραχωρήσῃ διβαστικὸς ἔκεινος ἀνθρώπως, διαβαίνων ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν διὰ τὴν Περσίαν.

— "Ενα βράδυ τοῦ εἵπε καποίος διτὶ δικρότερος γυιός του ἔχει ἔρωτα μὲ τὴν πολιτικήν. Ο κρητικώτατος αὐτὸς νεανίας ἐπὶ ἔτη τώρα πολιτικοβασιζεται κατὰ τρόπον ἐλληνικώτατον. Ἐνθυμεῖται λόγου χάριν πόσοντας ψήφους πήρα ἔγω εἰς τὸ τάδε τηῆμα τοῦ Καρπενησίου κατὰ τὰς προπαρελθούσας ἐκλογάς. Ο Βενιζέλος

ἀκούων ἔξαφνικὰ αὐτὰς τὰς προόδους τοῦ παιδιοῦ του, ὡς μόνην δὲ κληρονομίαν ἀγωνιζόμενος ν' ἀφήσῃ στὰ παιδιά του τὸ μίσος πρὸς τὴν πολιτικήν, ἔμεινε κατάπληκτος διὰ τὰς ἀποκαλύψεις καὶ ἐψιθύρισε:

— Περίεργο! Δὲν είχα καταλάβει τέτοιο πρόμα.

Περίεργον πρᾶγμα θὰ ἦτο δὲν είχε καταλάβη «τέτοιο πρόμα».

Ο φιλτατος βουλευτὴς Χανίων κ. Ηλιάκης ἐνῷ μοῦ διηγεῖτο ἀλλοτε τὴν προπαρασκευὴν τοῦ Θεοίσσου, δταν ἐφθασαν εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἔξόδου των ἀπὸ τὰ Χανιά, ἔξηκολούθησεν ὡς ἔξης τὴν ἀφήγησί του:

— Εμεῖς ἐφύγαμε ἀπὸ τὰ Χανιά γραμμὴ καὶ διάρχης ἐπῆγε ἀπὸ τὴ Χαλέπα. Επέρασε ν' ἀποχαιρετίσῃ τὰ παιδιά του...

Καὶ αὐτὸς θαρρῶ κιοῦ τὸ δηγεῖτο, καὶ ἔγω τὸ ἡκουανός παράξενο κεφάλαιον τῆς ζωῆς του Βενιζέλου. Οταν ἐφευγε ἀπὸ τὰ Χανιά διὰ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔβλεπα διλάκαιο τὸ θαῦμα τῆς καταργήσεως τοῦ οἰκογενειάρχου Βενιζέλου ἀπὸ τὸν ἄλλον Βενιζέλον τὸν πολεμιστὴν καὶ τὸν πολιτεύτην. Απὸ τῆς 10ης πρωΐ της ποὺ ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, μέχρι τῆς 10ης νυκτερινῆς ποὺ ἐξεκενήσαμεν, οὔτε παιδί, οὔτε ἀδελφός, οὔτε ἀδελφή, οὔτε συγγενής ἐφαίνετο δίπλα του. Γύρω του μόνον οἱ συναγωνιστεί του, συναγωνισταὶ τῆς διπλῆς ζωῆς του, τῆς ἀρματωλικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς. Καὶ ἡ κουβέντα διὰ διὰ τὸ κόμμα, τὸ διποίον ἀφίνε τὸ ζητηθεῖσαν διποίος διηγείται κατὰ τρόπον ἐλληνικώτατον. Ενθυμεῖται λόγου χάριν πόσοντας ψήφους πήρα ἔγω εἰς τὸ τάδε τηῆμα τοῦ Καρπενησίου κατὰ τὰς προπαρελθούσας ἐκλογάς. Ο Βενιζέλος

άνοιξε μέσα στὸν κῆπο τὴν ἀποχαιρετιστήριο κουβέντα.

— Νὰ κάμης, κύριε Ἀρχιγέ, τὸ διληγορώτερον ὑφήσωμε αὐτῇ τὴν ὅμοιον στάσι.

Ἐως τὴν ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως δὲν ἐφαίνετο νὰ εἴχε καμίαν συγκίνησιν δὲν ἀνθρωπός, δὲν διόπιος ἐπρόκειτο νὸ φῆση γιὰ πάντα τὴν πατρίδα του, τὸ σπίτι του, τοὺς ἴδιους του. Μία ταραχή, τὴν διόπιαν ἔδοκίμαζε κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀπόπλου, προήρχετο ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις τῆς πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς του, ἡ διόπια ἔξωντάνευε ἐμπρός του ἐκείνη τὴν ὥρα μὲ διὰς ὠραίας σελίδας εἰχε: Δεξιὰ καὶ ἀριστερά του σιωπηλοὶ οἱ καπεταναῖοι, οἱ ὑπουροί του καὶ οἱ βουλευταί του, γύρω του δὲ λαὸς τῶν Χανιῶν, δὲν διόπιος

ποτὲ δὲν τὸν ἐγκατέλειψε καὶ ἀντίκρυα ἀπὸ τὴν βαθειὰν αὐτὴν σιωπήν, τὴν διόπιαν διέκοπταν μόνον λυγμοί, οἱ φεγγοβιολοῦντες λόφοι τῆς Κρήτης, ἐπάνω εἰς τοὺς διόπιον ἐπερπάτησε καποτε ἀρματωλὸς καὶ οἱ διόπιοι τώρα τὸν προέπειπαν μὲ κάτι πελώριες φωτιὲς ὀργηγὸν πλέον τοῦ Μεγάλου Ἑλληνικοῦ Ὄνειρου. Ἡνοίξε τὸ στόμα του νὸ ἀποχαιρετίσῃ καὶ ἐπρόφθασε μόνον νὰ εἰπῃ:

«Ἀγαπητοὶ Συμπολῖται». Τίποτε ἄλλο.

Τοῦ ἡ μόνη συγκίνησις ποὺ εἶδα, ἀφ' ὅτου παρακολούθω τὴν ἰστορίαν του, ἡ διόπια ἀπὸ τοῦ 1896 μοιράζεται εἰς πολυτάραχον ἀρματωλικὴν καὶ πολιτικὴν ζωήν, χωρίς, πιστεύω, νὰ τοῦ ἐπερίσσευσε στιγμὴ σπιτικῆς ζωῆς.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΛΑΪΔ

Οσοι βλέπουν τὴν ζωὴν ως κάτι σοβαρὸν καὶ σπουδαῖον, οἱ στρατιῶται τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης, δοσοὶ ἔχουν τὴν βαθυτέραν συναίσθησιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ θείου, εἴναι οἱ ἥρωες τοῦ Κάρλαϊλ, εἴναι οἱ ἐκλεκτοί. «Ολοὶ οἱ ἄλλοι, οἱ διόπιοι κατὰ τὰ δύλιγα ἔτη διόπιον ζοῦν εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, ὑποδοντών τὴν θείαν οὖσιαν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, θυσιάζουν τὸ αἷλωνιον εἰς τὸ πρόσκαιρον, τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ὑλὴν, εἴναι τὰ κακὰ πνεύματα, αἱ ταπειναὶ ὑπάρξεις, οἱ δοῦλοι τῶν ἀναγκῶν των, οἱ εὐνοῦχοι τῆς Ἰδέας.

Ματαίως οἱ λαοὶ ζητοῦν τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὰς ἐπαναστάσεις, εἰς τὰς ἀλλαγὰς τοῦ πολιτεύματος, εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς συζητήσεις ἡ εἰς τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλανθρωπίας. Δὲν ὑπάρχει παρὰ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀτόμου καὶ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κοινωνικὸν φεῦδος. Κατὰ τὸν Κάρλαϊλ ἡ παγκόσμιος ἰστορία εἴναι μία σειρὰ ἀπὸ βιογραφίας ἥρωών. Δὲν ἀναγνωρίζει γεγονότα, οὐδὲ ἐποχάς, ἀλλὰ ἀτομα, μεγαλόφυες ὑπάρξεις, ὑπέροχα πνεύματα τὰ διόπια δημιουργοῦν ἐποκάς καὶ γεγονότα. Πᾶν δὲ τὴν ἐθεμελιώθη εἰς τὸν κόσμον, εἴναι ἔργον αὐτῶν, τῶν ἥρωών. Εἴναι τὸ ὑλικὸν ἀποτέλεσμα, ἡ ἐνσάρκωσις τῶν ἰδεῶν των. Οἱ ἥρωες εἴναι δημιουργοί, κατὰ τὸν Κάρλαϊλ, καὶ δὲν εἴναι οἱ διερμηνεῖς τῆς σκέψεως τῶν ἑθνῶν, οἱ τερουργοὶ τῆς παγκόσμιον θρησκείας, οἱ γωνιαῖοι λίθοι εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Σύμπαντος, δπως φρονεῖ δὲ Σχίλλερ καὶ δὲ Ερδερ, ἀλλὰ εἴναι ἡ πηγὴ τῆς ἀνθρωπίνης Βουλήσεως, εἴναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ θείου.

«Ἡ πρώτη μορφή, ὑπὸ τὴν διόπιαν παρουσιά-

ζονται εἰς τὴν γῆν οἱ ἥρωες καὶ ἀναμιγγνύονται εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, εἴναι ἡ μορφὴ τοῦ θείου. Ἡ πρώτη αὐτῇ ἐμφάνισις εἴναι τὸ φῶς τὸ διόπιον ἐφώτισε τὸ σκότη τοῦ κόσμου, εἴναι ἡ ζωηφόρος πηγὴ ἀπὸ τὴν διόπιαν ἀναβλύζει ἡ λάμψις ητὶς διαχύνεται ἐπὶ τῶν ψυχῶν ὡς περ εὐλογημένη γαλήνη. Ἡ θρησκεία εἴναι ἡ πρώτη καὶ ἀποτάτη οὐσία τῆς κοσμικῆς ἰστορίας.

Θρησκεία εἴναι ἡ ἔμφυτος συγγένεια τῆς ψυχῆς μας μὲ τὸ μυστήριον τοῦ σύμπαντος, ἡ κοινωνία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μίαν μυστηριώδη δύναμιν, ἡ ζωὴν σχέσις ἡμῶν μὲ τὸ ἀπειρον. Τὰ εἶδη τῆς θρησκείας εἴναι αἱ ἐκφάνσεις ἐνὸς ἀτόμου δπως καὶ ἐνὸς ἑθνους.

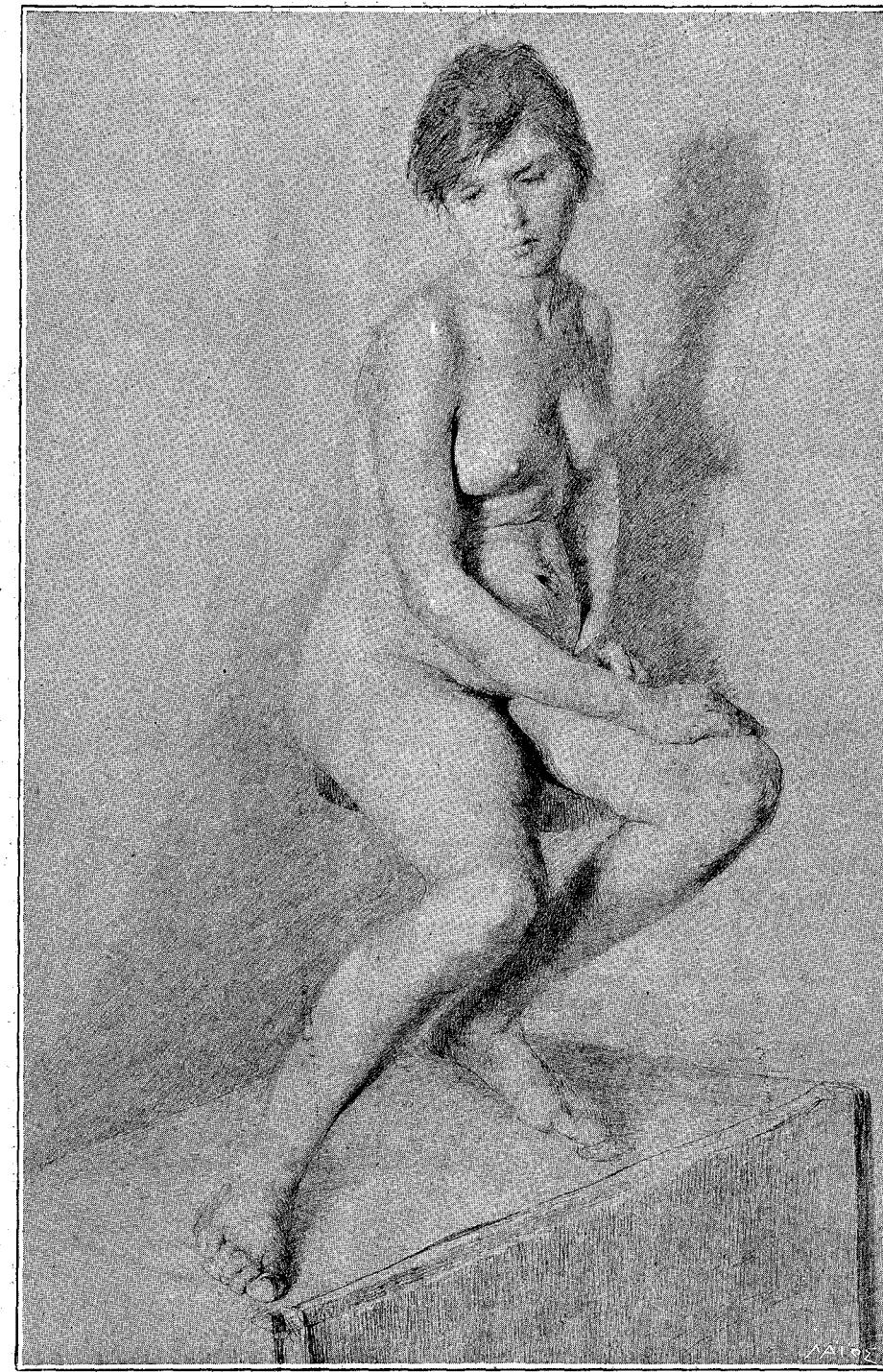
Ἡ εἰδωλολατρεία, τὸ πλῆθος τῶν θεῶν, εἴναι ἡ πρώτη ἀναπαράστασις καὶ ἐξήγησις τῶν μυστηρίων τῆς ζωῆς. Τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς πρώτης ταύτης λατρείας εἴναι ἡ φυσικὴ δύναμις, συμβολίζει τὰς φυσικὰς ἐπηρείας, τὰς συγκριδίας, τὰς ἀλλοιώσεις τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων.

Ο χριστιανισμὸς εἴναι πίστις πρὸς τὸ ἀόρατον καὶ εἴναι ἡ ἀντικατάστασις τῆς εἰδωλολατρείας διὰ μιᾶς εὐγενεστέρας κυριολογίας τοῦ θείου, συμβολίζει τὸν νόμον τοῦ ἀνθρωπίου καθήκοντος, τὴν ἡθικὴν ὑπόστασιν τῆς ζωῆς.

Ο πυρρωνισμὸς εἴναι ἀμφιβολία περὶ παντός, εἴναι ἀπιστία καὶ ἀρνησίς, ἐρευνᾷ ἐάν ὑπάρχη κόσμος ἀόρατος καὶ φοβεῖται μήπως τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς εἴναι φρενοπάθεια.

Αἱ θρησκείαι εἴναι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ἰστορία τῶν ἑθνῶν, εἴναι αἱ σκέψεις ἀπὸ τὰς διόπιας ἐγεννήθησαν κατόπιν τὰ ἔργα.

Ἡ δευτέρα μορφή, ὑπὸ τὴν διόπιαν παρου-

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

ΑΔ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

σιάζονται οἱ ἡρωες εἰς τὴν γῆν, εἶναι οἱ προφῆται. Οἱ προφῆται εἶναι πνευματικοὶ πολῖται ἐνὸς ἀνωτέρου κόσμου εἰς τὸν διποίον οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν. Ὁ προφῆτης βλέπει τὰ πάντα φωτιζόμενα ἀπὸ ἐν ἀληθὲς φῶς καὶ ποιῶνοῦντα μεταξύ των εἰς εὑρεῖαν καὶ ἀπειρούστον ἔνωσιν. Τὰ ἀνεξιχνίαστα γεγονότα τῆς ζωῆς λαμβάνουν μίαν φωτεινὴν διαφάνειαν ὑπὸ τὰ δύματα τῆς ψυχῆς του. Εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ προφήτου δὲ κόσμος εἶναι τρομερὸς καὶ θαυμάσιος, ἀληθινὸς δπως ἡ ζωή, ἀνεξιχνίαστος καθὼς δ τάφος. Ἀκαταπαύστως τὸ φλοιοερὸν δραμα τῆς σκέψεως λάμπει πρὸ αὐτοῦ. Ὁ προφῆτης εἶναι ἀπεσταλμένος τοῦ ἀπειρούν καὶ ζῇ εἰς ἀδιάπτωτον καὶ καθημερινὴν κοινωνίαν ἐνὸς ἄλλου κόσμου. Είναι ἡ ἐναργεστέρα ἀποκάλυψις τοῦ Θείου, ἡ ἀνάκουστος καὶ ἐσωτέρα φωνὴ ἡ δποία ἀπὸ ἐν ἄγνωστον βάθος τὸν διδηγεῖ πρός τὴν αἰώνιαν Ἀλήθειαν. Ὁ ηρως ὃς προφῆτης εἶναι δ κερδανὸς τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰ σκότη μιᾶς αἰώνιας νυκτός.

Ἡ τρίτη μορφή, ὅπε τὴν δοποίαν παρουσιάζονται οἱ ἥρωες, εἶναι ὁ ποιητής.
Οἱ ἥρωες ὡς θεότης καὶ ὁ ἥρως ὡς προφήτης είνε γεννήματα παρωχημένων χρόνων καὶ οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τὴν ἰδικήν μας ἐποχήν, διότι προϋποθέτουσιν ἀκατέργαστον πνεῦμα καὶ ἀτέλειαν ἀντιλήψεως, πράγματα δηλαδὴ ἀνύπαρκτα εἰς ἐποχὴν προόδου καὶ ἀκμῆς τῶν ἐπιστημῶν.

Ο θεός καὶ ὁ προφήτης ἀνήκουν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχήν. Ο ποιητὴς εἶναι τέκνον παντὸς χρόνου καὶ καιροῦ, εἶναι ἡρωϊκὴ μορφὴ ἀνήκουσα εἰς πᾶσαν ἐποχήν. Ο ἀληθῆς ποιητὴς εἶναι προφήτης καὶ δημιουργὸς ὅστις βλέπει καὶ αἰσθάνεται τὴν λανθάνουσαν οὐσίαν τῶν ὄντων, τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ή ποιήσις εἶναι πολυειδῆς καθὼς ἡ φύσις καὶ ἀπειρος ὡς ἡ μουσική.

Ο Κάρολαϊ δὲν παραδέχεται ότι είναι δυνατὸν νὰ οπάρξῃ μέγας ποιητής, χωρὶς νὰ είναι ένταυτῷ πολιτικός, φιλόσοφος, νομοθέτης. Ἀλλαζώς μέγους είναι δὲ άνθρωπος ἐκεῖνος δύναναι νὰ γίνῃ κάθε εἰδους ἀνθρωπος. Ο ποιητής δύστις γνωρίζει μόνον νὰ κάθεται εἰς τὸ τραπέζι του καὶ νὰ συναρμολογῇ μερικοὺς στίχους, δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ γράψῃ ἕνα ποίημα ἀλληλως μέγια, νὰ μορφώσῃ ἔνα εὐρύτερον πνευματικὸν σύμβολον, νὰ δημιουργήσῃ ἐν ἀνώτερον πλάσμα διὰ τὸ δποῖον νὰ δύναται νὰ εἴπῃ μὲ δικαίαν ὑπερηφάνειαν, καθὼς ὁ Λεονάρδος δὲ Βίντοι, «io farò una finzione che significherà cose grandi». Ο ποιητής δὲ ποτὲ αἰσθάνεται ἐντός του τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ πολέμου δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ περιγράψῃ ἔνα ήρωα πολεμιστήν.

⁹Ἐνθυμοῦμαι δτι ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ γράφει εἰς
μίαν φύδην του:

J'ai des rêves de guerre en mon âme inquiète ;
j'anrais été soldat, si jc n'étais poète.

“Οταν δέ ποιητής δὲν εἶναι εὐγενής καὶ δὲν
έχει ίψηλά αἰσθήματα, τὰ ποιήματά του δὲν
εἶναι μεγάλα.

οτια γεγονοτα της ζωης λαμπρανουν μιαν φωτεινην διαφράνειαν υπό τα δύματα της ψυχής του. Είς την ἀντίληψιν τοῦ προφήτου ὁ κόσμος είναι τρομεός και θαυμάσιος, ἀλληληνδός ὅπως ή ζωή, ἀνεξιχνίαστος καθώς ὁ τάφος. Ἀκαταπάντως τὸ φλογερὸν δραμα τῆς σκέψεως λάμπει πρὸ αὐτοῦ. Ο προφήτης είναι ἀπεσταλμένος τοῦ ἀπείρον καὶ ζῇ εἰς ἀδιάπτωτον καὶ καθημερινὴν κοινωνίαν ἐνὸς ἄλλου κόσμου. Είναι ή ἐναργεστέρα ἀποκάλυψις τοῦ Θείου, ή ἀνάκουστος καὶ ἐσωτέρα φωνὴ ή δροία ἐν ἀγνωστον βά-

“Οταν ἔξετάζωμεν τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ, ἔχομεν τὸ ἀνώτερον δικαίωμα νὰ κρίνωμεν καὶ τὴν ίδιωτικήν του ζωήν. Καὶ ἐνθυμοῦμαι τώρα τὰ σοφὰ λόγια δύοντὸς ἔγοις τις πολ-

“Η τοιτή μορφή, υπὸ τὴν ὁποίαν παρουσιάζονται οἱ ἥρωες, εἶναι ὁ ποιητής.

Ο ἥρως ὡς θεότης καὶ ὁ ἥρως ὡς προφήτης είνε γεννήματα παρφρημένων χρόνων καὶ οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τὴν ἴδικήν μας ἐποχήν, διότι προϋποθέτουσιν ἀκατέργαστον πνεύμα καὶ ἀτέλειαν ἀντιλήψεως, πράγματα δηλαδὴ ἀνύπαρκτα εἰς ἐποχὴν προόδου καὶ ἀκμῆς τῶν ἐπιστημῶν.

Ο θεός καὶ ὁ προφήτης ἀνήκουν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχήν. Ο ποιητής εἶναι τέκνον παντὸς χρόνου καὶ καιροῦ, εἶναι ἥρωας καὶ μορφή ἀνήκουσα εἰς πᾶσαν ἐποχήν. Ο ἀληθής ποιητὴς εἶναι προσώπος καὶ δημιουργὸς τῶν βιώ-

τα σοφά λογία οπού εγραψε πρὸ χρόνων πολλῶν εἰς τὴν ἔφημερίδα του «δ Λύχνος» δ ποιητής. Λασκαράτος, διὰ νὰ καυτηριάσῃ τὴν ἴδιωτικὴν ζωὴν κάποιου πολιτευομένου, τὸν ὁποῖον ἐπολέμει. «Η κοινωνικὴ διαγωγὴ, λέγει, δείχνει τὸν ἀνθρωπὸν περισσότερον ἀπὸ τὴν πολιτικὴν. Η πολιτικὴ διαγωγὴ εἶναι ὁ ἀπώτατος κύκλος εἰς τὸν ὁποῖον αἱ ἀκτίνες τῆς ψυχῆς του δὲν φθάνουν παρὰ ἀβέβαιες καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλλοιωμένες. Ο κύκλος ὁ κοινωνικὸς εἶναι ἐνδότερος, δπου ὁ ἀνθρωπὸς φαίνεται πλέον ἔαστερα. Καὶ τέλος πάντων ὁ κύκλος ὁ οἰκογενειακὸς εἶναι ὁ ἐνδότατος δπου ὁ ἀνθρωπὸς δείχνεται ὁποῖος εἶναι . . .».

Τὸ διδον συμβαίνει καὶ διὰ τὸν ποιητήν. Τὸν αὐτὸν κύκλον δικαιούμεθα νὰ τὸν ἔγγισωμεν μὲ ἀμεροληψίαν εἰς τὸν ἱερῷ μένον, εἰς τὸν ποιητήν, εἰς τὸν πολιτικόν, εἰς τὸν στρατιωτικόν.

“Ο Κάρολαϊ, δέν παραδέχεται ότι είναι δυνατόν νὰ υπάρξῃ μέγας ποιητής, χωρὶς νὰ είναι ένταυτῷ πολιτικός, φιλόσοφος, νομοθέτης. Αλλιώς μέγις είναι δὲ άνθρωπος ἔκεινος δύναναι νὰ γίνῃ κάθε εἰδους άνθρωπος. Ο ποιητής δύστις γνωρίζει μόνον νὰ κάθεται εἰς τὸ τραπέζι του καὶ νὰ συναρμολογῇ μερικοὺς στίχους, δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ γράψῃ ἔνα ποίημα ἀλλιώς μέγια, νὰ μορφώσῃ ἔνα εὐρύτερον πνευματικὸν σύμβολον, νὰ δημιουργήσῃ ἐν ἀνώτερον πλάσμα διὰ τὸ δποῖον νὰ δύναται νὰ εἴπῃ μὲ δικαίαν ὑπερηφάνειαν, καθὼς δὲ Λεονάρδος δὲ Βίντοι, «io farò una finzione che significherà cose grandi». Ο ποιητής δὲ ποτὲ δὲν αἰσθάνεται ἐντός του τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ πολέμου δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ περιγράψῃ ἔνα ήρωα πολεμιστὴν.

Ο ποιητής πρέπει νὰ στέκη ὑψηλά, νὰ είναι ἀξιοπρεπής. Νὰ είναι ἀντάξιος τοῦ θείου σπινθῆρος τῆς ἐμπνεύσεως τὸν δποῖον ἔνθεσεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς του ἥ· φύσις καὶ νὰ μὴ παρεκτρέπεται εἰς τὸν βρόβισθον τῆς ζωῆς. Ο Μακιαβέλης πρὸιν καθίσῃ νὰ γράψῃ ἐφόρει ἑορτάσια ἐνδύματα. Συναίσθημα δινάλογον πρέπει νὰ καταλαμβάνῃ τὸν ποιητήν, νὰ τοῦ φαίνεται ὅτι διασκελίζει κατώφλιον ναοῦ ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὸ γραφεῖον του. Πρέπει νὰ είναι ὑψηλὰ τὰ αἰσθήματα τοῦ ποιητοῦ ὅταν ψάλλῃ τὴν ἀγάπην, τὴν θρησκείαν, τὴν οἰκογένειαν, τὴν πατρίδα, τὴν φύσιν, τὸ κρασὶ καὶ τὴν γυναικα. Νὰ τὰ ἀποθανατίζῃ ἀπὸ τὴν πλέον ἔξιδανικευμένην, τὴν πλέον εὐγενῆ ἀποψιν. Εἴνας κοινὸς μεθυστής, ἔνας πρόστυχος, ἔνας ἀμαθῆς Ἱερεύς, ἔνας κοινὸς στρατιώτης, ἔνας ἀξεστός γυρικῶς

ἔχουν τὸ αἴσθημα ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὴν ὑπεροχὴν
τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως
διὰ νὰ γίνουν δὲ θυμητῆς τοῦ οἴνου καὶ τῆς
ἡδονῆς ή δὲ ποιητῆς τῆς θρησκείας, τῆς πατρί-
δος, τῆς φύσεως.

Ο δειλός λοιπὸν χαρακτήρ, τὸ ταπεινὸν ἄτομον δὲν δύναται ποτὲ νὰ είναι μέγας ποιητής. Ή σύλληψις καὶ διαμόρφωσις μιᾶς ὑπερτέφας ἰδέας είναι παρεμφερῆς μὲ τὴν κατάστρωσιν ἐνὸς πολεμικοῦ σχεδίου. Δὲν δυοιάζει μὲ ἐσκευμένην ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν ἢ ἐπίμονος ἐργασία, ἢ ἀπαιτουμένη δύσως ἐν ἔργον, εἴτε ποιητικόν, εἴτε φιλοσοφικόν, εἴτε δραματικόν, λάβῃ τὴν τελειωτικὴν μορφήν; Ἐγώ νομίζω ναί!

"Ἐνας μέγας ποιητὴς ἐὰν ἐτάσσετο εἰς ἄλλην
ὅδον, καὶ ἔκει μέγας θὰ καθίστατο.

Τὸ μαστήριον τῆς ζωῆς διὰ τὸν ποιητὴν εἶναι τὸ «ἀνοικτὸν μυστικόν» καθὼς τὸ εἶπεν ὁ Γκαῖτε.

το *ανθρώπινον μετατίκτυπον* λαδούς το είπε. Ο Παπαζήλιος
Τὸ φανερὸν μυστικόν, τὸ δποῖον εἶναι ἀδόρατον
καὶ ἀδηλον διὰ τοὺς ἄλλους, μόνον εἰς τὴν ψυχὴν
τοῦ ποιητοῦ εἶναι προσιτόν. Τὸ μυστήριον τούτο
τῆς ζωῆς τὸ δποῖον ἐνυπάρχει καὶ κρύπτεται
μέσα α εἰς κάθε πρᾶγμα εἶναι ή «θεία Ἰδέα τοῦ
κόσμου ή δποία κεῖται εἰς τὸ βάθος κάθε ἐπι-
φανείας» καθὼς τὴν ὕδρισεν δ Φίχτε, καὶ λανθάνει
εἰς ὅλην τὴν πλάσιν, ἀπὸ τὸν ἔναστρον οὐρανὸν
ἔως τὴν τρικυμισμένην θάλασσαν, ἀπὸ τῷ ἄνθος
τοῦ λειμῶνος ἔως τὸν ταπεινὸν σκώληκα.

Διὰ τὸν ποιητὴν τὸ σύμπαν εἶναι Σκέψις τοῦ Θεοῦ πραγματοποιηθεῖσα. Ὁ Ὄμηρος, ὁ Δάντης, δὲ Σαΐτης, διειδόν τὸ φῶς τῆς γνώσεως εἰς τὸ ἀπειρον τοῦ κόσμου, ἐνῷ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ταξιδεύομεν, ἐπάνω εἰς τὸ ἀπατηλὸν κῦμα τῆς ζωῆς ἐνίδομεν καὶ ἔμαρτοι.

Ὥσης, ἀνίδεοι καὶ ἀμυντοί.
Οὐ ποιητὴς εἶναι δὲ μυστικὸς λειτουργὸς εἰς
τὸν ναὸν τοῦ Ωραίου. Τὸ ὁραῖον εἶναι ήτοι Ἀλή-
θεια, τὸ ὁραῖον εἶναι ή Ζωή, καὶ τὸ τραγοῦδι
μόνον ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὁραίου ἐκπηγά-
ζει. Οὐ Κάρλαϊλ θεωρεῖ τὸ τραγοῦδι ως τὴν
«κεντρικὴν οὐσίαν» καὶ ως «τὸ κυρίαρχον στοι-
γεῖον ὅλων τῶν ποαιμάτων».

"Ενας μέγας ποιητής είναι τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα διὰ τὸ δόπιον ἡμπορεῖ νὰ κανχάται ἐν "Ἐδυνος". Όδον πῶς ἐκφράζεται ὁ Κάρδιαῦλ διὰ τὸν μέγιστον ποιητὴν τῆς πατρίδος του: «Καί, μολονότι δὲν εἶναι μεγάλη ἡ ἐκτίμησίς μας διὰ τοὺς ἥρωας, κρίνατε τί εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ Σαιξπηρο! Ποῖον μέγαν Ἀγγλον, πόσα ἑπατομύρια Ἀγγλῶν δὲν ἦθέλομεν ἀρνηθῆ μᾶλλον, παρὰ τὸν χωρικὸν αὐτὸν τῆς Στρατφόρδης; Δὲν ὑπάρχει ιεραρχία ἡ δποία δὲν θὰ ἐμυσίαζε τὰ μέγιστα τῶν ἀξιωμάτων της διὰ νὰ διατηρήσῃ αὐτὸν. Οὕτος εἶναι τὸ μέγιστον τῶν δσων ἔχει ἡ Ἀγγλία. "Ἐὰν μᾶς ἥρωτων: Θέλετε, ὡς Ἀγγλοι, νὰ μᾶς παραχωρήσετε τὰς Ἰνδίας ἡ τὸν Σαιξτηρο; νὰ μήν ὑπῆρξαν ποτὲ ίδικαι σας αἱ Ἰνδίαι ἡ νὰ μῆν

ὑπῆρξε ποτὲ ίδικός σας ὁ Σαιέπη; Βεβαίως θὰ
ἡτο μέγα τὸ δίλημμα. Καὶ ὁ ὑπουργικὸς κόσμος
θὰ ἀπήντα ἀναμφιβόλως διὰ τρόπου πολὺ ἀξι-
ματικοῦ, ἀλλὰ ἡμεῖς, καὶ μαζί μας ὁ λαός, θὰ
ἀπαντούσαμεν: Εἴτε μὲ Ίνδιας εἴτε χωρὶς Ίν-
διας ὁ Σαιέπη δὲν δύναται νὰ μᾶς λείψῃ· Ενω-
ρις ἡ ἀργά θὰ χάσωμεν τὰς Ίνδιας, ἀλλὰ ὁ
Σαιέπη θὰ παραμείνῃ αἰώνιως ίδικός μας».

Τὸ ἕδιον ἡμίποροι μὲν νὰ εἰπωμεν οἱ Ἑλληνες διὰ τὸν Ὀμηρον. Δίκαιοι καὶ ἀληθινοὶ εἶναι οἱ στίχοι ἐκεῖνοι τοῦ γάλλου ποιητοῦ.

Trois mille ans ont passé sur les cendres d'Homère,
et depuis trois mille ans Homère respecté
est jeune encor de gloire et d'immortalité.

Ο "Ομηρος μένει αἰωνίως Ἰδικός μας. Τὰ
κράτη καὶ τὰ βασίλεια καταρρέουν, αἱ γενεαὶ
παρέρχονται, ἀλλὰ οἱ ἡγεμόνες τοῦ πνεύματος
βασιλεύουν εἰς ἀεὶ ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων.

Τετάρτη μορφή, ὑπὸ τὴν δποίαν παρουσιάζονται οἱ ἥρωες, εἶναι δὲ Ἱερωμένος. "Ολοὶ οἱ ἥρωες κατὰ βάθος εἰναι δόμοιοι, κάθε μεγάλη ψυχὴ εἶναι ἀνοικτὴ πρὸς τὴν θείαν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς. Ο μέγας ἄνθρωπος, δὲ Ἱερωμένος, καθὼς τὸν ἐννοεῖ ὁ Κάρλαϊλ, εἶναι ἐν εἴδος προφήτου, εἰς αὐτὸν ἐνυπάρχει τὸ φῶς τῆς ἐμπτεύσεως, αὐτὸς ἐπιδιώκει τὸν φωτισμὸν τοῦ ὅχλου, εἶναι δὲ πνευματικὸς ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ καὶ τὸν διδηγεῖ πρὸς τὸν οὐρανόν, τοῦ δεικνύει τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἱερεὺς εἶναι ἔνας προφήτης τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἀπλοποιημένος.

Διά τάς θρησκείας, δύπος καὶ δι' ὅλα τὰ πρόγυματα, ὑπάρχει ἡ μεταμόρφωσις καὶ ἡ ἀναγέννησις, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὸ βάθος καθέ θρησκείας κρύπτεται καὶ διλήγη εἰδωλολατρεία, τὴν θείαν Ἱδέαν πάντοτε τὴν λατρεύομεν ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐνὸς συμβόλου. Οἱ ἀναμορφωταὶ λοιπὸν τῆς θρησκείας καὶ ἔκεινοι εἶναι ιερωμένοι. Οἱ μεγάλυτεροι ἀναμορφωταὶ, ἀλληλεῖς ἥρωες, εἶναι δὲ Λούθηρος καὶ δὲ Κνόξ, ἥρως τοῦ προτεσταντισμοῦ δὲ εἰς ἥρως τοῦ πουνιταγισμοῦ δὲ ἀλλος.

Ο προτεστανισμὸς μᾶς φέρει πρὸς τὸν πυρωνισμὸν ὃς εἰς τελευταῖον καὶ λογικὸν ἀποτέλεσμα. Ο πουριτανισμὸς προσεκολλήθη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ ἔργον του ἐστινεχίσθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ο πουριτανισμὸς ἐδημιουργήσε τὴν πίστιν τοῦ Κρόμβελ καὶ τὴν νέαν Ἀγγλίαν, θέλει τὸ βασιλείον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὅγι ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν.

Πέμπτη μορφή, ὑπὸ τὴν ὄποιαν παρουσιάζονται οἱ ἡρωεῖς, εἰναι δὲ λόγιος¹. Οὐ λόγιος εἶναι τέκνον τῶν χρόνων μας, εἶναι ἡρωικὴ

¹ Λόγιος, ὅπως τὸν ἐννοεῖ ὁ Κάρλαϊ, ἔχει μεγάλην διαφορὰν ἀπὸ τὸν λόγιον, ὅπως τὸν ἐννοοῦμεν ἡμεῖς, ἀπὸ τὸν λόγιον νέον καὶ τὸν λόγιον κύριον. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν λογίων ὁ Κάρλαϊ κατατάσσει τὸν Τζόν-σων, τὸν Ρουσσώ καὶ τὸν Μπέρν.

μορφὴ τῆς νεωτάτης ἐποχῆς, ἡ δούλια τώρα έξελίσσεται καὶ θὰ διαρκέσῃ, ἐφ' ὃσον ὑπάρχει ἡ τυπογραφικὴ τέχνη, εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἡτοῦ μάτια ἡρωικὴ μορφὴ, ἡ μόνη ἴσως, ἡ δούλια ἥλθεν ἀπροσδόκητος. Νομίζω δτὶ δ λόγιος εἶναι μᾶλλον ἐν εἰδος ἀρότρου διόπου δργώνει τὴν φιλολογικὴν γῆν. Είναι ἐν πνεῦμα τὸ δούλιον εὐρίσκει τὸν δρόμον του μέσα εἰς τὰ ἔνα πνεύματα. Βλέπει τὸν κόσμον καὶ ἀντιλαμβάνεται αὐτὸν δχι μὲ τοὺς δρφθαλμούς του, δλλὰ μὲ τὰ δμματούάλια τῆς σοφίας. Δὲν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν φύσιν, δλλὰ ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην του. Είναι ἐν εἰδος ἐμπόρου τῶν γραμμάτων. Ἄλλ' αὐτὴ εἶναι ἀτομικὴ μου γνώμη, καὶ πιθανὸν νὰ μὴν εἶναι διόλου δρθή. Ο Κάρολαϊ ἔχει δλως ἀνίθετον ἰδέαν καὶ θεωρεῖ τὸν λόγιον ὡς τὸν κυβερνήτην τῆς κοινῆς γνώμης, ὡς τὸν κυρίαρχον τῶν ἀποφάσεων τοῦ κόσμου.

Ἡ ἔκτη μορφή, ὑπὸ τὴν διποίαν μᾶς παρουσιάζονται οἱ ἡρωες, εἰναὶ δι βασιλεὺς. Εἰναι ή τελευταία καὶ σπουδαιοτέρα μορφὴ τοῦ ἡρωισμοῦ εἰς τὴν γῆν, εἰναι ή σύνθεσις δλων τῶν μορφῶν τοῦ ἡρωισμοῦ, ἵερεὺς καὶ διδάσκαλος. Εἰς τὸν βασιλέα, εἰς τὸν μέγαν ἀνθρωπον διποίος θὰ μᾶς κυβερνήσῃ, εἰς τὸν διποίον θὰ

ὑπακούσωμεν ὅλοι, πρέπει νὰ ἐνσαρκοῦται ὅλη
ἡ γητὴ καὶ πνευματικὴ ὑπεροχή.

“Αν θέσωμεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δημοσίων πραγμάτων ἔνα ἀνίκανον ἄνθρωπον, χωρὶς ἀξίαν, εὐήθη, ταπεινόν, ἐκεὶ ὅπου ἔνας νόμος, μία φυσικὴ ἀνάγκη ἀπαιτεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἔνας ἴκανος, τότε τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα καταρρέει. Αὐτὴ εἶναι ἡ ιστορία δὲλων τῶν ἐπαναστάσεων, τῶν κοινωνικῶν ἐκρήξεων, ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῆς νεωτέρας ἐποχῆς.

“Η ἀταξία αὐτῇ ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν ὅπως ἐκ τῆς καταστροφῆς γεννηθῇ πάλιν ἡ τάξις. “Ολα τὰ πράγματα συμπράττουν εἰς τὴν τάξιν. Κάθε ἄνθρωπος κάθε στιγμὴν κλίνει, κατ’ ἀνάγκην, πρὸς τὴν τάξιν, διότι ἡ ζωὴ ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν τάξιν καὶ ἡ ἀταξία εἶναι θάνατος καὶ καταστροφὴ, καθὼς ἀποφαίνεται ὁ Κάρλαϊλ.

Τὸ δέδουλον πραγματεύεται εἰς τοὺς «Ἡρωάς» του δ. Κάρολαϊ είναι ὑψίστου ἐνδιαφέροντος, ἔχει βάθος καὶ εὐρύτητα, περιλαμβάνει δῆλην τὴν ἰστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τὰς θρησκείας τοῦ Βορρᾶ καὶ τῆς εἰδῶλολατρείας μέχρι τοῦ Κρόμβελ καὶ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος. Περνᾷ μέσα ἀπὸ δῆλους τοὺς μυστικοὺς δρόμους τῆς ζωῆς καὶ τῆς σκέψεως.

Ζάκυνθος, Ιούλιος 1904

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ ή ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Φωτογρ. Ε. Ξανθοπούλου

Η ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟ-ΚΛΕΦΤΗ

— ΑΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ —

Горы

Tορόνα

The musical score consists of several staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp, and a time signature of 3/8. It contains lyrics in Greek: "Αἴ - ντε - παι" and "άϊ - ντε - νέ". The second staff begins with a time signature of 2/4, followed by 3/8, and then 2/4 again. It has lyrics: "διὰ μέ - σὰν - θέλ - τε - να - νά - ρω - λε - βεν - τιὰ - καὶ - κλέ - φτες - νά - τη - σε - τε - πῶς - τὰ - περ - νᾶν -". The third staff starts with a time signature of 3/8. It includes two sections labeled "α'. στροφὴ" and "β'. στροφὴ". The lyrics for this section are: "γε - νῆ - τε - παι - νῆ - κλέ - φτες - νέ - τε - νῆ - κλέ - φτες -". The fourth staff starts with a time signature of 2/4. It contains lyrics: "[αἴ - ντε] νέ - μέ - να - νά - [μω - ρὲ γιά - σας - παι - αἴ - ντε] Σα - οάν - τα - χρό - [μω - ρὲ γιά - σας - παι -". The fifth staff starts with a time signature of 3/8. It contains lyrics: "διὰ νέ - μέ να - νά - νά - ρω τή - σε - τε - διὰ Σα - οάν τα - χρό - νά νέ - κα - μα -". The score concludes with a final measure ending in parentheses: "(1)".

— Παιδιά μόνο σὰν θέλτε λεβεντιά, καὶ κλέφτες νὰ γενῆτε,
νῦμένα νὰ οωτήσετε πῶς τὰ πεονᾶν οἱ κλέφτες.

Σαράντα γρόνια νέκαμα στοὺς κλέφτες καπητάνιος.

Ζεστὸ ψωμὶ δὲν ἔφραγα, γλυκὸ κρασὶ δὲν ἥπια.

Τὸν ὑπνό δὲν ἔχόρτασα τοῦ Μάν τες αὐγηνάδες ².

Σὲ στρῶμα δὲν ἔπλαγιασα, μάιδε σὲ προσκεφάλι.

Τὸ χέοι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα.

Καὶ γιὰ καλὴ στὴν ἀγκαλιὰ τῷρμο μου καριοφύλλι³.
Τὰ ἔδη τῶν πεπτῶν τὰ μεσοττικά τὸν μήρον!

Τὸ χέρι μου δὲν ἅπλωσα σε κοριτσιού τὸν γκόρφο!....

ὸν τὸν τρόπον, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέλους τραγουδοῦνται, διαδοχικῶς, δῆλοι τοῦ τραγουδιοῦ οἱ ευταῖ του διαιροῦνται εἰς δύο φύσικους χορούς, καὶ ὁ δεύτερος ἐπαναλάμψει ἀκριβῶς ὅ, τι ὁ ὑδήσε. Φροντίζει ὅμως, ὁ δεύτερος, γάρχιζε, νὰ πιάνη, νὰ πιάνη, ἀπὸ τὰς δύο τελευταῖς συλλόγοις μέλοις αὐτῶν θὰ ἔξαπολονθῇ ἀκόμη τραγουδῶν ὁ πρώτος χορός. Ἐδῶ λ. χ. ὁ δεύτερος ἔδησε τὴν κάρχιση ἀπὸ τὰς δύο τελευταῖς συλλαβαῖς *η-τε* τῶν δύο τελευταῖων μονικῶν μέτοχων τῆς κάρχισης ἡνὶ ἢν στιγμὴν ὁ πρώτος χορὸς τὰ πρόκειται νὰ περιττώσῃ τὴν ἐπανάληψιν εἰς τὴν β' στροφὴν ἥτις εὐδίσκεται εἰς τὰ συλλαβαῖς: *η-τε*. Ἡ τάξις αὗτη ἔχει τὸν λόγον διὰ νὰ μη μένῃ τι ἄνονος οἱ χορευταί, καὶ δῆλος ὁ πρώτος, τὸν ωυθμόν, τὰ πατήματα. Τὸν τρόπον αὐτὸν ἀκολουθοῦν τραπέζια τραγουδία.

Εύρισκεται καὶ: τὸ πῶς χρωταίν' ὁ κόσμος, καὶ: τοῦ ὅπνου τὴν γλυκαδα.

ται και: και τὸ ντουφέκι μον σφιχτά, σφιχτὰ ἀγκαλιασμένο.

Τὸ ἀνωτέρῳ τραγούνδι, ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν χορευτικῶν πηδητῶν (τσιάμικων, ἀρθραίτικων)¹ τραγουδιῶν, δπως ὁνομάζουν εἰς τὴν "Ηπειρον, Μακεδονίαν, Στερεάν καὶ Πελοπόννησον τὰ τοιούτου μέλους καὶ ουθμοῦ τραγούδια. Τὰ ὁνομάζουν δὲ ἀκόμη καὶ: ἀντρίκια, διότι χορεύονται κυρίως ἀπὸ ἄνδρας σπανίως δὲ ἀπὸ γυναικας. Καὶ τοῦτο, διότι, κατὰ τὴν ἐπιέλεσίν των, ἀπαιτοῦνται στροφαί, εὐκίνησία, καὶ πηδήματα (τσακίσματα, λιγίσματα, ταλίμια) τοιαῦτα, τὰ δποῖα μόνον ἀπὸ ἄνδρας είνε δυνατὸν νὰ ἐπελεσθῶν μὲ τέχνην καὶ ἐπιτυχίαν. Εἶνε ἀπὸ τὰ κατ' ἔξοχὴν πολεμικὰ ἐκεῖνα τραγούδια, τὰ δποῖα ἀποπνέουν λεβεντιάν, χάριν καὶ μένος πολεμικόν. Ό χορός των καὶ τὸ μέλος των, κάμνει κανένα νὰ πιστεύῃ ότι ἔξηλθον μέσα ἀπὸ τὴ φωτιὰ τῶν κλέφτικων πολέμων καὶ μαχῶν. Διὰ τοῦτο, καὶ οἱ χορευταὶ των, καταλαμβάνονται ὑπὸ τόσου ἐνθυσιασμοῦ καὶ πολεμικοῦ μένους, ώστε πολλάκις, καὶ δὴ ὁ πρῶτος, ἀφήνουν τὸν χορὸν καὶ φύπτονται ἐναντίον παρευρισκομένων καὶ παρακολουθούντων αὐτούς, δι᾽ ἀσημάντους καὶ λησμονημένας παλαιὰς μεταξύ των ἀφοριμάς.

* * *

Τὸ ἀνωτέρῳ τραγούνδι εἶνε ἀπὸ τὰ περισσότερον διοιδεδομένα εἰς τὸ Πανελλήνιον. Καὶ τὴν ἀπανταχοῦ αὐτῆν διάδοσίν του, τὴν καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἔσεγενεισμένα παλάτια, μπορεῖ κανεὶς νάποδώσῃ κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, οἱ μικροὶ τοῦ δόποίνου μαθηταὶ μὲ τόσην χάριν καὶ ἐνθουσιασμὸν τὸ τραγούνδιν.

³ Ἀπὸ τὸ μελωδικόν του μέρος, τὸ ὅποιον ἐφροντίσαμεν νᾶποδώσωμεν εἰς τὴν νεωτέραν παρασημαντικήν, δύπως τραγουδεῖται στήν πηγή του, καταφαίνεται πάως δὲ ποιητής του εἶνε ἡ ⁴ Ἀκαρνανία: μόλιν δτὶ τὸ γλωσσικόν του ἴδιωμα φαίνεται Νότιον καὶ οὐχὶ Βόρειον. ⁵ Οἱ Ἀκαρνάνι οὗτοι τοὺς αὐτοὺς στίχους μὲ τὸ τοπικόν του γλωσσικὸν ἴδιωμα καὶ ὑφος. Δὲν ἔπεικράτησε οὗτος τὸ ἴδιωμα τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ, λόγω, ἵσως, τῆς δυσκόλου αὐτοῦ προφορᾶς. Τοῦτο συμβαίνει εἰς πολλὰ τῆς Ρούμελης τραγούδια, μεταφερόμενα ἀλλοῦ.

Θὰ γίνῃ καταληπτότερον τὸ τραγούδι, καὶ θὰ
ἐκτιμηθῇ περισσότερον εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ
ἀναγνώστου, ἐὰν δῶσωμεν μίαν ἐξήγησιν εἰς
μεοικοὺς στίγους του.

Καθώς εἶνε φανερόν, τὸ ἀνωτέρῳ τραγούδι,
δὲν εἶνε ἴστορικὸν οὐτε ἀληγορικόν. Οἱ ποι-

¹ Όνομάζουν ουτών ὄχι τὸ ἔσμα αὐτό, ἀλλὰ τὸν τρόπον, τὸ εἶδος, μὲ τὸν ὄποιον χρεούεται. Δὲν ἐννοοῦν δηλαδὴ Τσάμην ἢ Ἀρβανίτην τὸν ποιητήν του και μελετῶν του.

τῆς του δηλαδή, δὲν τραγουδεῖ οὔτε ἀναφέρεται σὲ γνωστὸν τουρκομάχον τῶν μαύρων ἐκείνων χρόνων τῆς τυραννίας· οὔτε πάλιν ἔξιστορεῖ κανένα περιστατικὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Άλλὰ περιγράφει εἰς στίχους τὸν αὐτηρὸν καὶ πειθαρχικὸν βίον ποὺ ἔχουσαν οἱ κλέφτες εἰς τὰ βουνά. Καὶ δι ποιητὴς φαντάζεται ἔνα καπητάριο γεροντόκλεφτα δ ὅποιος ἐγέρασε κλέφτης στὰ βουνά, διδάσκοντα καὶ συμβουλεύοντα στὰ πιστά του παλληκάρια τὰ καθήκοντά τους καὶ τὴν ζωὴν ποὺ θὰ ξήσουν ὡς κλέφτες στὰ βουνά.

⁹ Απὸ πολλὰ δημοτικὰ κλέφτικα τραγούδια διδασκόμενα ὅτι, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατικῶν ἔκείνων σωμάτων κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας, ἐδίδασκον τοὺς συντρόφους των, καὶ ἰδίως ἔκείνους οἱ ὅποιοι τὸ πρῶτον ἔβγαιναν στὸ κλασικὸν κλέφτικο, τὴν κλέφτικη πειθαρχία καὶ τὸν κλέφτικο κανονισμό, δρους τοὺς ὅποιους ἐφῆροι μετὰ παραδειγματικῆς αὐστηρότητος. Εἰς ἔνα τραγούδι τοῦ Κατσαντώνη ἀναφέρεται τοῦτο.

Τὰ μάζωξε τὰ σύναξε
— ν^οΑντώνη ν^οΑντώνη —
— καῦμένε Κατσαντώνη —
καὶ τάκαμε τρακόσια.
Κέκατσε καὶ τάρμήνευε
σὰ μάννα σὰν πατέρας...

⁹Ακόμη δέ, ώς εἰς ἄλλα τραγούδια ἀναφέρεται, οἱ κλέφτες ἔδιδον καὶ ὅρκον εἰς τὸ ξίφος των.

Καὶ πῆραν δρόκο στὸ σπαθὶ¹
νὰ μὴν ἔχωριστοῦνε.
Καὶ ἀν κανείς τους λαβώθῃ,
οἱ ἄλλοι νὰ τὸν πέρονουν . . .¹

⁹ Ήσαν δηλαδὴ οἱ κλέφτες σώματα μὲ αὐστηρὰν πειθαρχίαν ήλπ.

Κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ ἀνωτέρω τραγουδιοῦ,
ὅ γέρο-κλέφτης καπητάνιος, ἀφ' οὗ πρῶτα
πρῶτα κάμνει γνωστὸν στοὺς συντρόφους του,
τὰ παιδιά του, πώς αὐτὸς ἔγρασε στοὺς κλέ-
φτες καπητάνιος, ἀρχῆς εἰπάτιν νὰ διδάσκῃ
καὶ νὰ τοὺς συμβουλεύῃ ποία εἶνε ἡ κλέφτικη

¹ Υπῆρχε ἔθιμον μεταξὺ τῶν κλεφτῶν, νὰ κόπτουν τὴν κεφαλὴν τοῦ συντρόφου των ἑκείνου, δὲ ὁ ποιὸς ἐπληγώντεο βαρέως εἰς μάχην καὶ δὲν ἥδυνατο νὰ ἀκολουθήσῃ, ἀφ' οὗ πρῶτον τὸν ἡσπάζοντο. Ἐδεώρουν δὲ κατασχύντην καὶ ἀτιμίαν δι' αὐτοὺς ν' ἀπέκοπτον οἱ Τούρκοι τὴν κεφαλὴν τραυματίου συντρόφου των. Καὶ ἔζητει τοῦτο ἀπὸ τοὺς συντρόφους του ὡς τελευταίαν χάριν δὲ τραυματίας κλέψτης.

— Μά τὸ ψωμὶ ποὺ φάγαμε, μᾶς τὴν ἀδέρφωσύνη! Κόρφτε μους τὸ κεφάλι μου καὶ πᾶρτε τὸ κοντά σας! Νὰ μήν τὸ πάρουν τὰ σκυλιά, καὶ στὸν πισᾶ τὸ πᾶν!

ξωή, καὶ τί αὐτῇ ζητεῖ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ τὴν ξήσουν.

— Ζεστὸ ψωμὶ δὲν ἔφαγα.

Δηλαδή ώς κλέφτες ζεστὸ ψωμὶ νὰ μὴν τρώγετε.

Τὴν ἀποφυγὴν αὐτὴν τῶν κλεφτῶν νὰ μῆν
τρώγουν ζεστὸ ψωμί, ἄλλοι ἀποδίδουν εἰς λό-
γους ὑγιεινῆς δηλαδὴ ἀπέφευγον τοῦτο διὰ νὰ
μὴν πάθῃ τὸ στομάχι τους!! Καὶ ἄλλοι πάλιν
ὅτι, ὡς οὐλέφετες ποὺ ζοῦσαν στὰ βουνά, δὲν
εὔρισκον ζεστὸ ψωμί. Καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν
δὲ ἡ γνώμη δὲν στηρίζεται πουθενά. Ὁ στίχος
ἔχει ἄλλην ἔννοιαν πολὺ σημαντικὴν καὶ πολὺ¹
σπουδαῖον λόγον πρὸς τὴν ζωὴν τῶν κλεφτῶν
καὶ μάλιστα τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν.

Κατὰ τὸν σκοτεινὸν ἐκείνους χρόνους, ὥπτηρον, δυστυχῶς, καὶ Ἑλληνες, ὡς καὶ αὐτὴν ἡ ἴστορία ἀναφέρει, οἱ δροῦοι δι' αὐτὸν ἦν ἐκείνον τὸν λόγον, συνελάμβανον δι' ἀπάτης τοὺς διμοφύλους των καὶ ὑποστηρικτάς των, δσάκις οὗτοι κατέφευγον εἰς τὰς οἰκίας των ἢ καλύβας των διὰ τροφάς, καὶ τοὺς παρέδιδον εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ἢ καὶ τὸν ἐφόρευον. Τοῦτο κατώρθουν μὲν διάφορα ἀπατηλὰ καὶ δόλια μέσα μπαμπεσίες. Ἐναὶ ἀπὸ τὰ μέσα ἐκείνα, κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ ἀνωτέρῳ τραγουδιοῦ, τὸ δροῦον μετεχειρίζοντο οἱ προδότες ἐκείνοι, ἵνα καὶ τὸ ζευτὸν φωμί. Μετήρχοντο δηλαδὴ τὸ ἔξης διαβολικὸν μέσον.

Οἱ ἀλέφτες, δσάκις εἶχαν ἀνάγκην τροφῶν, κατέφευγον σὲ στάνες ἢ μικρὰ δρεινὰ χωρία πρὸς τὰ ὅποια καὶ μόνον μποροῦσαν νὰ καταφεύγουν, διὰ τοῦτο καὶ κλεφτοχώρια τὰ δνόμαζον, καὶ ἔξήτουν ἀπὸ τοὺς κατοίκους των, μὲ τοὺς ὅποιους καὶ μόνον εἴχον συναλλαγὴν, τροφὰς κλπ. Συνέβαινε διμως, μεταξὺ τῶν κατοίκων ἐκείνων ἢ τῶν σκηνιτῶν, νὰ ὑπῆρχον καὶ προδόται, οἵ ὅποιοι νὰ εἴχον ὑποσχεθῆ εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς τὴν σύλληψιν καὶ παράδοσιν τῶν κλεφτῶν ἢ τὸν σκοτωμάδν αὐτῶν. Καὶ διότι τὰ κρυφὰ καὶ δόλια αὐτὰ τῶν Τούρκων δργανα, δὲν εἴχον τὸ θάρρος φανερὰ καὶ ἀνδρικὰ νὰ συλλάβουν ἢ φονεύσουν τοὺς ἀνύποπτα καταφεύγοντας πρὸς αὐτοὺς κλέφτες, μετήρχοντο τὸ ἔξης μέσον, περιβεβλημένον μὲ δόλους τοὺς τύπους τῆς φιλοξενίας. Διὰ νὰ προσφέρουν μεγαλυτέραν ἔκδούλευσιν καὶ περιποίησιν πρὸς τοὺς φιλοξενούμενούς, παρεσκεύαζον, ἔκτὸς ὅλων, καὶ ζεστὸ ωμῷ¹ ἄνευ ζύμης (λιθὸ) διὰ τὸ συντομώ-

¹ Καὶ σήμερον ἐπικρατεῖ τὸ ἔθιμον τούτο εἰς τὰ χωρία. Δηλαδή, διὰ νὰ εὐχαριστήσουν περισσότερον τὸν ξένον, ἐν ὧ ἔχουν ἀριτον, ζυμώνουν προχειρίως φρέσονταν ἄνευ ζύμων (μπογάτσα). Μάλιστα τὸ ἀλευρὸν περιοῦν, λειασαρίζουν, ἀπὸ δύο λειασάρας, τὴν χοιτρὴν και τὴν ωλῆ, διὰ νὰ γίνη λευκότερος ὁ δότος...

τερον, ἀναιμιγμένον μετὰ ἥρας.⁴ Ο δὲ μετὰ ἥρας
ἄρτος προκαλεῖ εἰς τὸν τρώγοντα αὐτὸν μέθην,
νάρκην καὶ ἐν τέλει βυθίζει αὐτὸν εἰς ὑπνον βα-
θύν. Δὲν προκαλεῖ ὅμως τάνωτέρω ἡ ἥρα. οἴταν
δ ἄρτος εἶνε κρύος. Μὲ τὸν δόλιον τοῦτον τρό-
πον, ἀφοτλιζόμενοι καὶ ἀνίκανοι πρὸς ὑπεράσπι-
σίν των καθιστάμενοι οἱ κλέφτες, συνελαμβάνοντο
ἡ ἐφονεύοντο. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀπέφευγον οἱ
κλέφτες νάτοωγουν ζεστὸ ψωμί.

— Гλυκὸν κρασὶ δὲν ἥπια.

Από πολλά δημοτικά τραγούδια μανθάνομεν
ὅτι πολλοί κλέφτες ἔπεσαν θύματα τοῦ οἴνου.
Διὸ ἀπέφευγον τὴν οἰνοποσίαν. Κυρίως δέ, τὸ
γλυκὸν κρασί, τὸ δόπιον, ὡς ἔχον περισσότερον
οἰνόπνευμα, προκαλεῖ εἰς τὸν πίνοντα, βαρυτέ-
ραν καὶ διαρκεστέραν μέθην, εἰς τὴν δόπιαν
πολλοὶ κλέφτες εὗρον τὴν καταστροφήν των.
Ἄλλα καὶ ἄλλοι ἀκόμη λόγος, πολὺ σπουδαιό-
τερος, ἔκαμνε τοὺς κλέφτες νάποφεύγονταν τὸν
οἶνον. Οἱ ὡς φύλοι, κατὰ βάθος δύμως ἔχθροι,
προσφέροντες εἰς αὐτοὺς οἴνον, ἔρριπτον ἐντὸς
αὐτοῦ ὑπνωτικόν, ἀφιόνι, μέσον διὰ τοῦ δόπιον
συνελάμβανον ἢ ἐφόρευον τοὺς πίνοντας ἐξ αὐ-
τοῦ κλέφτες. Ἔνα τοιοῦτον κίνδυνον διέτρεξε
καὶ δ. Θ. Κολοκοτρώνης, ὡς δ Ἰδιος δηγγείται,
τὸν Φεβρουαρίου 1803 ἐν Μάργη ἀπὸ ἕναν συμ-
πλέθεος τῶν Δ. . .¹

— Τὸν ὑπνοῦ δὲν ἔγόρτασα

τόροιο μου καριοφύλλι.

Καὶ εἰς τοὺς ὅκτὼ αὐτοὺς στίχους, ἀριθμοῦνται καὶ περιγράφονται αἱ σκληραγωγίαι, κακουχίαι καὶ στερήσεις εἰς τὰς ὅποιας ὑπερβάλλοντο καὶ ὑφίσταντο οἱ κλέφτες. Διὰ νάποφεύγοντι τὰ βλέμματα γνωστῶν καὶ ἀγνώστων, φονερῶν καὶ ἀφανῶν ἔχθρῶν των, καὶ διὰ νὰ χάνουν τάχναρια τους, κινήσεις των, ἐβάδιζον τὴν νύκτα καὶ ἐκοιμῶντο, τὸν ἀνήσυχον καὶ μαῦρον ὅπνον, τὴν ἥμέραν, μὲ στρῶμα τὸ σπαδί τους² καὶ

¹ Ιδέ: 'Ο Γέρων - Κολοκοτρώνης. Διήγησις συμβάντων της Ελληνικῆς φυλῆς κλπ. (1770-1836) τόμος Α' σελ. 27. Αθῆναι 1890.

² Μὲ τὸν στίχον : καὶ τὸ σπαθὶ μον στρῶμα : ὁ ποιητὴς ἵσως θέλει νὰ εἴπῃ κάτι ἄλλο, πολὺ φρόνιμο καὶ προβλεπτικό, τὸ ὅποιον οἱ κλέφτες ἐφόρτιζον τηροῦντες. "Οταν οἱ κλέφτες ἐκομιδῶντο, μὲ τὴν ἀριστερὰν ὥμολτάτην των ἑκάλυπτον τὸ σπαθὶ τους, τὸ ὅποιον ἐκρέματο μὲ δερματίνην λωρίδα ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὅμον των. Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς των παλάμης, ἀκούμβοιοναν τὴν ἀριστερὰ των παρειάν. Μὲ τὴν δεξιῶν των δὲ παλάμην, χούφταν, κρατοῦσαν τὰ εἰς τὴν ὅποιοθήκην, σελάχι, μικρότερα ὄπλα μιτσόταλα, κατέζασσι κλπ. Τὸ δὲ καριοφύλλι των, περιέσφιγγον μεταξὺ τῶν δύο βραχιόνων των. Τουουτορρόπος δὲν διέτρεχον τὸν κίνδυνον τοῦ καθ' ὑπὸν ἀποπλισμοῦ κλπ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, κοιμῶνται, ἔτσι κλεφτά, καὶ οἱ πάνοπλοι εἰς τὰ βουνά ποιούνται.

προσκέφαλο τὸ χερὶ τους. Ὡς, τὸ πολὺ πολὺ,
διπλωμένοι μέσα σὲ μιὰ κάππα, τὸ μοναδικὸ
αὐτὸ κλίνοσκέπασμά τους: κάππα ποῦ πάνον,
κάππα ποῦ κάτον καὶ μὲ στὴ μέση κλέφτης . . .

— Τὸ χέρι μου δὲν ἀπλωσα
σὲ κοριτσιοῦ τὸν γκόρφο.

Αλλο κακὸ τὸ δποιὸν μετ' αὐστηρότητος ἀπέφευγον οἱ κλέφτες, ἥτο καὶ ἡ γυναικα. Εἰς πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια ἀναφέρεται διτι, πολλοὶ κλέφτες συνελήφθησαν ἢ ἐφόνευθησαν, καθ' ἣν

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ—ΓΚΑΙΤΕ

Η Στάελ, είς τὸ περιφέμον βιβλίον της «Η Γερμανία», δπου κατὰ τὴν κρίσιν πολλῶν κάθε ἄλλο περιγράφεται παρὰ ἡ ἀληθινὴ Γερμανία, διμεῖ καὶ διὰ τὴν γερμανικὴν ποίησιν τῆς ἐποχῆς της. Εἰς τὸ μέρος αὐτό, φυσικά, κάμνει λόγον διὰ τὸν Γκαϊτε καὶ τὴν ποίησιν του· καὶ κοντά σὲ ἄλλα γράφει καὶ αὐτά: «Πολλὰ κομμάτια τοῦ Γκαϊτε εἶναι γεμάτα εὐθυμίαν ἀλλὰ σπανίως εὑρίσκει κανεὶς εἰς αὐτὰ τὸ εἰδος τῆς ἀστειολογίας, ποὺ ἔχομε συνειθίσει τοῦ κάμνουν ἐντύπωσιν περισσότερον αἱ εἰκόνες παρὰ αἱ γελοιότητες... Ὁ Γκαϊτε ξεύρει ἀκόμη νὰ βρίσκῃ εἰς τὸ ὑπερφυσικὸν μίαν πηγὴν ἀστεισμοῦ, δ ὅποιος εἶναι τόσον πιὸ εὐχάριστος, ὅσον δ ποιητὴς δὲν προσπαθεῖ νὰ διακρίνεται σ' αὐτὸν κανένας σορβαρδὸς σκοπός». Καὶ διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων της ἡ Στάελ παραδέτει τὴν περίληψιν ἐνὸς τραγουδιοῦ τοῦ Γκαϊτε, ποὺ ἀνήκει εἰς τὴν σειρὰν τῶν «ballades» κ" ἔχει τὸν τίτλον «Ο Μαθητὴς τοῦ Μάγου».

Ίδον ἡ μπαλλάντα αὐτὴ εἰς ἐντελῶς πρόχειρον καὶ πεζήν μετάφωσιν:

«Ἐπὶ τέλους, ἀπουσιάζει λοιπὸν ὁ γέρω-μάγος! Καὶ τώρα μπορῶ καὶ ἔγω νὰ προστάξω τὰ Πνεύματά του· ἐπρόσεξα στὰ λόγια του καὶ στὰ ἔργα του, ἐκράτησα στὸ νοῦ μου τὸ ξόρκι του καὶ μὲ τὴν πνευματικὴ δύναμι θὰ κάμω καὶ ἔγω θαύματα.

«Καὶ γιὰ τὸ ἀρχίσουμε, ὃς φουσκώσῃ τὸ νερό
κινήσῃ τρέξῃ καὶ ὃς χυθῇ στὸ μπάνιο μὲ μεγάλο
κουβᾶ!

«Καὶ τώρα σίμωσε, ἔλα, ἔλα, σκούπα! πέταξέ μου αὐτὰ τὰ ἄθλια κουρέλια· ήσουνα δοῦλα πολὺν καιρό· σήμερα θέλω ν' ἀναπληρώσῃς τὴν θέλησί μου! Όρυγή σὲ διὸ πόδια, μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, τρέξε γλήγορα, σὲ προστάζω νὰ πᾶς νὰ μοῦ φέρης νερό!»

«Καὶ γιὰ νῦν ἀρχίσουμε, ἃς φουσκώσῃ τὸ νερὸ

στιγμὴν εὐδίσκοντο εἰς τὰς ἀγκάλας γυναικός, ἥ
ἔφονεύθησαν καθ' ὅδον, ἀπὸ καρτέρι, ματαβαί-
νοντες πρὸς συνάντησιν καμᾶς καλῆς. Ἐθεώ-
ρουν δὲ τοῦτο μαγαρισά, δογὴ Θεοῦ.

Καὶ τὸν τελευταῖον καὶ σπουδαῖον τοῦτον διὰ τὴν ἀσφαλείαν των ὅρων, ἐτήρουν καὶ ἐφῆρο-
ζον μετὰ τόσης αὐστηρότητος οἱ κλέφτες, ὥστε ἀπέπεμπον τῆς συντροφιᾶς των, ὅχι μόνον τὸν ἀνακαλυπτόμενον ὡς ἔχοντά που τοιαύτας σχέ-
σεις, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς τὸν ἐκδηλοῦντα τοιαύτην
διάθεσιν.

«Πῶς τοέχουν! Τὸ νερὸ δὲ καὶ προχωρεῖ στὴ σάλα καὶ στὰ σκαλοπάτια· τί τρομερὴ πλημμύρα! Ἀφέντη καὶ δάσκαλε! ἄκουσε τὴ φωνή μου! — "Α! νά, ἔχεται ὁ δάσκαλος! Δάσκαλε, δέ κινδυνος εἶναι μεγάλος· τὰ Πνεύματα ποὺ ἐπροσκάλεσα, δὲν μπορῶ πιὰ νά τὰ ξεφορτωθῶ.

«Στὴ γωνιά, σκούπα! σκούπα! ἀς τελειώσῃ
αὐτό, ἐπειδὴ ὁ γέρω-μάγος δὲ σᾶς ἔμψυχώνει
παρὰ γὰρ νὰ τὸν ὑπηρετῆτε στοὺς σκοπούς του»

Ἡ Στάελ παρατηρεῖ, ὅτι εἰς τὸ ποίημα του
αὐτὸ δὲ Γκαΐτε ζωγραφίζει πολὺ ὁραῖα τὴν ἀδέ-
ξιον μύμησιν τῶν μεγάλων μυστηρίων τῆς τέ-
χνης. Καὶ ἀκόμη παίρνει ἀπὸ αὐτὸ διάφορομήν διό
νὰ σχετίσῃ τὸ εἰδός αὐτὸ τῶν ποιημάτων μὲ τὴν
γερμανικήν ψυχήν, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκαμαν καὶ
ἄλλοι κριτικοὶ τοῦ Γκαΐτε, βασιζόμενοι σὲ πολλὸ
τραγούνδια του καὶ πρῶτον ἀπὸ δὲ εἰς τὸ «Μα-
θητήν τοῦ Μάγου».

Διάφοροι κριτικοί καὶ βιογράφοι τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἔπειτα ἀρκετὰ διὰ τὴν ἔξαιρετην ὁδίαν τοῦ «Μαθητοῦ τοῦ Μάγου». Πολλοί τὸ ποίημα αὐτὸν τὸ φέρονταν παραδειγμα διά ν' ἀποδεῖξουν πόσον ὑψηλὰ εἰς τὴν τέχνην ἀνέβασεν ὁ Γκαΐτε τὴν λαϊκὴν μπαλλάντα. Καθυμούμαται ἔχωριστά τὸν Γάλλον μεταφραστήν τῶν τραγουδιῶν τοῦ μεγάλου λυρικοῦ τῆς Γερμανίας, τὸν βαρῶνον Ἐρρίκον ντὲ Μπλάζ, ποὺ λέγει εἰς τὸν πρόδολογον τοῦ βιβλίου του, ὅτι «κι' ὁ Σχίλλερ εἶναι θαυμάσιος στὴν μπαλλάντα καὶ μπορεῖ κανεὶς σὲ μερικὲς μπαλλάντες τοῦ Γκαΐτε ν' ἀντιτάξῃ ἄλλες τοῦ Σχίλλερ· μὰ ἐμπρόδοτον τὸν «Μαθητὴν τοῦ Μάγου» ποιὰ μπορεῖ ν' ἀντιταγθῇ: »

Είναι πολλοί που έδειξαν τὸν Ἰδιον καὶ μεγαλύτερον ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸ «Μαθητὴν τοῦ Μάγου» καὶ ἐπροσπάθησαν νὰ εύσουν μέσα σ' αὐτὸν σύμβολα βαθύτερα, σύμφωνα μὲ τὴ γερμανικὴν φύσιν καὶ ψυχήν, νὰ δώσουν εἰς τὴν οὐσίαν του ἔξηγησιν φιλοσοφικήν, ἐθνολογικήν, καὶ μεταφυσικήν, καθαυτὸ γεομανικοῦ χώρματος.

Κάποτε στά 1905 μετέφρασα κ" ἐδημοσί ευσα ἔνα διάλογον τοῦ Λουκιανοῦ, ποὺ ἔχε τὸν τίτλον «Φιλοψευδῆς». Ὁμοιογῶ, δτι ὅταν ἔφθισα περὶ τὸ τέλος του, ξαφνίσθηκα παρο πολύ. Μέσα στὸν νοῦν μου γεννήθηκαν ἀρκετα ἀπορίαι, δίκαιαι ὑποθέτω, ἀφοῦ εἰς τὸν «Φιλο ψευδῆ» τοῦ Λουκιανοῦ, ἐκεῖ δπου δ Ἐνδράτη διηγεῖται τὰ θαυμάσια τοῦ σοφοῦ Παγκράτι ἐδιεβαλα τὰ ἔξης:

«Κι' ἄμα φιλάναμε σὲ κανένα σπίτι, δ Παγκράτης, ἀφοῦ ἔπαιρον τὴν ἀμπάρα τῆς πόρτας ἢ τὴ σκουύπα ἢ τὸ γουδόχερο καὶ τοῦ φρούσους ρούχα, λέγοντας μαζὶ καὶ κάποιο ἔσφρι, τέκαν νὰ περπατῇ καὶ νὰ φαίνεται σ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπως· κ' ἐκεῖνο πήγαινε κ' ἔβγαζε νερό καὶ φώνιζε καὶ μαγείρευε καὶ σ' ὅλα μᾶς δούλευε.

καὶ μᾶς ὑπῆρετον σεν ἐπιδέξια. Κ' ἔπειτα, ὅταν ἡ ταν ἀρκετή ἡ δουλειά, ἔκανε πάλι τὴ σκούπα σκούπα ἡ τὸ γυνδόχερο γυνδόχερο, λέγοντας ἀποτάνω ἄλλο ἔσορι. Τοῦτο ἐγώ, ἀγκαλὰ κ' εἶχα πολὺ προσέξει, δὲν μποροῦσα νὰ τὸ μάθω ἀπ' αὐτόν, ἐπειδὴ τόκουρβεν, ἀν καὶ γιὰ τάλλα ἡ ταν πολὺ πρόθυμος. Μιὰ μέρα δημιούσα κρυφά τὸ ἔσορι, ποὺ ἡ ταν τρισύλλαβο, ἀφοῦ κρύψτηκα σὲ σκοτεινὸ μέρος. Κ' ἐκεῖνος ἔφυγε γιὰ τὴν ἀγορά, ἀφοῦ παράγγειλε στὸ γυνδόχερο νὰ κάμη ὅσα ἔπρεπε κ' ἐγώ τὴν ἄλλην ἡμέρα, ὅταν ἐκεῖνος εἶχε κάποια δουλειὰ στὴν ἀγορά, ἀφοῦ πήρα τὸ γυνδόχερο καὶ τόκαμα ἀνθρωπο, λέγοντας παρόμοια τις τρεῖς συλλαβές, τὸ πρόσταξα νὰ φέρνῃ νερό. Κι' ἀμα γέμισε τὸν κουβᾶ καὶ τὸν ἔφερεν, εἶπα: «Πάψε καὶ μὴ τρέφοντο πιὰ νερό παρὰ γίνε καὶ πάλι γυνδόχερο». Μὰ ἐκεῖνο δὲν ἥθελε γὰ μὲ ὑπακούσῃ, ὅλλα πάντα ἔφερνε νερό, ὃς ποὺ ἀπὸ τὸ κουβάλα - κουβάλα μᾶς πλημμύρισε τὸ σπίτι. Κ' ἐγώ, μὴν ἥξεροντας τί νὰ κάμω - ἐπειδὴ φοβόμουνα μῆπως θυμώσῃ ὁ Παγκράτις ἀμα γυρίσῃ, καθὼς κ' ἔγινε — ἀφοῦ πήρα ἔνα τοεκούρι, κόφτω στὴ μέση τὸ γυνδόχερο καὶ τὸ χωρίζω στὰ δύο· μὰ ἐκεῖνο, πήραν καθένα χωριστὰ ἀπὸ ἔνα κουβᾶ καὶ κουβαλούσανε νερό· κι' ἀντὶ γιὰ ἔναν εἶχα δυὸ νεροκουβαλητάδες. Στὸ ἀναμεταξὺ φθάνει κι' ὁ Παγκράτις καὶ ἀφοῦ ἔνοιωσε τὸ τί ἔγινεν, ἐκεῖνα τάκαμε πάλι ἔνλα, καθὼς ἡ ταν πρὶν τὸ ἔσορι, μὰ κι' αὐτός, ἀφίνοντάς με κρυφά, δὲν ἔρω ποὺ πᾶν κ' ἔγινεν ἀποντας».

Τὰ λόγια τῆς Στάσεως καὶ δὲλων τῶν ἀλλων κριτικῶν τοῦ Γκαΐτε μένουν πάντα εἰς τὸν νοῦν μου καὶ δυναμώνουν τὰς πρώτας ἀπορίας μου, ἀνὴρ ἡ γερμανικὴ λαϊκὴ ψυχὴ δύμοιά την μὲ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν τόσον πολὺ, ὥστε νὰ ἔχουν ἴδιες δεισιδαιμονίες καὶ ἴδια παραβινθολογήματα ἢ ἀνὴρ Γκαΐτε ζῶσε εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Λουκιανοῦ ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ πρώτου ἐπυγγένειε στενά μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀσυγκρίτου σατυριστοῦ τοῦ ἀρχαίου

ελληνικοῦ κόσμου.
Δὲν ἡξεύρω, ἀν κανεὶς ἔξ ὅσων ἔγραφαν διὰ τὸν Γκάιτε παρετήρησε πουθενά τὴν ὄμοιότητα αὐτὴν τοῦ «Μαθητοῦ τοῦ Μάγου» καὶ τοῦ σχετικοῦ μέρους ἀπὸ τὸν «Φιλοψευδῆ» τοῦ Λουκίανοῦ. Εἰς ὅσα ἔχω διαβάσει διὰ τὸν πνευματικὸν τῆς Γερμανίας γύγαντα, δὲν ἀπήντησα τίποτε παρόμιον. Μήτε ὁ Ἰδιος ὁ Γκαίτε λέγει πουθενά τίποτε, πῶς ἔγραψε αὐτὴν τὴν μπαλλάντα ἢ ἀπὸ ποίαν ἀφοριμήν, καθὼς κάμνει διὰ πολλὰ ἀλλα ποιόματά του.

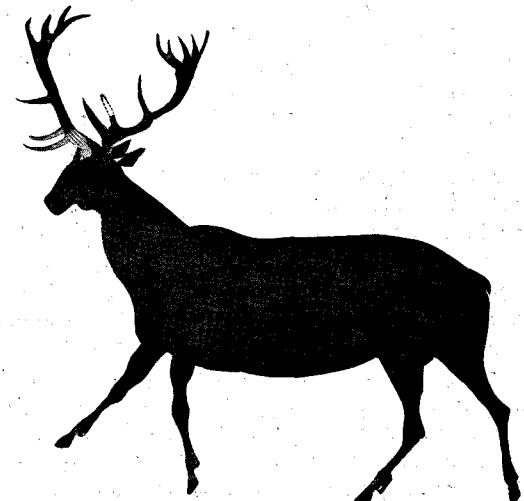
Νομίζω δύναμις ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον νὰ εὑρώμενη ἀμέσως τὴν ἀρχὴν τοῦ «Μαθητοῦ τοῦ Μάγου». Ο Γκαΐτε ἡταν ποτισμένος μὲ τὴν ἀρχάιαν ἐλληνικὴν φιλολογίαν, τόσον ὅστε, ἀρχετὸν μέρος τοῦ ἔδγουν του νὰ εἶναι βγαλμένον

ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ἐλληνικὸν κόσμον. Ὡσες λοιπὸν διαβάζοντας τὸν Σαμωσπατέα σατυρογράφον, εἶχε ἔξωχοιστὴν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸῦ τοῦ «Φιλοψευδοῦς», ἐπειδὴ ἀνταπεκρίνετο εἰς μίαν ἴδιαιτέραν προτίμησιν ποὺ εἶχε πάντα πρὸς τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ στὸ μυστηριῶδες, δύπως τὸ βλέπομεν εἰς ὅλον σχεδὸν τὸ δραματικὸν καὶ καθαυτὸ λυρικὸν ἔργον του καὶ εἰς ἀρκετὰς σελίδας τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» του, καθὼς ἔκει, ποὺ ὅμιλεῖ διὰ τὰς ἀλγημιστικὰς ἀπολείρας του μὲ τὴν δεσποινίδα Κλέττεμπεργκ, ὅταν ἐδιάβαζαν καὶ τὸ «Opus-mago cabalisticum» τοῦ Welling. Ἐπῆρε τὸ μέρος αὐτὸῦ τοῦ Λουκιανοῦ δ Γκαϊτε καὶ τὸ ἔκαμε μπαλλάντα εἰς τὴν λαϊκὴν φύρμαν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς τέχνης του. Τὸ πρᾶγμα βέβαια δὲν είναι παράδοξον

ΗΛ. Η. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΣ — Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΩΝ ΣΠΗΛΑΙΩΝ

Ποιὸν εἶναι τὸ βάθιος τοῦ χρόνου εἰς τὸ
διποίον ἐμφανίζεται ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου
ἐπὶ τῆς γῆς ποίᾳ ἡ κοιτίς του, ποῖοι οἱ δρόμοι
τοὺς διποίους ἔτρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς, ποία ἡ πρώτη
του κατάστασις, ποίᾳ ἡ ἐξέλιξις του, ποῖος ὁ
βαθμὸς τῆς διανοήσεως εἰς τὴν διποίαν κατὰ
καιρούς ἐφθασεν, ποῖοι οἱ ἀγῶνες του πρὸς τὰς
ἔξιτερικάς δυνάμεις περὶ αὐτῶν δὲν ἔχο-
μεν εἰμὴ ὑποθέσεις σκότος καὶ μυστήριον κα-
λύπτει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ζωῆς τοῦ
ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ μνήμη μας δὲν φθά-
νει παρὰ ἕνως εἰς τὰ πολὺ πλησίον καὶ ἡ γνῶσις
μας ὅχι πολὺ μακρύτερον· τὸ μεγαλύτερον μέρος
τῆς ἴστορίας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀγνωστον καὶ
ἀπὸ τὰς περιπτετείας του δὲν γνωρίζομεν παρὰ
τὸ ἀπειροστόν. Τὸ σύνηθες ὅμιος θέαμα εἰς τὴν
ἴστορίαν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανίσεις φυ-
λῶν, ἀγῶνες κρίσιμοι ἐπικρατήσεως τοὺς διποίους
ἀκολουθεῖ ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ δρᾶσις αὐτῶν καὶ δια-
δέχεται μετὰ τοῦτο ὁ ἔξαφανισμὸς ἀπὸ τοῦ
προσώπου τῆς γῆς σπανίως μένουν ὀλίγα ἔχνη
τῆς διαβάσεως των εἰς τὴν βραχεῖαν των αὐτὴν
τροχιὰν ἐμφανίζονται τυλιγμέναι μέσα εἰς τὸ
φῶς τῆς ἀποκτηθείσης πείρας των ἀφίνουν νά-
λαμψῃ τὸ φῶς τοῦ πνεύματός των καὶ τοῦ πο-
λιτισμοῦ εἰς τὸν διποίον ἐφθασαν· μέσα εἰς τὸν
χρόνον ἀπειροι εἶναι οἱ πολιτισμοὶ ποὺ παρή-
χησαν καὶ ἔξιφρανίσθησαν διαδοχικῶς καὶ ὁ
ἀνθρωπος ἔχει ἀνέλθη μέχρι τῆς γνώσεως τῆς
σήμερον διὰ σειρᾶς ἀπειρων γεννήσεων καὶ
θανάτων τῆς διανοητικῆς του ἀναπτύξεως εἰς
τὴν διποίαν ἐφθανε κατὰ καιρούς· πολλάκις μέ-
χρι σήμερον ὁ ἀνθρωπος ἔχει ἐντελῶς ἀπολέση
τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποκτηθείσης μακροχρο-

⁹ Ερυθρὰ ἔλαφος τοῦ πρώτου βράχου τοῦ Calapata.

σουν διὰ τὸν βαθμὸν τῶν ἵκανοτήτων εἰς τὰς δόποιας ἔφθιμασεν δὲ ἀνθρώπος τῆς παλαιοιλιθικῆς ἐποχῆς. Ἡ ζωγραφικὴ τῶν ζώων τῆς ἐποχῆς ταύτης δύναται νὰ εὑρηθεῖ φάραγγα δείγματα⁷ τεχνης μόνον εἰς τοὺς πλέον φημισμένους ζωγράφους ζώων τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰώνος. Τοσαῦτη εἶναι ή ἀλήθεια, ή χάρις καὶ ή δύναμις ή δόπια συνοδεύει τὴν τέχνην τῶν ἀπομακρυσμένων ἐκεί-

Μαύρη και έρυθρη ελαφος του δευτέρου βράχου του Calapata.

νων χρόνων· καὶ ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν παραδείγματος χάριν δὲ βαθύμιὸς τῆς ἵκανότητος τῆς παρατηρήσεως καὶ ἡ ἀκροβιής τεχνικὴ ἀπόδοσις τῶν πλέον περιπλόκων θέσεων τὰς δποίας λαμβάνουν τὰ ζῷα κατὰ τὰς κινήσεις των. Ἐκ τῆς ζωγραφικῆς αὐτῆς, ἡ δποία φέρεται ὑπὸ τὸ δνομα τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Calapata καὶ τῆς Cogul (ἐν Ἰσπανίᾳ), θὰ περιγράψωμεν μόνον τὴν σκηνήν, ἣτις λέγεται δὲ χορὸς τῶν 9 γυναικῶν τῆς Cogul, διὰ τὸ ἴδιαιτερον ἐνδιαφέρον τὸ δποῖον παρουσιάζει καὶ τὰς πληροφορίας τὰς δποίας δύναται νὰ παρέξῃ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰς ἴδεας τῶν παναραιγαίων αὐτῶν ἀνθρώπων.

Τὸ σύμπλεγμα ἀντὸ τὸ δόποιον ἔρμηνεύεται
ὡς μία σκηνὴ χροῦ, εἶναι συντεθειμένον ἀπὸ
10 πρόσωπα εὐδιάκριτα, διατεταγμένα ὡς ἔξης: 5 γυναικες ἀριστερὰ καὶ 4 δεξιὰ ἀνδρὸς ἵστα-
μένου εἰς τὸ μέσον· αὐτὸς εἶναι ζωγραφισμένος
μὲ βαθὺ σκούρον χρῶμα μᾶλλον, παρὰ μαῦρο·
τὸ κεφάλι του εἶναι στρογγυλὸ ἐπάνω εἰς ὅμους
τετραγώνους ἀπὸ τοὺς δόποιους πέφτουν οἱ βρα-
χίονες, εὐθεῖς καὶ βραχεῖς· δο κορδὸς τοῦ σώμα-
τος εἶναι λεπτὸς καὶ καμπύλος ὡς τόξον· αἱ κνῆ-
μαι ἀκαμπτοι φέρουν ἔνα στόλισμα κάτω ἀπὸ
τὸ γόνυ· τὰ γεννητικὰ δογανα εἶναι διαστάσεων
ὑπέρομέτρων, ἀλλ ὅχι ἐν διεγέρσει· ἀριστερὰ
αὐτοῦ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ δόποιον δο βιολισμὸς εἶναι
τόσον ἔκδηλος, πέντε κυρίαι βηματίζουν καὶ
ἀποκρύνονται· εἶναι ζωγραφισμέναι μὲ χρῶμα
μαῦρον καὶ ἐρυθρόν, σφιγμέναι ἡ μία κοντὰ
εἰς τὴν ἄλλην μία ἔξι αὐτῶν, ἡ πλέον μικρὰ χρ-
οεύει εἰς τὸ κορδὸν τῆς ἐτέρας καὶ ἔχει κίνησιν
ὡς νὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ πηδήσῃ εἰς τὴν γῆν.

Αἱ 4 γυναικες εἰς τὰ δεξιὰ εἶναι διηγοημέναι εἰς δύο ζεύγη καὶ πιάνονται ἀπὸ τὸ χέρι καὶ εἶναι

ώς νὰ βηματίζουν καὶ νὰ χρειένουν μέσα εἰς
ιιάν κίνησιν κοριοῦ καὶ μελῶν χαριτωμένων
καὶ πολὺ γυναικείων ἡ κεφαλή τους ἔχει σχῆμα
ώς νὰ είναι κεκαλυμμένη ἀπὸ σκούφιαν ἢ ἀπὸ
κουκούλαν τριγωνικὴν μὲ στρογγύλας γωνίας· τὰ
χέρια των κάμπτονται εἰς τοὺς ἀγκῶνας των πολὺ¹
ἀδρομονικά· εἰς τὰς δύο ἀπὸ αὐτάς, ἔνας χον-
δρὸς ορθιος, ὃς διγκῶδες βραχιόλι, τοὺς σφίγγει
τὸν βραχίονα ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος· τὸ στήθος,
ὅ ψυρραῖ, τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος παρουσιά-
ζεται ἐλαφρόν, εὔκαμπτον καὶ συνεστριγμένον.
Οἱ μαστοὶ πολὺ κρεμαστοὶ καὶ διγκῶδεις στολ-
ζουν τὰ στήθη εἰς τὰς 7 ἔξι αὐτῶν· εἰς τὰς δύο,
τὰς πλέον μικράς, δὲν ἔχουν εἰσέτι ἀρκούντως
ἀναπτυχθῆ.

Μία πολυχρωμία μόλις εύδιάκριτος δύναται νὰ σημειωθῇ εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ χοροῦ.

“Εινάντων αυτή έρμηνεύεται ως χροδός ή ως άλλη τις τελετή άναλογος, δύον έννεα γυναικες πεοπτικλώνουν ἔνα ἄνδρα· ἔχει τὴν ὅψιν λερο-

Αἶγες καὶ αἴγαγοι τοῦ δευτέρου βράχου τοῦ Calapata.

τελεστίας καὶ δίδει τὴν ἰδέαν ἐνδὸς χοροῦ τοῦ εἴδους ποὺ ἀναφέρει ὁ Stow, προωρισμένου νὰ τιμήσῃ τὴν δημιουργὸν δύναμιν τοῦ θεοῦ Kaang· εἶναι μία ἱεροτελεστία ἀφιερωμένη εἰς τὰς γενετῆσίους λειτουργίας, ὅπου κάποιος μάγος, ἔνας Bushman, ἐκπροσωπεῖ τὸν θεόν καὶ τριγυρισμένος ἀπὸ μίαν διμάδα γυναικῶν, ποὺ χορεύουν φρενητιωδῶς, ἐπέβαλλε εἰς τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην διαδοχικῶς τὴν πρᾶξιν τῆς τεκνογονίας.

Ἐξ αἵτιας τῶν ἐνδεδυμένων γυναικῶν συνέκριναν τὰς εἰκόνας αὐτὰς μὲ τὰς Μινωϊκὰς τοιχογραφίας ποὺ περιέχονται ὁ Ἀρθουροῦ Ἐβανς, ἐπίσης ἐσκέφθησαν νὰ τὰς συσχετίσουν πρὸς τὰς μορφὰς τὰς ζωγραφισμένας εἰς τὰ Ἰβηρικὰ ἄγγεια, καὶ νὰ κατατιθάσουν τὴν ἡλικίαν των ἔως εἰς μίαν ἐποχὴν πολὺ πλέον νεωτέραν.

Ἄλλα οἱ σπάνιοι τύποι οἱ ζωγραφισμένοι εἰς τὰ κεράμεια Ἰβηρικὰ ἄγγεια, δὲν παριουσιάζουν καμίαν διμοίρητη μὲ τὰς μορφὰς τοῦ Cogul· ἐπίσης τὰ ζῷα τὰ ζωγραφισμένα ἔκει, τὰ πολυάριθμα πτηνά, οἱ κόρακες, οἱ λαγώοι, οἱ λύκοι οἱ ἀλλόκοτοι μὲ τὸ ἀνοιχτὰ στόματα, σὰν κροκοδείλου, τὸ οἰκιακὸν ἀλογον μὲ τὴν ἴπποσκεψήν, ὁ ἀγριοίχοιρος, οἱ ἵκιθνες καὶ τὰ φυτὰ ἔχοντας ἕντελῶς ἴδιαίτερον χαρακτήρα.

Ἡ διμοίρητης τοῦ ἐνδύματος τῶν γυναικῶν μὲ τῶν γυναικῶν τῆς Κνωσσοῦ εἶναι πλέον ἐκδηλος. Τὸ πέσιμον τῆς φούστας καὶ ἡ γυμνότης τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ στήθους ἀποκαθίστηκε μίαν φαινομενικὴν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν δύο σειρῶν μολαταῖτα ἡ Μινωϊκὴ σειρὰ διακρίνεται διὰ μιρρίων ἀλλων λεπτομερειῶν, καὶ τὸ αἰσθήμα τὸ τόσον ζωηρὸν τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν ποὺ εὑρίσκει κανεὶς ἔκει, εἶναι εἰς ζωηρὰν ἀντίθεσιν μὲ τὰς μορφὰς τὰς συνεσφιγμένας καὶ ἀκάμπτους τῶν πλειστων κυριῶν τοῦ Cogul.

Ἐπειτα αἱ τοιχογραφίαι τῶν ζῷων, ποὺ εὑρίσκονται μαζί, ἔχουν ἐντελῶς τὸ ὑφος τῶν σχηματογραφιῶν τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς, τῆς ἐποχῆς τοῦ Ταράνδου. Ἡ σκηνὴ τῶν κυριῶν καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀνασηκώνει μίαν μικρὰν γωνίαν τοῦ παραπετάσματος, τὸ δόπιον καλύπτει τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἔχειν εἰς τὴν ἀπομακρυσμένην ἐκείνην ἐποχήν καὶ αἱ ἐνδυμασίαι μᾶς λέγουν ἀκόμη κάτι διὰ τὰς ἀγνώστους μόδας πρὸς ἔξυπηρέτησιν τῶν δόπιων αἱ μαγδαληνιαναὶ ὁμάτριαι ἐχρησιμοποίουν τὰς λεπτὰς βελόνας των, τὰς δόπιας πρὸς πολλοῦ ἔφεραν εἰς τὸ φῶς τὰ σπήλαια τῶν Cantabres, τῶν Πυρηναίων καὶ τῆς Dordogne, πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν τῶν ἔρευνηῶν.

ΑΒΓ.

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

V

Οταν ἔφθασε ὁ Νάγκελ στὸν νεκροταφεῖο, δὲν ἦταν ἀκόμη κανεὶς. Πήγε ἔκει ποὺ ἦτον σκαμμένος ὁ λάκωος καὶ κύταξε μέσα. Κάτω κάτω ἦτον φιγμένα δύο ἀσπρα λουλούδια. Ποιός τὰ εἶχε φέξει καὶ μὲ τί σκοπό; Αὐτὰ τὰ λουλούδια κάπου ταχινὸς, σκέψθηκε. Ἐξαφνα θυμήθηκε πώς δὲν ἦταν ξυρισμένος. Ἐκύταξε τὸ ρολόι του, συλλογίσθηκε μιὰ στιγμὴ καὶ ἐπειτα βγῆκε καὶ πήγε πάλι πίσω στὴν πόλι. Στὴν πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς εἶδε τὸν δικαστὴ ποὺ ἥχετο κατεπάνω του· μιὰ καὶ δυὸς πάσι καὶ ὁ Νάγκελ κατεπάνω του, τὸν κύταξε, μὰ κανεὶς τους δὲν μίλησε καὶ οὔτε χαιρετίσθηκαν. Ὁ Νάγκελ πήγε στὸν κοινό. Ἐκείνην τὴν στιγμὴ ἀρχίσαν καὶ οἱ καμπάνες νὰ χτυποῦν γιὰ τὴν κηδεία. Ὁ Νάγκελ δὲν βιάσθηκε, δὲν μίλησε κανενός, οὔτε μιὰ λέξι δὲν εἶπε, μὰ γιὰ πολλὴ ὥρα κύταξε τὶς εἰκόνες ποὺ ἦταν στοὺς τοίχους, πήγαινε ἀπὸ τὸν ἔναν

τὸν Νάγκελ τὴν ράχη καὶ ἐξαπολούθησε τὸν δρόμο του. Ὁ Νάγκελ τὸν εἶδε ποὺ χάθηκε πίσω ἀπὸ τὴν γωνία τοῦ κοινού.

Ἡταν κάμπτοσοι ἄλλοι ἀνθρωποι ποὺ εἶδαν αὐτὴν τὴν σιωπηλὴ σκηνὴν. Μεταξὺ ἄλλων ἔνας ποὺ πουλοῦσε λαχεῖα γιὰ μιὰ μηχανὴ τοῦ σιδερώματος, καὶ λίγο πάρα κάτω ἔνας ποὺ πουλοῦσε γύψινα ἀγαλματάκια. Αὐτὸν τὸν ἀναγνώρισε ὁ Νάγκελ· ἦτον καὶ αὐτὸς στὸ καφενεῖο τὴν ὥρα τοῦ καβγᾶ καὶ εἶχε πάρει τὸ μέρος του διαταράξαντας τὴν σκηνὴν.

“Οταν ὁ Νάγκελ ξαναζηθεὶς στὸ νεκροταφεῖο, διὰ παπᾶς ἔβγανε καὶ ὅλας τὸν λόγο. Ἡτον πολὺς κόσμος, κατάμανδο τὸ μέρος. Ὁ Νάγκελ δὲν πῆγε κοντὰ στὸν τάφο, ἀλλὰ κάθισε λίγο παράμερος σὲ μιὰ μεγάλη καινούρια μαρμάρινη πλάκα ποὺ εἶχε αὐτὴν τὴν ἐπιγραφή: «Βιλχελμίνα Μεέκ. Γεννήθηκε τὶς 20 Μαΐου 1873, ἀπέθανε τὶς 16 Φεβρουαρίου 1891. Τὸ χῶμα ἀπὸ κάτω ἐφαύνετο ἐντελῶς φρεσκοσκαμμένο.»

“Ο Νάγκελ ἔκανε νεῦμα σὲ ἔνα μικρὸ διάγορι, καὶ διὰ τὸν ἥρθε τοῦ εἶπε:

— Βλέπεις ἔκεινον τὸν ἀνθρωπο πέκει μὲ τὸ καφὲ σακκάκι;

— Ναί, ἔκεινον μὲ τὸν σκοῦφο; εἶναι ὁ Μινούττας.

— Πήγαινε καὶ πές του νάρθη ἔδω.

“Οταν ἥρθε ὁ Μινούττας, ὁ Νάγκελ σηκώθηκε, τοῦδωσε τὸ χέρι καὶ τοῦ εἶπε:

— Καλημέρα, φίλε μου. Χαίρομαι ποὺ σὲ ξαναβλέπω. Τώλαβες τὸ καινούριο σακκάκι;

— Τὸ σακκάκι; ὄχι, ὄχι ἀκόμα. Μὰ θὰ τὸ λάβω, ἀπήντησε ὁ Μινούττας. Θέλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ἀκόμα γιὰ χθὲς—γιὰ ὅλα σᾶς εὐχαριστῶ! Ναί, σήμερα τὸν θάβομε τὸν καπηλένο τὸν Κάρλσεν. «Ε! τί νὰ κάνωμε, πρέπει νὰ τὸ πάρωμε ἀπόφασι.

Κάθισαν καὶ οἱ δύο στὴν μαρμάρινη πλάκα καὶ ἀρχίσαν νὰ κοινωνιάζουν. Ὁ Νάγκελ ἔβγαλε ἔνα μολύβι ἀπὸ τὴν τοσέπη του καὶ ἀρχίσεις νὰ γράφῃ κάτι ἀπάνω στὴν πλάκα.

— Ποιός εἶναι θαμμένος ἔδω; ωρτήσε.

— «Η Βιλχελμίνα Μεέκ. Μά, τὴν λέγαμε πάντα Μίνα Μεέκ. Ἡταν ἀκόμα ἐντελῶς παιδί, δὲν νομίζω νὰ ἦτον εἴκοσι χρονῶν.

— Α' δι, λέγει ἡ ἐπιγραφὴ οὔτε δεκαοχτώ δὲν ἦτον. Ἡτον καὶ αὐτὴ τόσο καλὸ πλάσμα;

— Πῶς τὸ λέτε ἔτσι περίεργα; μά...

— «Οχι· μόνο μου ἔκανε ἐντύπωσι πῶς γιὰ δλούς λές κάτι καλό, δποιος καὶ νὰ εἶναι.

— Ναί, μὰ δὲν εἴχατε γνωρίσει τὴν Μίνα Μεέκ, εἶμαι βέβαιος πῶς καὶ ἐσεῖς θὰ λέγατε τὸ ίδιο. Ἡτον μιὰ καλὴ ψυχή. «Αν γίνεται κανεὶς ἀγγελος στὸν οὐρανό, τότε αὐτὴ βέβαια εγίνε.

— Ετσι; ἥτον ἀρραβωνιασμένη;

— Αρραβωνιασμένη; δχι, καθέ δλο.

χιστον, δὲν τὸ ξέρω ἐγώ. Μὰ δχι, βέβαια δὲν ἔτον ἀρραβωνιασμένη· ἥτον τόσο εὐλαβής, καὶ περπατοῦσε στὸν δρόμο καὶ μιλοῦσε μὲ τὸν Θεό, ποὺ δλοι τὴν ἀκούσιαν. Καὶ δλοι στὸν δρόμο σταματοῦσαν γιὰ νὰ τὴν ἰδοῦν καὶ νὰ τὴν ἀκούσιαν. «Ολοι τὴν ἀγαποῦσαν τὴν Μίνα Μεέκ.

— Δηλαδὴ μὲ ἄλλους λόγους ἔταν ἔνα κορίτσι ποὺ ἔκανε χρήσι τοῦ πνεύματός του, ἔ; «Ἐνδιώσως γιὰ τὸ σῶμα της θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πῆ, πῶς τῶδωσε πίσω στὸν θεό, εὐχαριστησε ποὺ τὴν τῆς τὸ δάνεισε καὶ εἶπε: Δὲν τὸ μεταχειρίσθηκα!

— Δὲν ἀντιλαμβάνομαι πολὺ εὐκολα, καὶ οὔτε είμαι πολὺ ἔξυπνος· Ἰσως δὲν καταλαβαίνω τί είναι εἶπε στὸν πλάκα μεγάλη σειράς.

— Δὲν πειράζει, δὲν ἔννοοῦσα τίποτα.

— Ο Νάγκελ ἔγραψε ἀπάνω στὴν πλάκα γιὰ κατάραβαίνω τὸν πλάκα μεγάλη σειράς.

— Είναι περίεργο πῶς δλοι ἀμέσως ἐνδιαφέρονται δταν ἔρθη εἶναι οὐδεὶς σὲ μιὰ πόλη, εἶπε ὁ Μινούττας. «Ἐγὼ στεκόμον τώρα πέκει κοντὰ στὸν τάφο καὶ ἀκούνα τὸν λόγο· μὰ παρατήρησα πῶς τούλαχτιστον οἱ μισοὶ εἴχαν νὰ κάνουν μαζί σας.

— Μ' ἐμένα;

— Ναί. Είδα πολλοὺς ποὺ φυμύριζαν καὶ ρωτοῦσε δὲν ἔνας τὸν ἄλλον ποιός είστε. Νά, καὶ τώρα κυτάζουν ἔδω.

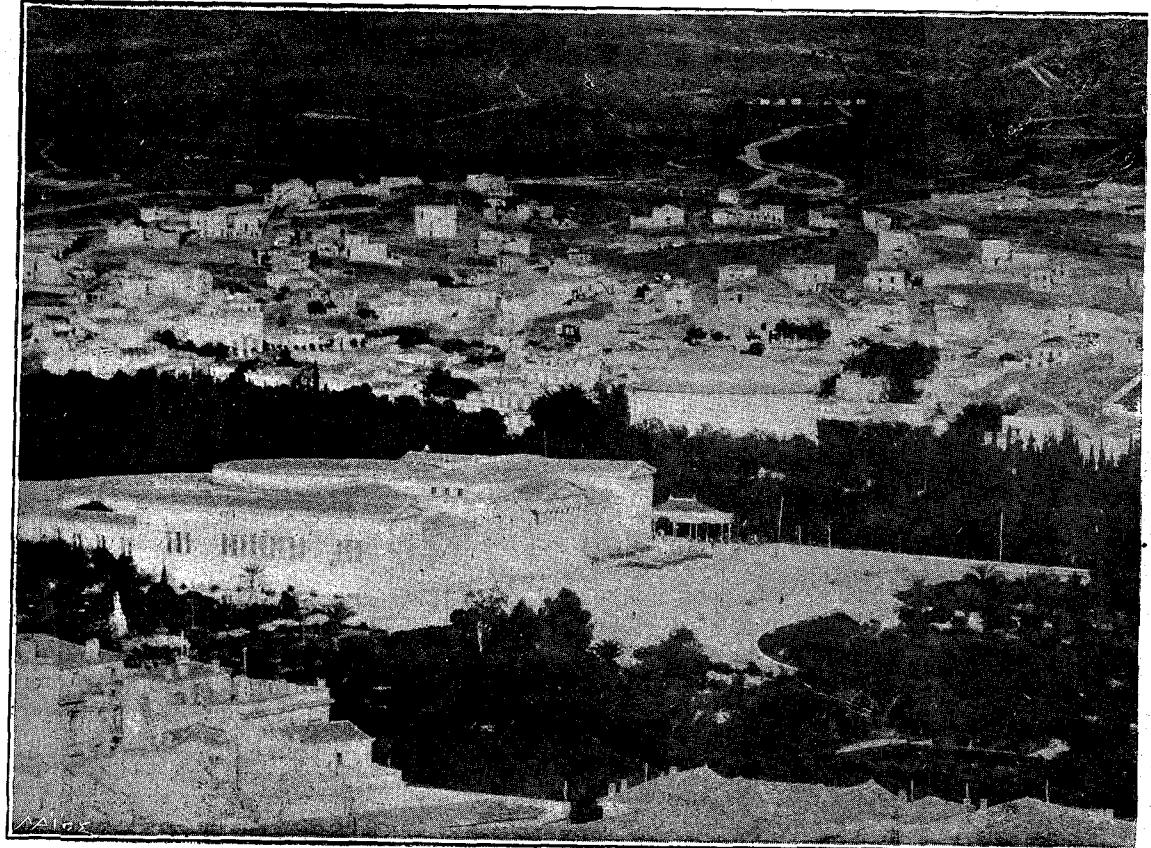
— Ποιά είναι ἔκεινη ἡ κυρία μὲ τὸ μεγάλο μαδρό φτερό στὸ καπέλο;

— «Ἐκείνη μὲ τὴν διμπούλα μὲ τὸ ἀσπρό χέρι; Είναι ἡ Φοιδερίκα Ανδρέεν, ἡ κυρία Φοιδερίκα ποὺ σᾶς διηγήθηκα. Κ' ἐκείνη κοντά της ποὺ κυτάζει τώρα ἔδω, εἶναι ἡ κόρη τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας δονομάζεται «Ολοεν, Γούδρουν» Ολοεν. Ναί, δλες τὶς ξέρω. Καὶ ἡ Δάγην Κίελλανδ είναι ἔδω. Σήμερα εἶναι ντυμένη στὰ μανδρά καὶ τῆς πηγαίνουν σχεδὸν καλύτερα παρὰ κάθη ἀλλό χρῶμα. Τὴν εἶδατε; Μὰ σήμερα δλες θὰ φοροῦν μανδρά, δλο ἀνοησίες λέω. Βλέπετε ἔκεινον τὸ κύριο μὲ τὸ γαλάζιο πανωφόρι τὸ καλοκαιρινὸ καὶ μὲ τὰ γυαλιά; Αὐτὸς είναι δ κύριος Στένερον δ λατρός. «Η γυναῖκα του είναι ἔκει λίγο πάρα πίσω δὲν ξέρω ἀν βλέπετε μιὰ κυρία μικροκαμμένη, μελαχροινή, μ' ἐνα πανωφόρι γαρνιρισμένο μὲ μετάξι. Ναί, αὐτὴ είναι δ γυναῖκα του. Είναι πάντα λίγο ἀρρωστη καὶ πρέπει νὰ φορῇ δραΐα φορέματα. Νά, ξρχεται καὶ δικαστής...»

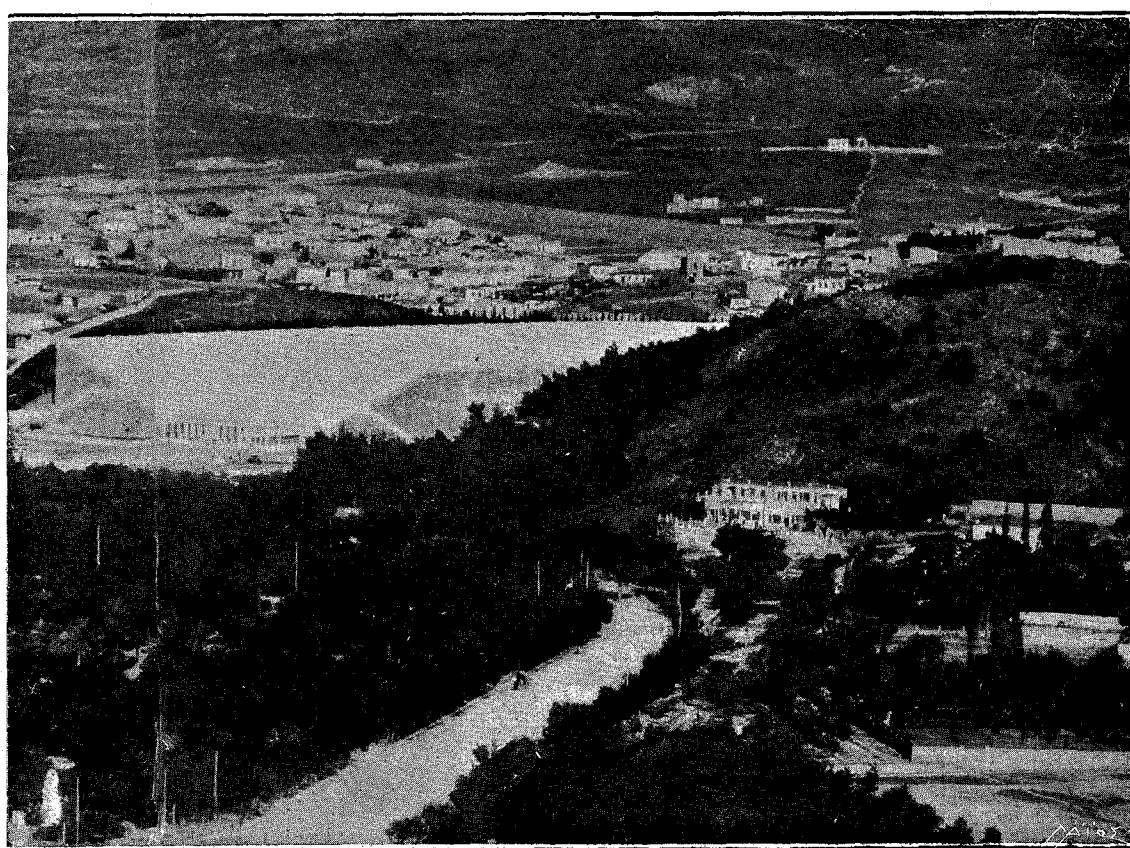
— Μπορεῖς νὰ μοῦ δείξης τὸν ἀρραβωνιαστικὸ τῆς Κίελλανδ; Είναι ἔδω;

— «Οχι· δ υπολοιάραχος Χάνσεν δὲν είναι δδῶ, είναι σὲ ταξίδι. Είναι μερικές μέρες ποὺ

* Η ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου.

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΤΟΠΙΑ — ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ — ΦΩΤΟΓΡ. Χ. ΔΕΛΔΑΠΟΡΤΑ, ΔΟΧ. ΜΗΧ.

"Επειτα ἀπὸ λίγο ὁ Νάγκελ ξαναεῖπε:

— Μέσ' στὸν τάφο ἡτον δυὸ λουλούδια, δυὸ

ἀσπρὰ λουλούδια. — Δὲν ξέρεις πῶς βρέθηκαν;

— "Οχι, ἀπήντησε ὁ Μινούττας, δηλαδή . . .

μὲ ωτᾶτε; Μὲ ωτᾶτε νάπαντήσω; Εἶναι ντροπὴ

νὰ τὸ λέγω· ἵσως ἔπειτε νὰ τάβαζα ἀπάνω στὸ

φέρετρο, ἀν̄ παρακαλοῦσι νὰ μ' ἀφηναν νὰ τὰ

βάλω, νὰ μὴ φαίνεται σὰν νὰ τὰ πέταξα ἔτσι.

Μὰ δὲν ἡτον καὶ πολὺ πρᾶμα, δυὸ λουλούδια

κ' ἐπὶ τέλους δπον κι' ἀν̄ τάβαζα, πάντα δυὸ

λουλούδια ἡτον. Σήμερα τὸ πρωΐ λοιπόν, σηκώ-

θηκα πρωΐ πρωΐ, λίγο μετὰ τὶς τρεῖς, δηλαδή,

καλύτερα νὰ πῶ: σηκώθηκα τὴν νύχτα στὶς

τρεῖς, καὶ τάβαλα βαθειὰ μέσα στὸν τάφο κατέ-

βηκα δ' ἔδιος κάτω καὶ τὰ τοποθέτησα καὶ ἔπειτα

τοῦ φώναξα δυνατὰ καὶ τὸν ἀποχαιρέτησα δύο

φορές, ἐνῷ ἥμουν ἀκόμα κάτω. Μοῦ ἔκανε τόση

ἐντύπωσι, ποὺ ἔπειτα πῆγα στὸ δάσος κι' ἀπὸ

τὴν λύπη μον βαστοῦσα τὰ χέρια μπρὸς στὰ

μάτια μον. Εἶναι περίεργο ν' ἀποχωρισθῇ κανεὶς

ἔτσι γιὰ πάντα ἔναν ἀνθρωπό· γιατί ἀν̄ καὶ

ἔστεκετο πιὸ ψηλὰ ἀπὸ μένα ὁ Γιὲνς Κάρλοσεν

στὴν ζωή, μοῦ ἡτον δμως πάντα καλὸς φύλος.

— "Ἐτσι; ὥστε τὰ λουλούδια ἡταν ἀπὸ σένα;

— Ναι, ἡταν ἀπὸ μένα, μὰ δὲν τῶκανα καθό-

λου γιὰ ἐπίδειξ. Ο Θεὸς μάρτυς μον. Οὔτε

ἀξίζει νὰ γίνεται δμιλία γιὰ ἔνα τόσο μικρὸ

πρᾶμα. Τ' ἀγόρασα χθὲς τὸ βράδυ ὅταν ἔφυγα

ἀπὸ σᾶς. "Ἐτυχε ἵσα ἵσα δ' θεῖος μον νὰ μοῦ

δώσῃ μισὴ κορόνα γιὰ νὰ τὴν κάνω δ' τι θέλω,

ὅταν τούφερα τὰ χρήματα ποὺ μοῦ δώσατε.

Εἶχε τέτοια χαρά, ποὺ κόντεψε νὰ μὲ φέγγη πάτω·

βέβαια θάρση καμιὰ μέρα νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ·

ὄχι, ὄχι, βέβαια θάρση, τὸ ξέρω πῶς θάρση.

Μὰ ὅταν μονδώσε ἔκεινην τὴν μισὴ κορόνα,

ἀμέσως σκέφθηκα πῶς δὲν εἶχα πάρει λουλού-

δια γιὰ τὴν κηδεία καὶ τότε πῆγα κάτω στὴν

προκυμαία . . .

— Πῆγες κάτω στὴν προκυμαία;

— Ναι, μιὰ κυρία ποὺ κάθεται ἔκει κάτω.

— Σ' ἔνα σπίτι ποὺ ἔχει ἔνα πάτωμα;

— Ναι.

— "Έχει αὐτὴ ἡ κυρία ἀσπρὰ μαλλιά;

— Ναι, κάτασπρὰ μαλλιά. Τὴν ἔχετε ἰδῃ;

Εἶναι κόρη ἔνδος πλοιάρχου, μὰ πολὺ φτωχή.

Στὴν ἀρχὴ δὲν ἥθελε νὰ τὴν πάρῃ τὴν μισὴ

κορόνα, μὰ ἐγὼ τὴν ἔβαλα ἀπάνω σὲ μιὰ καρέ-

κλα, ἀν̄ καὶ ἔκεινη δὲν ἥθελε καθόλου νὰ τὴν

δεχθῆ. Εἶναι πολὺ ντροπαλή καὶ βέβαια πολλές

φορὲς θὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνη τῆς.

— Ξέρεις πῶς τὴν λένε;

— Μάρθα Γούνδε.

— Ο Νάγκελ ἔβγαλε τὸ σημειωματάριό του

ἀπ' τὴν τσέπη καὶ ἔγραψε τὸνομά της.

— Ήτον παντρεμένη; Εἶναι χήρα;

— Οχι πολλὰ χρόνια τοξίδευσε μὲ τὸν πατέρα

της, ἐνώσφε εἶχε πλοϊο ἔκεινος. Μὰ ἀπὸ τότε

ποὺ πέθανε, κάθεται ἔδω.

— Μὰ δὲν ἔχει συγγενεῖς;

— Δὲν ξέρω. "Οχι. Ίσως νὰ μὴν ἔχῃ.

— Καὶ πῶς ζῇ;

— Ο Θεὸς τὸ ξέρει πῶς ζῇ. Κανεὶς δὲν ξέρει.

Μὰ βέβαια θὰ παίρνῃ κάτι ἀπὸ τὸ δημόσιο.

— Πέξ μου λοιπόν, ἔσουν στὸ σπίτι αὐτῆς

τῆς Μάρθας Γούνδε; πῶς εἶναι μέσα τὸ σπίτι;

— Πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι; μιὰ παληά, φτωχὴ

καμαρούλα. "Έχει ἔνα κρεβάτι, ἔνα τραπέζι, μιὰ δυὸ καρέκλες μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι τρεῖς καρέκλες, ἀν̄ δὲν κάνω λάθος γιατί καὶ στὴν γωνία κοντὰ στὸ κρεβάτι, κ' ἔκει εἶναι μιὰ καρέκλα. Αὐτὴ εἶναι ντυμένη μὲ κόκκινο βελούδο, μὰ πρέπει ν' ἀκουμπά στὸν τοῖχο, εἰδεμὴ δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ, τόσο χαλασμένη εἶναι. "Άλλο τίποτα δὲν θυμοῦμαι νάλλη.

— Άλήθεια, δὲν ἔχει τίποτ' ἄλλο; Δὲν κρέμεται κανένα ρολόι στὸν τοῖχο; καμιὰ παληὰ ζωγραφιά, ἢ τίποτα τέτοιο;

— Όχι!

— Η κηδεία εἶχε τελειώσει. Οἱ περισσότεροι διευθύνοντο πρὸς τὴν μεγάλη πόρτα, ἄλλοι ἐστέκοντο καὶ μιλοῦσαν. Μερικοὶ κύριοι καὶ κυρίες ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Νάγκελ καὶ τοῦ Μινούττα μὲ λπορία. Τῆς Δάγνης Κίελλανδ τὸ πρόσωπο ἀμέσως ποκκίνησε, μὰ δληγ τὴν ὁρα κύτας μπροστά της, δὲν γύριζε οὔτε δεξιά, οὔτε ἀριστερά. Οὔτε καὶ ὁ δικαστής δὲν σήκωνε τὰ μάτια του ἀπὸ κάτω μιλοῦσε σιγανὰ μὲ μιὰ ἀπ' τὶς κυρίες.

Τὴν στιγμὴ ποὺ περνοῦσαν, στάθηκε ὁ Στένερος ὁ ἱατρός, ποὺ ἥτον κι' αὐτός μαζί. "Εκανε νεῦμα τοῦ Μινούττα. "Ο Μινούττας σηκώθηκε. "Ο Νάγκελ ἔμεινε μόνος καθισμένος.

— Παρακαλεσε τὸν κύριο!... ἀκουε ὁ Νάγκελ ποὺ ἔλεγε ὁ ἱατρός πάρα κάτω δὲν ἀκουσε πιά. "Επειτα ἀκουσε ποὺ ἔλεγαν τὸνομά του δυνατὰ καὶ τότε σηκώθηκε κι' αὐτός. "Ἐβγαλε τὸν σκούφο του καὶ χαιρέτησε βαθειά.

"Ο ἱατρός ζήτησε συγγνώμη: εἰχε τὴν δυσάρεστη ἐντολὴ ἐκ μέρους μιᾶς κυρίας ποὺ συνόδευε, τῆς κυρίας Μεέκ, νὰ παρακαλέσῃ τὸν κύριο νὰ εἰναι πιὸ προσεκτικὸς μὲ τὴν πέτρα τοῦ τάφου καὶ νὰ μὴ κάθεται ἀπάνω. "Η πλάκα εἶναι καινούρια, εἶναι λίγος καιρός ποὺ τὴν ἔβαλαν, ἀπὸ κάτω τὸ χῶμα εἶναι ἀκόμα μαλακὸ καὶ μπορεῖ εὐκολα νὰ βουλιάξῃ πρὸν προφθάσῃ κανεὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ. "Η ἀδελφὴ τῆς ἀποδικένης ἔστελνε καὶ παρακαλοῦσε.

"Ο Νάγκελ ζήτησε χίλιες φρόνες συγγνώμη. Δὲν καταλαβαίνει, λέει, πῶς ἔκανε αὐτήν τὴν ἀποσεξία, αὐτήν τὴν ἀσέβεια. "Ἐννοεῖ πολὺ καλὰ τοὺς φόβους τῆς κυρίας.

Καθὼς μιλοῦσαν εἶχαν προχωρήσει καὶ λίγο. "Οταν ἔφθασαν στὴν πόρτα, ὁ Μινούττας χαιρέτησε κι' ἔφυγε ὁ ἱατρός καὶ ὁ Νάγκελ ἔμειναν μόνοι. Τότε συστήθηκαν ὁ ἔνας στὸν ἄλλον.

Ο ἱατρός ωρτησε:

— Καὶ θὰ μείνετε ἐδῶ λίγον καιρό;
— Ναί, ἀπήντησε ὁ Νάγκελ. "Ετσι εἶναι ἡ μόδα τώρα νὰ πηγαίνῃ κανεὶς στὴν ἔξοχὴ τὶς διακοπές, γιὰ νὰ δυναμώσῃ γιὰ τὸν χειμῶνα καὶ τότε νὰ ξαναρχίζῃ πάλι... Εἶναι εὐχάριστη αὐτὴ ἡ πόλις.

— Ἀπὸ ποὺ εἶσθε; προσπάθω νὰ βρῶ τὶς διάλεκτο μιλάτε, μὰ δὲν καταλαβαίνω.

— Η καταγωγὴ μου εἶναι ἀπὸ τὴν Φινμαρκία εἰμαι Κβανός. Μὰ ἔνσα πότ' ἐδῶ, πότ' ἔκει.

— Τὸ πιστεύω, γιατὶ συνήθως ἡ βιοείνη διάλεκτος ἔχει πολὺ χτυπητὴ προφορά... "Ἐρχεσθε ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό;

— Μόνο ἀπὸ τὸ Χέλσιγγφόρδ.

Στὴν ἀρχὴ μιλοῦσαν γιὰ δόλο ἀδιάφορα πράματα ἔπειτα ἥθαν σ' ἄλλα ζητήματα, τὶς ἐκλογές, τὴν κακὴ συγκομιδὴ τῆς Ρωσίας, τὴν φιλολογία, τὸν Κάρλσεν ποὺ πέθανε.

— Τί εἶναι ἡ ἴδεα σας, θάψατε σήμερα ἔναν αὐτόχειρα; ρώτησε ὁ Νάγκελ.

— Ο ἱατρός δὲν ἔξερε νὰ πῆ, δὲν ἥθελε νὰ πῆ. Δὲν τὸν ἔλειε πολὺ, λέει, καὶ γι' αὐτὸς δὲν ἥθελε ν' ἀνακατώθῃ σ' αὐτὸς τὸ ζῆτημα. "Ολος ὁ κόσμος μιλοῦσε τόσο πολὺ γι' αὐτό. Κ' ἔπειτα, γιατὶ νὰ μήν εἰχε σκοτωθῆ καὶ μόνος του; "Ολοι οι θεολογοι ἔπειτε νὰ σκοτωθοῦν.

— Γιατί;
— Γιατί; Γιατὶ ὁ ρόλος των παίχθηκε πιά,

πέρασε ἡ ἐποχὴ των, ὁ αἰών μας τοὺς ἔκανε ἀχρηστούς. Οἱ ἄνθρωποι ἀχρισταν νὰ σκέπτωνται μόνοι των, γιὰ τὸν ἑαυτό τους, καὶ τὸ θρησκευτικὸ των αἰσθηματα.

Μὰ ὁ Νάγκελ δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τὶς κέρδος μπορεῖ νὰ εἴναι γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἀν καταστρέψωμε ὅλα τὰ σύμβολα, ὅλην τὴν ποίησι. "Άλλως τε εἴναι ζῆτημα ἀκόμα ἀν ἀλήθεια ὁ αἰών μας τοὺς ἔκανε ἀχρηστοὺς τοὺς θεολόγους, ἐπειδὴ ἵσα ἵσα ποὺ τὸ θρησκευτικὸ αἰσθηματα δὲν ἔξαφανίζεται καθόλου...

Ναί, βέβαια ὅχι εἰς τὰ χαμηλὰ στρώματα τοῦ λαοῦ — ἀν καὶ ἔκει ὅσο πάει... — μὰ ἀν πάρη κανεὶς τοὺς ἀνεπτυγμένους, ἔκει ώρισμένως ὅλο λιγοστεύει.

Ο Νάγκελ δὲν ἔσυμφωνοῦσε σ' αὐτό. Τὸ θρησκευτικὸ αἰσθηματα εἶναι ζῆτημα ἀτομικόν ἄλλος ἔχει περισσότερο, ἄλλος διλγάθερο καὶ ἄλλος πάλι δὲν ἔχει καθόλου. Καὶ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ λέγῃ κανεὶς πῶς μόνον οἱ ἀληθησοὶ ἀνθρωποι εἶναι ἀνεπτυγμένοι ἵσα ἵσα ποὺ συγνά...

— "Ας μὴ μιλοῦμε πιὰ γι' αὐτὸς εἴπε ὁ ἱατρός, ξεκινοῦμε διακένας ἀπὸ ἐντελῶς διαφορετικὸ σημεῖο. "Ο ἱατρός εἶχε ἐλεύθερα φρονήματα καὶ εἶχε ἀκούσει αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα πολλὲς φρόνες, κι' αὐτὸς δὲν ἔρει πόσες. "Αν προσηλυτίσθηκε ποτὲ; Εἶνοσι χρόνια τώρα εἶναι δὲν ἔδιος. "Εκανε τὸν ἱατρὸ καὶ ἔπαιρε τὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων κουταλάκι κουταλάκι! Ξέφυγε πιὰ ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονία... Τί φρονεῖτε γιὰ τὶς ἐκλογές;

— Γιὰ τὶς ἐκλογές; εἴπε ὁ Νάγκελ γελῶντας. Εἶμαι δόλος ἐλπίδα.

— Κ' ἔγω ἐπίσης, εἴπε ὁ ἱατρός. Θὰ ἥτον ντροπή στὸν αἰῶνα τὸν ἀπαντα, ἀν τὸ Υπουργεῖο μὲ τὸ δήμοκρατικό τοὺς πρόγραμμα δὲν ἔφερνε στὴν Βουλὴ τέτοια πλειονψηφία.

Ο ἱατρὸς ἀνῆκε στὴν ἀριστερὰ κι' ἥτον οιζοστάσης ἀπὸ τότε ποὺ εἴχε τὸ λογικό του. "Η δουλειὰ εἶναι, ἔξακολούθησε, πῶς στὴν ἀριστερὰ δὲν ἔχομε παρὰ ἀρκετό. "Εσεῖς κι' ἄλλοι ποὺ ἔχετε τώρα τὰ χρήματα, ἔφερε νὰ μᾶς ὑποστηρίξετε. "Αλήθεια, πρόκειται τώρα γιὰ τὸ μέλλον ὅλης τῆς χώρας.

— Εγώ, ἔγω ἔχω χρήματα; ωρτησε ὁ Νάγκελ. "Αχ, μακάρι νὰ είχα!

— "Ε, δὲν λέω πῶς εἶσθε καὶ ἐκατομμυριοῦχος. Κάποιος διηγεῖτο πῶς ἔχετε παραδέες, πῶς ἔχετε ἔνα ιτῆμα ποὺ ἀξίζει ἔξηντα δύο χιλιάδες.

— Χί, χί, χί! Τὸ πιὸ νόστιμο πρᾶμα ποὺ ἀκουσα ποτέ! Μπά, δόλα δόλα εἶναι μιὰ μικρὴ κληρονομία τῆς μητέρας μου μερικὲς χιλιάδες κορόνες ποὺ μοῦ πλήρωσαν τώρα αὐτές τὶς μέρες. Κτῆμα δὲν ἔχω κανένα, δόπιος τὸ πίστεψε εἶναι ἀπατημένος.

Εἶχαν φθάσει στὸ σπίτι τοῦ ἱατροῦ, ἔνα σπίτι βαμμένο κίτρινο, μὲ δύο πατώματα καὶ μία

βεράντα. Σὲ πολλὰ μέρη δ σουβᾶς εἶχε χαλάσει τὰ κεραμίδια στὶς ἄκρες ἥταν μισοσπασμένα. Σ' ἔνα παράδιγμα τοῦ ἀπάνω πατώματος ἔλειπε ἔνα γυαλί, οἱ κουρτίνες ἔφαινοντο πιὸ βρώμικες παρὰ καθαρές. "Ο Νάγκελ αἰσθημάτηκε ἀπέχθεια μπρὸς σ' αὐτὸς τὸ ἀκατάστατο σπίτι καὶ θέλησε νὰ φύγῃ ἀμέσως μά, δ ἱατρὸς τοῦ εἴπε:

— Δὲν ἔχεσθε λίγο μέσα; "Οχι; Καλά, μὰ ἐλπίζω πῶς θὰ σᾶς ἴδω ἄλλη φορά. Καὶ ἡ γυναῖκα μου κ' ἔγω θὰ καροῦμε πολὺ ἀν μᾶς ἐπισκεφθῆτε. Δὲν θέλετε νὰ φύγετε τώρα μέσα νὰ χαιρετήσετε τὴν γυναῖκα μου;

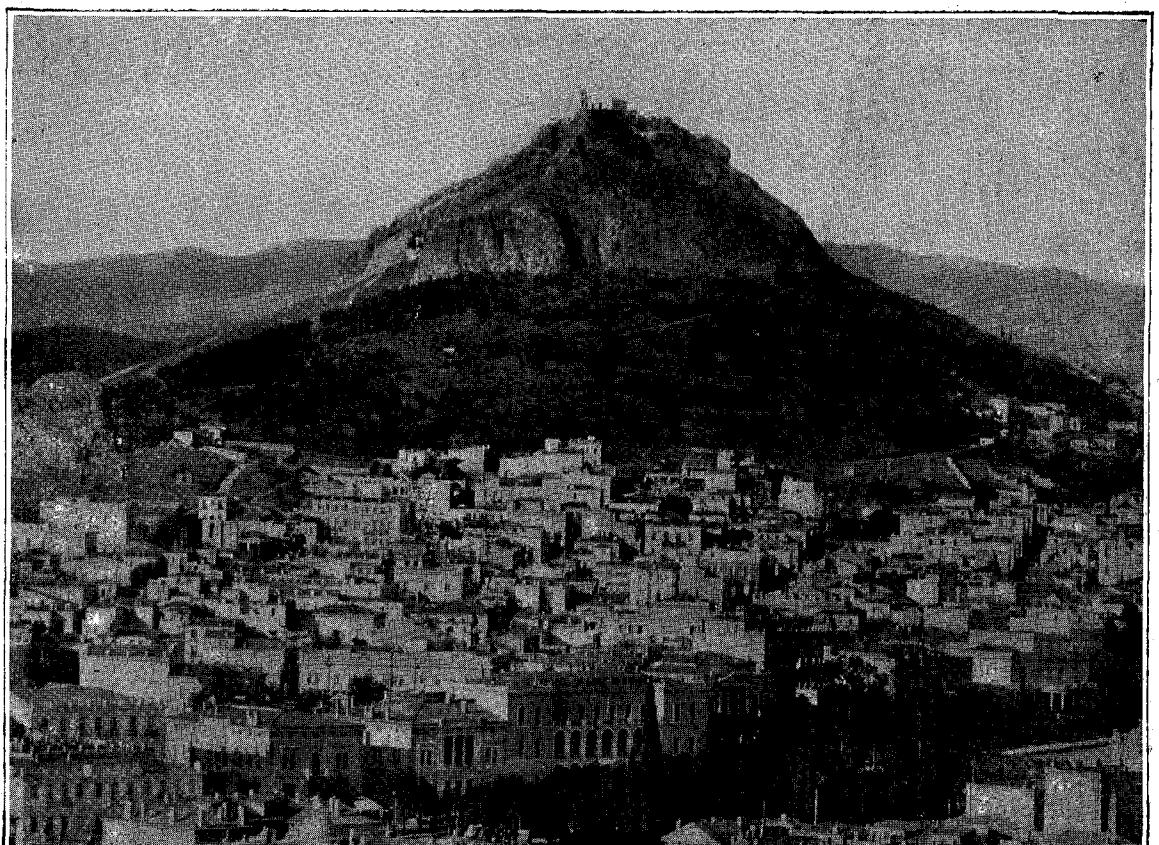
— Μὰ ἡ κυρία ἥτον στὸ νεκροταφεῖο δὲν μπορεῖ νὰ εἴναι κι' δόλας σπίτι.

— "Ἐγετε δίκαιοι πῆγε μὲ τὸν γαλανὸ θόλο τὸ ουρανοῦ. Καὶ διὰ μιᾶς αἰσθημάτηκε σὰν μὰ ἀπαλή, γλυκειὰ πνοὴ νὰ τὸν χαίδενε, σὰν νὰ ἥτον ξαπλωμένος ἔξω στὸ πράσινο χόρτο. Καὶ οἱ μύγες βούζαν μέσῳ στὴν κάμαρα ἥτον ζεστή, καλοκαιριάτικη μέρα.

Τὸ πρωὶ ἔγνησε ὁ Νάγκελ μὲ ἔνα αἰσθηματα χαρούμενό καὶ τριφερό. Αἰσθημάτηκε ἔτοι ἐνόσω ἥτον ἀκόμα ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι τὸν ξαπλωμένος στὸ ταβάνι διὰ μιᾶς ν' ἀνέβαινε δόλο πιὸ ψηλά, δόλο πιὸ ψηλά, νάφθανε σ' ἀμέτρητο ψύχος καὶ νὰ ἔγινετο ἔνα μὲ τὸν γαλανὸ θόλο τὸ ουρανοῦ. Καὶ διὰ μιᾶς αἰσθημάτηκε σὰν μὰ ἀπαλή, γλυκειὰ πνοὴ νὰ τὸν χαίδενε, σὰν νὰ ἥτον ξαπλωμένος ἔξω στὸ πράσινο χόρτο. Καὶ οἱ μύγες βούζαν μέσῳ στὴν κάμαρα ἥτον ζεστή, καλοκαιριάτικη μέρα.

Ντυμήκε όληγορα καὶ βγῆκε ἔξω χωρὶς νὰ

VI

Αθηναϊκὰ Τοπία — Ο Λυκαβηττός απὸ τοῦ μνημείου τοῦ Φιλοπάππου.

Φωτογρ. Χ. Δελλαπόρτα, Λοχ. Μηχ.

πάρη καφέ: πήγε κατά τὴν πόλιν. Ἡτον ἐνδεκα^η ὥρα.

Ἄπο κάθε σπίτι ἀκούνετο πιάνο: ἄπο τὸ ἀνοιχτὰ παράθυρα ἔχοντο χίλιες μελωδίες, καὶ στὸν δρόμο ἀπαντοῦσαν τὰ σκυλλιὰ μὲ δυνατὰ γαυγίσματα. Αἰσθάνθηκε μιὰ ἀγαλλίασι νὰ τὸν πλημμυρίζῃ, καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, ἔτι περιπατώντας, ἀρχισε νὰ τραγουδᾶ σιγὰ σιγά, κι ὅταν εἶδε ἔναν κακομοίρη γεροντάκο, ἀμέσως τοῦ φράνηκε φυσικὸν νὰ τοῦ δώσῃ μιὰ πεντάρα.

Ἐφθασε σ' ἔνα μεγάλο ἀσπρὸ σπίτι. Στὸ δεύτερο πάτωμα ἀνοιγαν ἔνα παράθυρο ἐκείνην τὴν στιγμὴ ἔνα ἀσπρὸ χέρι λιγὸ τὸ στερέωνε. Ἡ κουρτίνα κουνιέται ἀκόμα καὶ τὸ χέρι ἀκόμα βαστᾷ τὸ στήλωμα καὶ ὁ Νάγκελ εἴχε τὸ αἴσθημα πῶς κάποιος ἡτον πίσω ἀπὸ τὴν κουρτίνα καὶ τὸν κύταξε. Στάθηκε καὶ κύταξε ἀπάνω περισσότερο ἀπὸ ἔνα λεπτό, μὰ δὲν φάνηκε κανεῖς. Τότε κύταξε τὴν ἐπιγραφὴ στὴν πόρτα:

Φ. Μ. Ἀνδρέεν, Δανικὸν Προξενεῖον.

Ο Νάγκελ ἐτοιμάζετο νὰ ἔξαπολουσθήσῃ τὸν δρόμο του μὰ γύρισε πάλι τὸ κεφάλι καὶ ἵσα ἵσα ἐκείνην τὴν στιγμὴ ἐπρόβαλλε ἡ Φριδερίκα ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ τὸν κύταξε μὲ τὰ μεγάλα τῆς μάτια. Ο Νάγκελ στάθηκε πάλι τὰ βλέμματά των ἀπαντήθηκαν ἐκείνη κοκκίνησε, μὰ σὰν γιὰ πεῖσμα, τράβιζε λίγο ἀπάνω τὰ μανίκια τῆς καὶ ἀκούμιτησε μὲ δόλο τῆς τὸ σῶμα στὸ παράθυρο. Ἐμεινε ἔτσι πολλὴν ὥρα κανεὶς δὲν κυνοῦσε, κι ἔτσι δ Νάγκελ, γιὰ νὰ τελειώνῃ σκηνή, ἀναγκάσθηκε κι ἔφυγε. Μὰ συγχρόνως τοῦ γεννήθηκε μιὰ ἀπορία: ἀραγε αὐτὴν ἡ κυρία ἐμπρὸς στὸ παράθυρο ἀκούμποῦσε μὲ τὰ γόνατα στὸ πάτωμα; Τότε — σκέφθηκε — οἱ κάμαρες τοῦ σπιτιοῦ τοῦ προξένου δὲν μποροῦσαν νὰ εἶναι πολὺ ψηλές, ἀφοῦ τὸ παράθυρο εἴχε ὑψός μόλις ἔξι πόδια καὶ ὡς στὴν στέγη θὰ ἡτον ὡς ἔνα πόδι ἀκόμα. Γέλασε μέσα του για αὐτὴν του τὴν σκέψην τί διάβολο τὸν ἔμελε τὸ σπίτι τοῦ προξένου Ἀνδρέεν;

Ἐτσι τράβηξε πάρα κάτω.

Κάτω στοὺς μώλους ἡ δουλειὰ ἔδινε κι ἔπαιρον. Χαμάληδες, τελῶνες καὶ ψαράδες πηγανούρχονταν, δικαίεις μὲ τὴν δουλειά του. Δύο πλοῖα συγχρόνως ἐτοιμάζοντο νὰ φύγουν καὶ σφύριζαν. Ἡ θάλασσα ἡτον γυαλί, καὶ δ ἥλιος τὴν ἔκανε ὅλη μιὰ ἐπιφάνεια χρυσῆ, δλόχυνση, καὶ ὅλα τὰ πλοιαράκια κι ὁι βάροκες ἡτον σὰν νᾶλλωναν μέσα της. Ἀπὸ ἔνα πελώριο πλοῖο μὲ τρία κατάρτια ποὺ ἡτον ἀραγμένο πιὸ μακριά, ἀκούνετο ἔνα ὄργανέτο ποὺ ἔπαιζε, καὶ δταν τὰ πλοῖα ἔπαινσαν γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ σφυρίγματά των, δι μελωδία του ἔφθανε σὰν ντροπαλή, τρεμουλιαστή, ἀπαλή φωνή κοριτσίστικη. Διασκέδασαν στὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου, γελοῦσαν καὶ χρευαν πόλκα μὲ τὸ δργανέτο.

Τοῦ Νάγκελ τὸ μάτι ἔπεσε σ' ἔνα μικρὸ μηρούτσικο κοριτσάκι ποὺ βαστοῦσε μιὰ γάτα. Τὴν βαστοῦσε κι ἔκρημετο δσο ποὺ ἀγγίζαν τὰ πίσω τῆς πόδια κάτω στὴν γῆ. Ο Νάγκελ χαϊδεψε τῆς μικρῆς τὸ μάγουλο καὶ τῆς εἶπε:

— Εἶναι δικῇ σου ἡ γάτα;
— Ναί, δύο, τέσσερα, ἔξι, ἔπτι.
— Μπᾶ, ἔρεις καὶ μετράς;
— Ναί, ἔπτι, δκτώ, ἐνδεκα, δύο, τέσσερα, ἔξι, ἔπτι.

Ἐξακολούθησε τὸν δρόμο του. Πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας ἔνα ἀσπρὸ περιστέρι, ἀπὸ τὸν ἥλιο μεθυσμένο πετοῦσε καὶ χάθηκε πίσω ἀπὸ τὶς κορυφὲς τῶν δέντρων. Ἡτον σὰν ἔνα ἀσημένιο τόξο ποὺ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ψηλὰ ἔπειρτε λοξὰ κάτω στὴν γῆ. Ἐνας πυροβολισμὸς ἀκούσθηκε σιγανός, καὶ ἀπὸ τὸ δάσος, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ κόλπου, ἀνέβηκε λίγος γαλανὸς πανὸς σὰν ἐλαφρὴ πνοή.

Οταν ἔφθασε στὸν τελευταῖο μῶλο, περπάτησε ἀπάνω κάτω στὴν ἔριμη προκυμαία κι ἔπειτα ἀνέβηκε στὸν λόφο καὶ προχώρησε μέσα στὸ δάσος. Περπάτησε δῶς μισὴ ὥρα κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα ὡς που ἔφθασε σ' ἔνα μικρὸ μονοπάτι καὶ στάθηκε. Παντοῦ ἡταν ἡσυχία, οὔτε ἔνα πουλάκι δὲν ἀκούετο, καὶ στὸν οὐρανὸν δὲν εἴχε οὔτε ἔνα συννεφάκι. Ἀπομακρύνθηκε λίγα βήματα ἀπὸ τὸ μονοπάτι, διάλεξε ἔνα στεγνὸ μιέρος κι ἔκει ἔύπλωσε κάτω. Δεξιὰ εἴχε τὴν ἐκκλησία, ἀριστερὰ τὴν πόλιν κι ἀπὸ πάνω του τὴν ἀπέραντη θάλασσα τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ.

Ἄχ, νὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ εἶναι ἔκει ἀπάνω καὶ νὰ συριανῇ ἀνάμεσα σὲ ἥλιους καὶ νὰ περνοῦν κομῆτες νὰ τοῦ χαϊδεύουν τὸ μέτωπο μὲ τὴν οὐρά τους! Τί μικρούτσικη ποὺ ἡτον ἡ γῆ καὶ τὶ τιποτένιοι οἱ ἀνθρώποι! Τί νόημα ἔχει νὰ εἶναι κανεὶς ἀνθρώπος! Τρέχουμε μερικὰ χρόνια μέσος στὴν χωματένια ζωή, γιὰ νὰ κάνωμε ἔπειτα τί; νὰ διαλυθοῦμε! Ο Νάγκελ ἔτριψε τὸ κεφάλι του ἀ, θὰ τέλειωνε ἐπὶ τέλους, θὰ ἔφευγε ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο γιὰ νὰ τελειώνῃ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα. Μά, θὰ τὸ ἀποφάσιζε ὀλήνηε; Ναί, θὰ τὸ ἀποφάσιζε, μὰ τὸν Θεό, καὶ δὲν θὰ διποδούσθηκε σε οὔτε ἔνα βῆμα. Καὶ αἰσθάνθηκε χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι ποὺ ἔβλεπε αὐτὴν τὴν εὐκοληδίαν τοῦ διέξοδου. Τοῦ ἥρθαν δάκρυα στὰ μάτια ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό, καὶ ἡ ἀνατονή του ἔγινε πιὸ δυνατή. Νόμιζε πῶς ἡτον κι ὅλα μέσα σὲ μιὰ βάρκα ἔκει ἀπάνω καὶ γλιστροῦσε μέσα στὴν θάλασσα τοῦραν καὶ ψάρευε μ' ἔνα ἀσημένιο ἀγύπτιο καὶ τραγουδοῦσε. Κ' ἡ βάρκα ἡτον ἀπὸ ἔνα δρόμοτικό, καὶ τὰ κουπιά ἀστραφταν σὰν ἀσπρὰ φτερά: τὸ πανὶ ἡτον ἀπὸ ἀνοιχτὸ γαλάζιο μετάξι κι ἔλειψε σχῆμα σὰν μισοφέγγαρο...

Μιὰ ἀνατοχῆλα εὐτυχίας τὸν διαπέρασε, ἔχασε δλα γύρω του σὰν κάτι νὰ τὸν ἀρπάζει

μακρυά ἀπὸ τὸν κόσμο κι αἰσθάνετο μόνο τοῦ ἥλιου τὴν καυτερὴ ζεστασία. Ἡ βαθεὶὰ σιωπὴ τὸν μεθύσε, δὲν ἡταν τίποτα ποὺ νὰ τὸν πείραζε, μόνο ἀπάνω στὸν ἀέρα περνοῦσε καὶ βούιζε δ σιγανὸς ἥχος, δ ἥχος τῆς τεράστιας μηχανῆς τοῦ παντός: δ Θεός ποὺ γυροῦσε τὴν ρόδα τῆς ζωῆς. Στὸ δάσος γύρω οὔτ' ἔνα φύλλο δὲν σάλευε.

Ἀκούσε μιὰ φωνὴ ποὺ φώναξε τὸνομά του καὶ ἀπήντησε: ναί, καὶ περίμενε νὰ ἰδῃ μὰ κανεὶς δὲν φάνηκε. Περίεργο, εἰχε ἀκούσει τὸνομά του τὸσο καθαρό μὰ δὲν τὸν ἔμελε πιά, ίσως νὰ ἡτον κ' ἡ φαντασία του κ' οὔτε ἥθελε νὰ ἥρχετο κανεὶς νὰ τὸν ταράξῃ. Ενδίσκετο σὲ μιὰ κατάστασι ποὺ ἡτον σὰν δράμα: κάθετο τον νεῦρο ἡτον ζωντανό, ἀκούσε μουσικὴ μέσος στὸν ἥλιο σὰν νὰ ἡτον μαγεμένη. Οταν ἔφθασε στὴν πόρτα τοῦ ξενοδοχείου, δλη τον ἥ στενοχώρια εἴχε φύγει, δὲν εἶχε πιὰ θυμό μέσος στὴν καρδιά, καὶ μέσα του ἔφεγγε πάλι ἔκεινη ἡ εἰκόνα τῆς βάρκας μὲ τὸ ἀρωματικὸ ξύλο καὶ τὸ γαλάζιο πανί τὸ μεταξωτὸ ποὺ ἡτον σὰν μισοφέγγαρο.

Ἡ φυχὴ του ἔμεινε μὲ αὐτὸν τὸ παρόξενο καὶ εὐχάριστο αἰσθήμα δλη τὴν ἥμερα. Πρὸς τὸ βράδυ βγῆκε πάλι ἔξω, πήγε πάλι κατὰ τὴν θάλασσα καὶ ἔνασειδε δλα ἔκεινα τὰ πράματα ποὺ τούκαναν πάλι τὴν ἱδια βαθειὰ ἐντύπωσι. Ο ἥλιος χαμήλωνε, τὸ δυνατὸ φῶς ἀρχίζε νὰ ψαμπώνη καὶ χύνετο μαλακὰ μαλακὰ πάνω στὸ νερό, κι δ ὑδρύγριος ἀπὸ τὰ πλοῖα ἔγινετο πιὸ σιγανός. Μερικὰ πλοῖα ἔστολζοντο μὲ σημαῖες, καὶ στὴν πόλι σημαῖες κυμάτιζαν σὲ πολλὰ σπίτια. Σιγὰ σιγά, σ' δλη τὴν προκυμαία ἔπαινε.

Ο Νάγκελ τὰ κύταξε δλα συλλογισμένος, ἔπειτα ἀνέβηκε πάλι λίγο πρὸς τὸ δάσος, πήγανε ἔδω κι ἔκει, ἔφθασε καὶ ὡς τὸ σπίτι του παπᾶ κοντά στὴν ἐκκλησία καὶ κύταξε μέσος στὴν αὐλή. Ἐπειτα μπῆκε πάλι μέσος στὸ δάσος, τρύπωσε κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο ποὺ τὸ πρόσωπό του. Ἡτον μὲ τὸ πουκάμισο, χωρὶς σακάκι, στὸν λαιμό του δμως εἶχε ἔνα χονδρὸ μάλλινο σάλι κόκκινο, τυλιγμένο δυὸ φορές. Ο Νάγκελ ἔμεινε δπως ἡτον καὶ κύταξε τὸν χωρικό. Νάτος, λοιπόν, αὐτὸς ἡτον δ Νορβηγὸς χωρικός, χί, χί, αὐτὸς ἡτον δ ἐντόπιος μὲ τὸ φωμὸν καὶ τὸ τιποτένιο οἵ τις ἀνθρώποι! Τί νόημα ἔχει νὰ εἶναι κανεὶς ἀνθρώπος! Τρέχουμε μερικὰ χρόνια στὴν χωματένια ζωή, γιὰ νὰ κάνωμε ἔπειτα τί; νὰ διαλυθοῦμε! Ο Νάγκελ ἔτριψε τὸ κεφάλι του ἀ, θὰ τέλειωνε ἐπὶ τέλους, θὰ ἔφευγε ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο γιὰ νὰ τελειώνῃ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα. Μά, θὰ τὸ ἀποφάσιζε, μὰ τὸν Θεό, καὶ δὲν θὰ διποδούσθηκε σε οὔτε ἔνα βῆμα. Καὶ τὸ πρόσωπό του καὶ μὲ τὸ ἀλλο καθίδευε τὸ γόνατό του. Εμεινε ἔτσι καθισμένος πολὺ, ίσως μιὰ δλόκληρη ὥρα: δταν σηκώθηκε γιὰ νὰ γυρίσῃ, δ ἥλιος εἶχε φύγει. Οι πρῶτες μελανιές τῆς σκοτεινῆς ἀπλώνονταν ἀπάνω στὴν πόλι.

Τὸν περίμενε μιὰ μεγάλη ἔκπληξες. Οταν βγῆκε ἀπὸ τὸ δάσος εἶδε ἔνα σωρὸ φωτιές, γύρω σ' δλους τοὺς λόφους καὶ μιὰ εἰκόσιαριά φωτιές ποὺ ἔκανεν τὸν μικρούς ἥχος τίς γωνιές, παντοῦ φωτώχεια καὶ μιζέρια. Κ' οι ἀνθρώποι τί εἶναι; καθόνται σὲ παληόσπιτα μὲ τρία πατώματα: τρόγουν καὶ πίνουν δπως μποροῦν, τοὺς ἀρέσει τὸ τόντυ κι ἔκλογές, κι ἔμπορεύονται καθέ μέρος πράσινο σαπούνι καὶ χάλκινα χτένια καὶ ψάρια! Μά, τὴν νύχτα δταν ἀστράφη καὶ βρούται τότε

άτμοπλοίον ἡτον τόσος κόσμος ποὺ ἐφαίνετο κατάμαυρη.

Ο Νάγκελ φώναξε σχεδὸν ἀπ' τὴν χαρά του. Γύρισε καὶ ρώτησε ἔναν ἄνθρωπο τί ἐσήμαιναν οἱ φωτιές καὶ οἱ σημαῖες. Ο ἄνθρωπος τὸν κύταξε, γύρισε τὸ πρόσωπο, τὸν ξανακύταξε καὶ τοῦ εἶπε πῶς εἶναι 23 Ἰουνίου, τοῦ Ἀϊ Γιαννιοῦ. Μπᾶ! τὸ λοιπὸν τοῦ Ἀϊ Γιαννιοῦ! Βέβαια σωστὰ ἡτον, δὲν ἡτον λάθος, κι' ἡ ἡμερομηνία σωστή. Μπᾶ — λοιπὸν σήμερα τοῦ Ἀϊ Γιαννιοῦ, χί, χί, δλα τὰ καλὰ μαζί, κι' ἡτον καὶ τοῦ Ἀϊ Γιαννιοῦ! Ο Νάγκελ ἔτριψε τὰ χέρια του ἀπ' τὴν χαρά του καὶ τράβηξε κ' ἐκεῖνος πρὸς τὴν προκυμαία ὅλο ἔλεγε μέσα του: τί εὐτυχία νὰ εἶναι σήμερα καὶ τοῦ Ἀϊ Γιαννιοῦ.

Μέσα σ' ἔναν σωρὸ κυρίους καὶ κυρίες διέκρινε ἀπὸ μακριὰ τὴν ὁμπρέλα τῆς Δάγηνης Κιέλλανδ, ποὺ ἡτον κόκκινη σὰν αἷμα ὅταν ἀντελήφθηκε καὶ τὸν ἰατρὸν τὸν Στένερσεν, δὲν ἐδίστασε πιά, μὰ πῆγε ἀμέσως πρὸς αὐτόν. Χαιρέτησε, ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ ἰατροῦ καὶ στάθηκε λίγο χωρὶς νὰ ξαναβάλῃ τὸν σκοῦφο στὸ κεφάλι. Ο ἰατρὸς τὸν ἐνούστησε σ' ὅλην τὴν παρέα· καὶ ἡ κυρία Στένερσεν τούδωσε τὸ χέρι καὶ δ Νάγκελ κάθισε ποντιά της. Ἡτον χλωμή καὶ τὸ χωδμα της ἡτον σχεδὸν γκρίζο ποὺ ἐφαίνετο ἀρφωστημένη. Μὰ ἡτον πολὺ νέα, μόλις εἴκοσι χρόνων. Ἡτον ζεστὰ ντυμένη.

Ο Νάγκελ ξαναφόρεσε τὸν σκοῦφο του καὶ εἶπε γυρίζοντας σ' δλους:

Ζητῶ συγγνώμη ποὺ ἥρθα καὶ μπῆκα μέσα στὴν συντροφιά σας, ἔτσι χωρὶς νὰ μὲ προσκαλέσετε . . .

— Καλὲ τί λέτε, μᾶς κάνετε εὐχαρίστησι, τὸν διέκριψε ἡ κυρία, μὲ πολλὴ εὐγένεια. Ἐπειτα, ίσως νὰ μᾶς τραγουδήσετε καὶ κανένα τραγούδι.

— Οχι, δυστυχῶς δὲν ξέρω τέτοια πράματα, ἀπήντησε δ Νάγκελ, εἰμαι ἀμουσος, δο δὲν μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε.

— Κάνατε καλὰ καὶ ἥρθατε. Μιλούσαμε ίσα ίσα γιὰ σᾶς, εἶπε δ ιατρὸς. Όμως παίζετε βιολί;

— Οχι, εἶπε πάλι δ Νάγκελ καὶ κούνησε τὸ κεφάλι χαμογέλασε κι' δλας καὶ εἶπε: δχι δὲν παίζω.

Καὶ διὰ μιᾶς, χωρὶς νὰ τοῦ δοθῇ καμία ἀφορμὴ σηκώνεται καὶ λέγει, καὶ τὰ μάτια του ἀλήθεια ἔβγαζαν σπίνθες: «Ναί, χαίρομαι σήμερα. Οκην τὴν ἡμέρα σήμερα ἡτον τόσο ωραῖα, ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἔγινη τὸ πρωΐ. Δέκα ώρες τώρα ζῶ καὶ βλέπω τὸ πιὸ ώραιο ὅνειρο. Μπορεῖτε νὰ τὸ φαντασθῆτε: δο ἔχω τὸ αἴσθημα πῶς βρίσκομαι μέσα σὲ μιὰ βάρκα ἀπὸ ἀρφωματικὸ ξύλο καὶ μὲ γαλάζιο μεταξωτὸ πανὶ πούχει τὸ σχῆμα τοῦ μισοφέγγαρου. Δὲν εἶναι ώραιο; Φαντασθῆτε! Ήμουν ἔχω μακριὰ καὶ ψάρευα μ' ἔνα ἀσημένιο ἀγκίστρι. Ναὶ μ' ἔνα

ἀσημένιο ἀγκίστρι πῶς; Συγγνώμη, μὰ δὲν σᾶς φαίνεται, ωρίες μου, πολὺ ώραιά καὶ πολὺ παράξενη αὐτὴ ἡ ίδεα μου, αὐτὴ ἡ φαντασία μὲ τὴν βάρκα, μιὰ βάρκα τέτοιου εἶδους;

Καμιὰ ἀπ' τὶς κυρίες δὲν ἀπήντησε ἐκυτάζοντο σὰν ν' ἀρωτοῦσε ἡ μία τὴν ἀλλή τι νὰ ποῦν: ἔπειτα ἡ μία μετὰ τὴν ἀλλή ἀρχισαν νὰ γελοῦν: χωρὶς λύπη καὶ χωρὶς ἐπιείκεια γελοῦσαν γιὰ δληγη τοῦ τὴν ἴστορια.

Ο Νάγκελ τὶς ἔκύταξε, τὴν μία μετὰ τὴν ἀλλή, τὰ μάτια του ἔλαμπαν καὶ βέβαια ἐσυλλογίζετο ἀκόμα τὴν βάρκα μὲ τὸ γαλάζιο πανί— μὰ τὰ χέρια του ἔτρεμαν λίγο, ἀν καὶ τὸ πρόσωπό του ἡτον ἐντελῶς ἥσυχο.

Τότε δ' ἵατρὸς γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἶπε:

— Λοιπὸν εἶναι σάν φευδαίσθησις, πού . . .

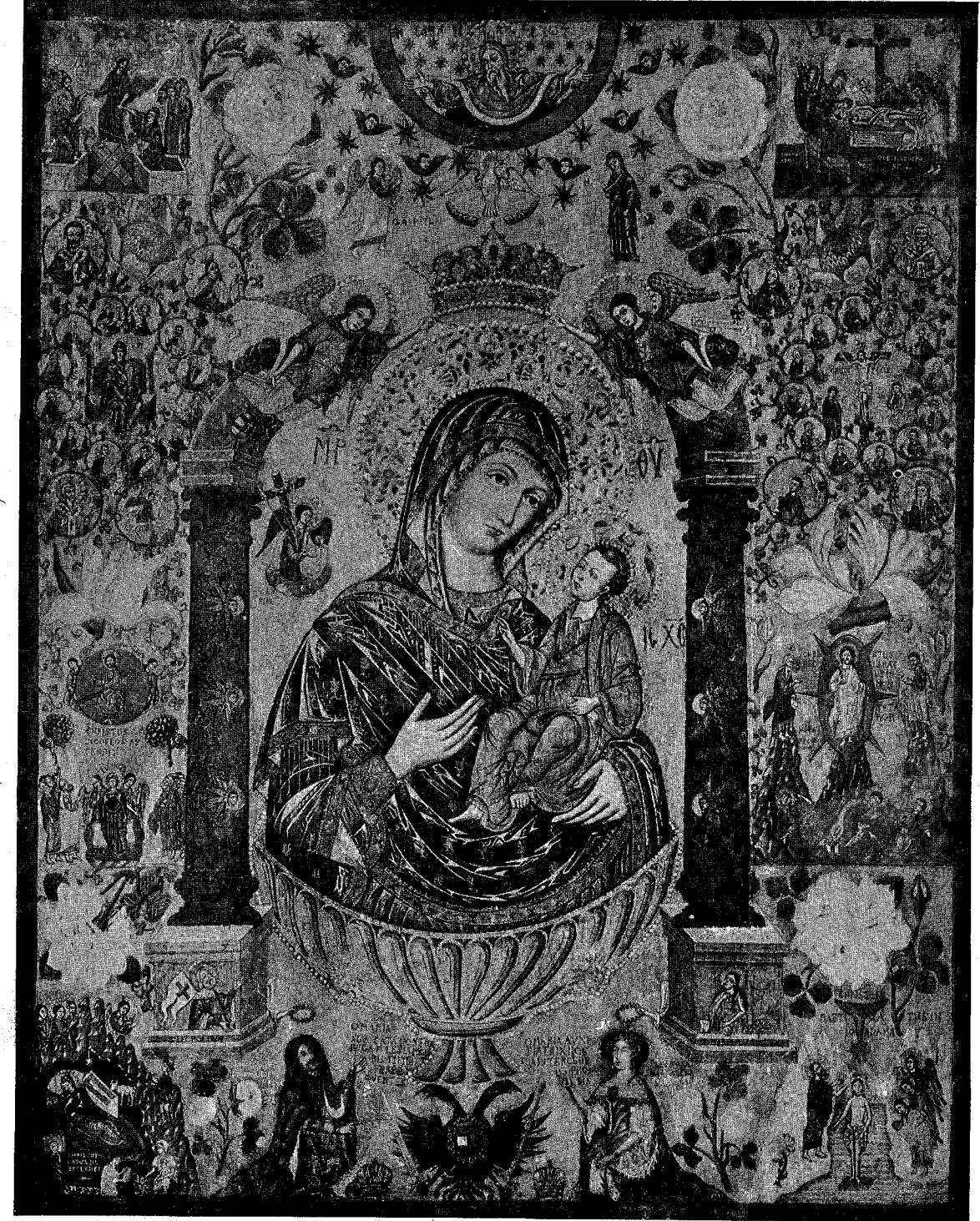
— Οχι, καθόλου, εἶπε δ Νάγκελ. Ἐπειτα, ναί, γιατὶ δχι δὲν ἔχει σημασία τὸ πῶς θέλετε νὰ τὸ πῆτε. Ολην τὴν μέρα ήμουν τόσο μαγεμένος. Ἀρχισε ἀπὸ τὸ πρωΐ ποὺ ήμουν ἀκόμα στὸ πρεβάτι. Ἀκουσα μιὰ μύγα ποὺ βούζε, αὐτὸ δητον τὸ πρῶτο πρᾶμα ποὺ κατάλαβα ὅταν ξύπνησα: ἔπειτα εἶδα τὸν ἥλιο ποὺ ἔμπαινε μέσ' στὴν κάμαρα ἀπὸ μιὰ τρύπα τῆς κουρτίνας καὶ ἔτσι διὰ μιᾶς γεννήθηκε μέσα μου ἔνα αἴσθημα γλυκό, ἀπαλό, αἰσθανόμονυν σὰν καλοκαρδι μέσ' στὴν ψυχή μου· φαντασθῆτε ἔνα ἀπαλό μονυμούρητὸ μέσ' στὸ χορτάρι, καὶ αὐτὸ τὸ μονυμούρητὸ νὰ περνᾷ μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά σας. Ψευδαίσθησις! — ναί, ίσως νὰ ἡτον φευδαίσθησις, δὲν ξέρω· μὰ τότε πρέπει καὶ νὰ σκεφθῆτε πῶς πρέπει νὰ εἶχα καὶ τὴν σωστὴ διάθεσι ἔκεινην τὴν στιγμή, τὴν σωστὴ εὐάισθησία γιὰ ν' ἀκούσω ίσα ίσα ἔκεινην τὴν στιγμή τὴν μύγα ποὺ βούζε, πῶς ἔκεινην τὴν στιγμή μού ἔχρειμέτο νὰ ἴδω ἀκριβῶς τέτοιο φῶς καὶ ἀκριβῶς τόσο φῶς: ἔτσι, μόνο μιὰ ἀχτίνα ποὺ νάμπαινε ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς κουρτίνας, κτλ. Μὰ δητον ἔπειτα σηκώθηκα καὶ βγῆκα ἔξω, πρῶτα εἶδα μιὰ ώραιά κυρία σ' ἔνα παράθυρο — γύρισε καὶ κύταξε τὴν νέα Ἀντρέζεν, ποὺ ἔκεινη ἀμέσως χαμήλωσε τὰ μάτια, — ἔπειτα εἶδα ἔνα σωρὸ πλοιά, ἔπειτα ἔνα μικρὸ κοριτσάκι ποὺ βαστοῦσε μιὰ γάτα, κτλ. καὶ δλα αὐτὰ τὰ πράματα, καθένα χωριστά, μούκαναν ἔτεντύπωσι. Ἐπειτα πήγα στὸ δάσος κ' ἐκεὶ ἡτον ποὺ εἶδα τὴν βάρκα καὶ τὸ μισοφέγγαρο, ἔτσι μόνο ποὺ ήμουν ξαπλωμένος καὶ κύταξα, κύταξα τὸν ωραῖον.

Οι κυρίες δλο γελοῦσαν: καὶ δ ιατρὸς λές καὶ εἶχε κολλήσει κ' ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ γέλιο τῶν εἶπε μειδιῶντας:

— Λοιπὸν μ' ἔνα ἀσημένιο ἀγκίστρι φαρεύατε;

— Ναί, μ' ἔνα ἀσημένιο ἀγκίστρι.

— Χά, χά, χά.

Τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Θησαυροῦ τῆς Βιέννης περιγράφει δ πρίγκηπ Johann Georg τῆς Σαξωνίας εἰς τὸ Βυζαντινὸν Περιοδικὸν τοῦ Ἰουνίου καὶ θεωρεῖ προεόχομένην ἀπὸ τὸ "Άγιον Όρος".

Τότε, τῆς Δάγνης Κίελλανδ ἀνέβηκε διὰ μᾶς
ὅλο τὸ αἷμα στὸ κεφάλι καὶ εἶπε:

— Ἐγὼ καταλαβαίνω πολὺ καλά πώς μιὰ τέτοια φαντασία... Τούλαχιστον ἔγω τὴν βλέπω τόσο καθαρὰ τὴν βάρκαν· καὶ τὸ πανί, ἐκεῖνο τὸ γαλάζιο μισοφέγγαρο... καὶ γιὰ σκεφθῆτε, ἔνα διημένιο ἀγκίστρι, που κατεβαίνει ἐτοι μέσο στὸ νερό. Ἐμένα μοῦ φαίνεται πολὺ ὁραιό.

Περισσότερα δὲν μπόρεσε νὰ πῇ. Στάθηκε σ' αὐτές τὶς λέξεις καὶ κύταζε κατὰ γῆς.

“Ο Νάγκελ τὴν ἐβοήθησε καὶ εἶπε:

— Ναί, δὲν είναι ἀλήθεια; Κ' ἐγὼ εἴπα τότε ἀμέσως στὸν ἔαυτό μου: πρόσεχε, αὐτὸδε εἴναι ἔνα δύνειο, ἔνας οἰωνός. Εἶναι σημάδι ποὺ πρέ-

πει νὰ τὸ προσέξῃς: ψάρευε μόνο μὲ καθαρὰ ἀγκίστρια, μὲ καθαρὰ ἀγκίστρια!... Μὲ φωτήσατε, γιατρέ, ἀν παιζω. "Οχι, δὲν παιζω, καθόλου δὲν παιζω. Ταξειδεύω μ' ἔνα κουτὶ βιολιοῦ, μὰ οὐτέ ὑπάρχει βιολὶ μέσα: δυστυχῶς τὸ κουτὶ εἶναι γεμάτο ἄπλυτα ροῦχα. "Εσκέφθηκα μόνο πώς θὰ ἔκανε καλὴ ἐντύπωσι ἔνα κουτὶ βιολιοῦ μαζὶ μὲ τὰ μπαούλα μου, γι' αὐτὸ τὸ προμηθευτήκα. Ναί, ἀκούσατε ποτὲ τέτοια τρέλλα; Δὲν ξέρω ἀν κατόπιν αὐτοῦ θὰ σχηματίσετε πολὺ κακή ίδεα γιὰ μένα, μὰ δὲν μπορῶ νὰ κάνω πιὰ τίποτα, ἀν και ἀλήθεια λυποῦμαι. "Αλλως τε τὸ ἀσημένιο ἀγκίστρι τὰ φταίει ὅλα.

"Ο Νάγκελ ἀποκρίθηκε: "Εσᾶς, κύριε, ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω καὶ ίδιαιτέρως συγγνώμη καὶ εἰμαι ἔτοιμος νὰ σᾶς δώσω ὅτι ίκανοποίησι ζητήσετε ἀλλὰ ὅχι τώρα, εἴ; ἀλληλ ὥρα! "Αλλως τε εἰμαι σῆμερα χαρούμενος, κ' ἔνα χαμόγελο πέρασ" ἀπ' τὰ χείλια του, ποὺ ἔκανε κι' ἀνοιξε τὸ πρόσωπό του, κ' ἔλαμψε, καὶ μιὰ στιγμὴ ἦτον σὰν παιδιοῦ. Τί θαυμάσια βραδυνά, καὶ σὲ λίγο θὰ βγοῦν τάστρα στὸν οὐρανό. Χαμηλὰ καὶ ψηλὰ πάνω στοὺς λόφους καίσουν οἱ φωτιές, κι' ἀπ' τὴν θάλασσα ἔρχονται τραγούδια. Γιὰ ἀκούστε! Ωραία τραγουδούν! "Εγὼ δὲν καταλαβαίνω ἀπὸ μουσική, μά, δὲν εἶναι πολὺ ὠραῖα; Μου θυμί-

Οι κυρίες δὲν γελούσαν πιά' άκόμα κι' δ' ίατρὸς κι' δ' Ράινερ δ' δικαστής κι' δ' γραμματικός του ἐκάθοντο μ' ἀνοιχτὸ στόμα. "Ολοὶ τοὺς κύταζαν τὸν Νάγκελ. 'Ο ίατρὸς ἦτον σὰν νὰ μὴ ἤξερε τί νὰ πιστέψῃ τί διάβολο εἰχε αὐτὸς δένοις, τί ἥθελε; 'Ο Νάγκελ κάθισε ἥσυχα καὶ ἐφαίνετο σὰν νὰ μὴ ἥθελε νὰ πῆ τίποτα πιά. "Εγινε μιὰ σιωπὴ δυσάρεστη καὶ φαινότανε σὰν νὰ μὴ ἥθελε νὰ τελειώσῃ ποτέ. Τώρα ή κυρία Στένεροεν ἤρθε βοηθός. "Ητον εὐγενῆς καὶ χαριέστατη, ἦτον γιὰ δλους σὰν ιμπέρα καὶ πρόσεχε νὰ μὴ τυχαίνη κανενὸς τίποτα δυσάρεστο. Σούρωσε τὸ μέτωπο ἐπίτηδες γιὰ νὰ φαινεται πιὸ γρηγά, ἔτσι γιὰ νὰ δώσῃ στὰ λόγια της

— Ἔοχεσθε ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν, κύριε Νάγκελ;
— Μάλιστα, κυρία.

— Ἀπὸ τὸ Χέλσιγγφορς, νομίζω, ἔλεγε δέ
ἄνδρας μου; Ἡ Ἀνδρέζεν ποὺ ἐστέκετο πιὸ κοντὰ στὸν
Νάγκελ, εἴπε σχεδὸν ἄθελά;

— Θεέ μου, τί θαυμάσια ποὺ πρέπει νὰ ἥτον!
— Κυρία μου, εἰτέ δὲ Νάγκελ, μόνο μιὰ φορά
ἄκουνσα κάτι ὡραιότερο ἥτον σ' ἔνα δύνειο. Μὰ

Σιγή.
— Καὶ σᾶς ἀρέσει ἡ πόλις;
— Τὸ Χέρσιγγνωρος;

είναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε ποὺ τὸ εἶδα: ἡμουν
τότε μικρὸ παιδί. Δὲν βλέπει κανεὶς ὥραῖα ὄνειρα,
ὅταν μεγαλώσῃ πιά. Θὰ ξέλενα

— Ε, οχι, ειναι ισως υπερβολη, μα... Το τελευταιο μου δνειρο το θυμούμαι ακόμα τόσο καθαρά. "Εβλεπα έναν αλέργαντο βάλτο... Μι

νὰ μὲ συγχωρῆτε, μιλῶ τόσο πολὺ καὶ σᾶς ζα-
λίζω· ἵσως ἐπὶ τέλους καὶ νὰ βαριέστε. Μὰ δὲν
μιλῶ πάντα τόσο πολύ, μὴ νομίζετε.

Τότε ἡ Δάγνη Κίελλανδ εἶπε:

— Ἐδῶ βέβαια δὲν εἶναι κανεὶς ποὺ νὰ μὴ προτιμᾶ νὰ σᾶς ἀπούη παρὰ νὰ μιλᾶ ὁ Ἰδιος. Κ' ἔπειτα ἔσκυψε πρὸς τὴν κυρία Στένερσεν καὶ τῆς ψιθύρισε: Δὲν μπορεῖτε νὰ τὸν κάνετε νὰ ἔξακολουθήσῃ; Σᾶς παρακαλῶ. Δὲν ἀκοῦτε τί φωνὴ ποὺ ἔχει!

‘Ο Νάγκελ εἶπε μειδιῶντας:

— Ναί, εὐχαριστώς ἔξακολονθῶ. "Έχω καὶ τόσο καλή διάθεσι σήμερα" δ Θεὸς τὸ ξέρει τί μ' ἔπιασε! .."Άλλως τε καὶ τὸ δύνειρο δὲν εἶναι καὶ τίποτα σπουδαῖο. "Εβλεπα ἔναν ἀπέραντο βάλτο, δὲν εἶχε δέντρα, μὰ ἡτον γεμάτος ὅλο ρῦζες δέντρων, ριγμένες ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὰν φίδια παράξενα ἀνακατωμένα. "Ενας τρελλὸς περπατοῦσε μέσσα σ' αὐτὲς τὶς μπερδεμένες ρῦζες. Άκομα τὸν βλέπω ἡτον χλωμὸς κ' εἶχε μαυρὸν γένεια, μὰ τὰ γένεια του ἡτον τόσο μικρὰ καὶ τόσο ἀφαιά ποὺ δῆλο του τὸ πετσί ἔφεγγε ἀπὸ μέσα. Κύταξε γύρω του μὲ δοθμάνοιχτα μάτια, καὶ τὰ μάτια του ἤταν γεμάτα λύπη. "Εγὼ ἥμουν πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα καὶ τὸν φώναξα. Γινοῦζει καὶ κυτάζει πρὸς τὸ μέρος μου, μὰ δὲν ἀπορεῖ καθόλου γιὰ τὴν φωνή ποὺ ἀκούουσε ἡτον σὰν νὰ ἔχερες ὀδρισμένως πώς ἐγὼ ἥμουν ἀκριβῶς ἐκεῖ, ἀν καὶ ἥμουν καλὰ κρυμμένος. Κύταξε τὴν πέτρα χωρίς νὰ βγάζῃ τὰ μάτια του ἀπὸ πάνω. "Ελεγα μέσα μου: δὲν θὰ μὲ βρῇ, καὶ ἐπὶ τέλους κι' ἀν μὲ βρῇ καὶ πλησιάσῃ, τὸ βάζω στὰ πόδια. Κ' ἐνῷ δὲν μ' ἀρρέζε ποὺ δῆλο κύταξε πρὸς τὸ μέρος μου, πάλι τὸν φώναξα, γιὰ νὰ τὸν ψυμώσω. "Εκανε μερικὰ βήματα πρὸς ἔμένα, εἶχε τὸ στόμα ἀνοιχτὸ κ' ἡτον ἔτοιμος νὰ δαγκάσῃ μὰ δὲν μποροῦσε νὰ προχωρήσῃ. Οἱ ρῦζες μαζεύονταν μπροστά του, ἀνέβαιναν καὶ τὸν πρατοῦσαν καὶ δὲν μπτοροῦσε νὰ προχωρήσῃ. Πάλι τὸν φώναξα, πολλὲς φορὲς τὸν ἔαναφώναξα γιὰ νὰ τὴν προκατέστη, κ' ἀκούεις σύντοτα καὶ ταλαιπωρεύεις τὸν φώναξα.

νὰ τὸν φουρκιού πεπεινός αὐχίσει νὰ παλαιτῆ
μὲ τὶς οὔζες, νὰ τὶς παραμειδῆσῃ μὲ τὰ χέρια
του τὶς ἐπαιρούνει καὶ τὶς πετούνει καὶ κοπίαζε γιὰ
ν' ἀνοίξῃ δρόμο νὰ μὲ φθάσῃ μᾶς ἀδίκα. "Αρχισε
νὰ βογκᾶ τόσο, ποὺ τὸν ἄκοντα δὲν ἔκει ποὺ
ῆμουν καὶ τὰ μάτια του σφίγγονται ἀπ' τὸν
πόνο. Μᾶς ἐγώ δταν εἶδα πῶς ἔμουν ἐντελῶς
σίγουρος, σηκώθηκα καὶ κούνησα τὸν σκούφο
μου καὶ τοῦ φανερώθηκα δλόκηληρος καὶ τὸν
ἔρεθιζα φωνάζοντας: Ξ! Ξ! Πήγα καὶ πιὸ κοντά
του γιὰ νὰ τὸν τυφανήσω ἀκόμα πεφισσότερο
καὶ τὸν ἔδειχνα μὲ τὸ δάχτυλο καὶ φώναζα σὲ
τόση δὰ ἀπόστασι Ξ! Ξ! Ξ! "Επειτα γύρισα πάλι
πίσω καὶ τὸν ἀφήσα νὰ στέκεται ἔκει γιὰ νὰ ίδῃ
πόσο κοντά του είχα πάει πρόιν. Μᾶς ἔκεινος δὲν
ἀπελπίσθηκε, ἀκόμια πάλαιβε μὲ τὶς οὔζες, πολε-

μοῦσε σὰν ἀναίσθητος στὸν πόνο, ἔσχιζε τὸ πρόσωπό του, αἰματώνετο, καὶ σηκώνετο στὶς μύτες τῶν ποδιῶν καὶ μὲ κυτάζε καὶ μοῦ φώναζε. Μπορεῖτε νὰ τὸ φαντασθῆτε, σηκώνετο

στις μύτες τῶν ποδιῶν καὶ μὲ κύταζε καὶ φώναζε! Καὶ τὸ πρόσωπό του ἔσταζε ἰδρῶτα, κ' ἐνας ἄγριος πόνος τὸ ἔσχιζε γιατὶ δὲν μποροῦσε νὰ μὲ φθάσῃ. Ἐγὼ ήθελα ἀκόμα νὰ τὸν ἀπελπίσω, πῆγα πιὸ κοντά του, τοῦ ἄγγιξα σχεδὸν τὴν μύτη μὲ τὸ δάχτυλο καὶ τὸν κορόδιεψφα καὶ τοῦ

είπα: χί, χί, χί! Τοῦ πέτοξα μιὰ ρίζα ἀπάνω του, τὸν πέτυχα στὸ στόμα, σχεδὸν πῆγε νὰ πέσῃ κάτω, μὰ μόνο ἔφτυσε λίγο αἷμα καὶ πάλι ἀρχισε νὰ πολεμᾶ μὲ τὶς ρίζες. Τότε νόμισα πῶς μπροσθοῦσα νὰ τολμήσω καὶ νὰ τὸν ἀγγεῖω, ἀπλωσα τὸ χέρι, στὴν μέση τοῦ μετώπου ἥθελα νὰ τὸν ἀγγεῖω καὶ πάλι νὰ τραβηγχθῶ πίσω μὰ ἐκεῖ, διὰ μιᾶς, μ' ἔπιασε. Θεέ μου τί φοβερὸ ποὺ ἦτον τὴν στιγμὴ ποὺ μ' ἔπιασε! Μ' ἀρπάξε ἄγρια καὶ μὲ βαστοῦσε σφιχτὰ ἀπὸ τὸ χέρι. "Εβγαλα μιὰ φωνή μὰ ἐκεῖνος μὲ βαστοῦσε ἔτσι ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μὲ ἀκολουθοῦσε. Βγήκαμε ἀπ' τὸν βάλτο· οἱ ρίζες δὲν τὸν ἐμπόδιζαν πιά, ἀφοῦ βαστοῦσε τὸ χέρι μου, καὶ φράσαμε ὡς στὴν πέτρα ποὺ ἥμουν πρὸιν κρυμμένος. "Οταν σταθήκαμε, ἔπεισε κάτω κι' ἀρχισε νὰ φιλῷ τὸ χῶμα ποὺ εἶχα πατήσει. Εεσχισμένος κ' αἵματωμένος, πεσμένος μπροστά μου μ' ἐνχαριστοῦσε γιατ' ἥμουν καλὸς μαζί του, μ' εὐλογοῦσε καὶ παρακαλοῦσε τὸν Θεό νὰ μ' εὐλογήσῃ. Τὰ μάτια του ἦτον ἀνοιχτὰ καὶ γεμάτα δέησι πρὸς τὸν Θεό γιὰ μένα, καὶ δὲν μοῦ φιλοῦσε τὸ χέρι, ὅχι, οὔτε τὰ παπούτσια μου δὲν φιλοῦσε, φιλοῦσε τὸ χῶμα ἐκεῖ ποὺ εἶχαν πατήσει τὰ πόδια μου. Τοῦ είπα: γιατί φιλῷς τὸ χῶμα ἐκεῖ ποὺ πάτησα; — Γατί, είπε, γιατί τὸ στόμα μου εἶναι ματωμένο καὶ δὲν θέλω νὰ λερώσω τὰ παπούτσια σου. — Δὲν ἥθελε νὰ λερώσῃ τὰ παπούτσια μου! — "Επειτα είπα πάλι: Μά γιατί μ' ἐνχαριστεῖς ἀφοῦ σούκνα κακὸ καὶ σὲ πόνεσα τόσο;

— Σ' εὐχαριστῶ, εἶτε, γιατὶ δὲν μὲ πόνεσες περισσότερο, γιατὶ ἥσουν καλὸς μαζί μου καὶ δὲν μ' ἔτινοράννησες περισσότερο. — Καλά, εἶπα ἔπειτα, μὰ γιατὶ πρὶν φώναιξες κι' ἀνοιγες τὸ στόμα νὰ μὲ δαγκάσης; — Δὲν ἥθελα νὰ σὲ διγκάσω, εἶπε, ἀνοιγα τὸ στόμα γιὰ νὰ σου ἤτησω βοήθεια, μὰ δὲν μποροῦσα νὰ μιλήσω, κ' ἐσύ δὲν μὲ κατάλαβες. Καὶ τότε αἰσθάνθηκα τόσο πόνο ποὺ φώναξα. — Γι' αὐτὸ φώναξες; τὸν φώτησα πάλι. — Ναί, γι' αὐτό! . . . Τὸν κύταξα τὸν τρελλό, ἔφτυνε ἀκόμα αἴμα, κι' ὅμως ἀκόμα παρακαλοῦσε τὸν Θεό γιὰ μένα. Τότε θυμήθηκα πὼς τὸν εἶχα ίδη κι' ὅλῃ φροὰ καὶ πὼς τὸν ἤξερα ἡτον μισὸ-γέρος κ' εἶχε γκρίζα μαλλιὰ καὶ ἀσχημα γένεια — ἡτον δὲ Μινούττας.

·Ο Νάγκελ ἔσιώπησε. Σὰν ἔνα ρίγος πέρασε

ἀπ' τὴν συντροφιά. Ὁ δικαστής κατέβασε τὰ μάτια καὶ κύταξε κάτω κάμποση ὥρα.

— Ὁ Μινούττας; αὐτὸς ἡτον; ρώτησε ἡ κυρία Στένερος.

— Ναι, αὐτὸς ἡτον, ἀπήντησε ὁ Νάγκελ.

— Οὖφ, μὲ κάνετε νὰ τρομάζω.

— Γιὰ φαντασθῆτε δόμως, τὸ ἡξερα! εἶπε ἡ Δάγνη Κίελλανδ διὰ μιᾶς. Κατάλαβα πῶς ἡτον ἐκεῖνος, ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ εἴπατε πῶς γονάτισε κάτω καὶ φιλοῦσε τὸ χῶμα. Σᾶς βέβαιω, ἀμέσως τὸν κατάλαβα. Ἐτυχε νὰ μιλήσετε περισσότερο μαζί του;

— Ὁχι, τὸν εἶδα μόνο μιά, δυὸς φορές... Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς χάλασα ἐντελῶς τὸ κέφι τῆς συντροφιᾶς. Ἀχ, κυρία μου, εἰσθε κατάλωμη. Θεέ μου... μὰ ἡτον μόνον ἔνα δνειρο!

— Μὰ ὅχι, δὲν εἶναι σωστὰ αὐτά! εἶπε καὶ ὁ Ιατρός. Τὶ διάβολο μᾶς λέτε πῶς ὁ Μινούττας... Δὲν πάει νὰ φιλᾶ δλες τὶς φίξες τῆς Νορβηγίας. Γιὰ δῆτε, καὶ ἡ κυρία Ἀνδρέεν κάθεται τώρα καὶ κλαίει.

— Ἐγώ; δὲν κλαίω καθόλου, εἶπε ἐκείνη. Μὰ διμολογῶ πῶς μοῦ ἔκανε πολλὴ ἐντύπωσι. Μήπως κ' ἔσας δὲν σᾶς ἔκανε ἐντύπωσι!

— Ἐμένα; φώναξε ὁ Ιατρός, καθόλου. Χά, χά, χά. Τρελλαθήκατε; Ἐλάτε, πᾶμε τώρα νὰ περιπατήσωμε λίγο. Ἐμπρός, δλοι! Ἐδῶ φυσά. Κρυόνεις Γιέττα;

— Ὁχι δὲν κρυόνω, ἀς μείνωμ' ἐδῶ ποὺ καθόμαστε, ἀπήντησε ἡ κυρία.

Μὰ δὲν ιατρός ἤθελε καὶ καλὰ νὰ περιπατήσουν εἶπε πάλι πῶς ἐκεὶ φυσᾶ δυνατά, κι' ἀνοί ἄλλοι δὲν ἤθελαν, αὐτὸς θὰ πήγαινε νὰ κινηθῇ λίγο.

Λοιπόν ὁ Νάγκελ στράμθηκε καὶ πῆγε μοξί του. Συριάνισαν λίγο στὴν προκυμαία, μερικὲς βόλτες ἀπάνω κάτω, σπρώχθηκαν μέσ' στὸν δχλο, κουβέντιαν καὶ χαίρετούσαν δσους τοὺς καρετούσαν. Πήγαιναν ἔτσι ὡς μισή ὥρα, δταν ἡ κυρία Στένερος τοὺς φώναξε:

— Ελάτε πιὰ πίσω! — Ξέρετε τί κάναμε ἐνδόσω λείπατε; Ἀποφασίσαμε νὰ κάνωμε αὔριο τὸ βράδυ μεγάλη διασκέδασι, σπίτι μας. Ναι, κύριε Νάγκελ, πρέπει δίχως ὄλλο νάρθετε. Μὰ πρέπει καὶ νὰ ἔρετε πῶς μεγάλη διασκέδασις σ' ἔμας θὰ πῆ πολὺ λίγο φαγὶ καὶ πολὺ λίγο πιοτό...

— Καὶ πολὺ μεγάλος θόρυβος, τὴν διέκοψε δὲν ιαρός μὲ ζωηρότητα. Μὰ δὲν εἶναι καὶ κακὴ ἰδέα. Πῶς τῶπαθες νὰ πῆς κάτι τόσο ἔξυπνο; Ὁ Ιατρός εἶχε πάλι πολλὴ διάθεσι καὶ γελοῦσε μ' ὅλη τοὺς τὴν καρδιὰ καὶ χαίρετο γιὰ τὴν αὔριανή βραδιά. Καὶ νάρθετε νωρίς, εἶπε, καὶ: Μόνο νὰ μὴ τύχῃ νὰ μὲ φωνάξουν ἀπὸ πουνθένα!

— Μὰ μπορῶ νάρθω μ' αὐτὰ τὰ ροῦχα; ρώτησε ὁ Νάγκελ. Δὲν ἔχω ὄλλα.

“Ολοι γέλασαν, κ' ἡ κυρία Στένερος εἶπε: — Μὰ ἐννοεῖται τί ἴδεα!

Στὴν ἐπιστροφὴ περπατοῦσε ὁ Νάγκελ κοντά στὴν Δάγνη Κίελλανδ. Δὲν τὸ εἶχε ἐπιδιώξει νὰ πάρῃ κοντά της εἶχε τύχει ἔτσι ἐντελῶς φυσικά μαὶ κ' ἐκεῖνη δὲν ἔκανε τίποτα γιὰ νὰ τὸ ἐμπόδιση. Εἶχε ἵσα ἵσα πῆ πως ἔχαίρετο γιὰ τὸ αὔριαν δράμαν στὸ σπίτι τοῦ Ιατροῦ, πάντα περνοῦσαν ἐκεῖ τόσο ὀρατὰ κ' εύθυμα, ἡτον τόσο καλοὶ ἀνθρώποι καὶ ἡξεραν νὰ περιποιοῦνται τοὺς ἔνοντες των — τότε ἔξαφνα τῆς εἶπε ὁ Νάγκελ μὲ καμηλὴ φωνή:

— Νὰ ἐλπίζω πῶς μὲ συγχωρήσατε γιὰ τὴν φιερή μου ἀδιακρισία ἐκεῖνο τὸ βράδυ;

Μίλουσε ταραγμένος καὶ σχέδον ψιθυρίζοντας, κ' ἐκείνη ἡτον ἀναγκασμένη ν' ἀπαντήσῃ.

— Ναι, εἶπε, τώρα καταλαβαίνω καλύτερα τὸ φέρσιμο σας ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Βέβαια ἔσεις δὲν εἰσθε σάν δλους τοὺς ἄλλους.

— Σᾶς εύχαριστῶ, ψιθυρίσεις ἐκεῖνος. Ἀχ, ναι, σᾶς εύχαριστῶ ὅπως ποτὲ δὲν εὐχαρίστησα κανέναν στὴ ζωὴ μου! Ναι, γιατί νὰ μὴν εἶμαι σὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Πρέπει νὰ ξέρετε, κυρία Κίελλανδ, ὅτι δλην τὴν ὥρα προσπάθησα πάρα πολὺ νὰ διορθώσω καὶ νὰ διορθώσω τὴν ἐντύπωσι ποὺ βέβαια θὰ σᾶς ἔκανα ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Δὲν εἶπα μιὰ λέξι ποὺ νὰ μὴν τὴν εἶπα ἐπίτηδες γιὰ σᾶς. Θὰ μὲ κατακρίνετε γι' αὐτό; Βλέπετε, εἶχα πταίσει πολὺ πρόδες ἔσας καὶ γι' αὐτὸς ἐπρεπε κάτι νὰ κάνω. Ομοιογῶ πῶς δλην τὴν ἡμέρα βρισκόμουν σὲ μιὰ διάθεσι καπώπως παράξενη, μὰ προσπάθησα κ' ἐπίτηδες νὰ φανῶ πολὺ χειρότερος ἀπ' δ, τι εἶμαι καὶ δλην τὴν ὥρα ἔκανα τὸν ἀνισόρροπο. Ἡθελα πρό πάντων νὰ σᾶς κάνω νὰ πιστέψετε πῶς εἶμαι τῷ δόντι λίγο ἀκαταλόγιστος, πῶς εἶμαι ἀνθρώπος ποὺ κάμων δλο παράξενα πράματα. Ἐτοι ἡλπίζα πῶς πιὸ εύκολα θὰ μὲ συγχωρήσετε. Γι' αὐτὸς ἔφυτρωσα τὴν πιὸ ἀκατάλληλη ὥρα καὶ στὸ πιὸ ἀκατάλληλο μέρος μὲ τὰ δνειρά μου, εἶπα κ' ἐκείνη τὴν ἀνοησία μὲ τὸ κοντὶ τοῦ βιολιού κ' ἐπρόδωσα ἔτσι μιὰ τρέλλα μου, ἐνῷ δὲν εἶχα καθόλου ἀνάγκη...

— Συγγνώμη! διέκοψε ἐκείνη βιαστικά, μὰ γιατί μοῦ τὰ λέγετε τώρα δλα αὐτὰ καὶ τὰ χαλάτε πάλι δλα;

— Ὁχι, δὲν τὰ χαλῶ, τούλαχιστον δὲν τὸ νομίζω. Ἄν σᾶς διηγήθω πῶς ἐκείνη τὴν ἡμέρα δεῖξω στὸ δάσος ἀλήθεια μοῦ ἥρθε ἔτσι μιὰ ἔξαφνικὴ κακὴ ἴδεα καὶ γι' αὐτὸς ἔτρεχα κατόπιν σας, θὰ τὸ καταλάβετε. Ἐτοι μοῦ ἥρθε φυσικό, νὰ σᾶς φοβίσω, ἐπειδὴ ἔφεύγοτε. Τότε δὲν σᾶς ἡξερα, βλέπετε. Μὰ δὲν τώρα σᾶς πῶς εἶμαι ἀκριβῶς σὰν δλον τὸν κόσμο, καὶ αὐτὸς θὰ τὸ καταλάβετε. Ἐγὼ σήμερα τὸ βράδυ

ἀφησα νὰ μὲ περιγελάσουν καὶ ν' ἀπορήσῃ μιὰ δλόκληρη συντροφιὰ μὲ τὸ παραδεσινό μου φέρσιμο, μόνο γιὰ νὰ σᾶς διαδέσω πιὸ καλὰ γιὰ νὰ θελήσετε νὰ μὲ ἀκούσετε δταν θὰ ἡχούμονιν νὰ σᾶς ἔξηγηθη. Τὸ κατώρθωσα μὲ ἀκούσατε καὶ σᾶς εύχαριστῶ. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ποὺ τώρα ποὺ σᾶς μύλησα, μὲ καταλαβαίνετε.

— Ὁχι, γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, ἀπήντησε ἐκεῖνη, δὲν σᾶς καταλαβαίνω ἐντελῶς. Μὰ δὲν πειράζεις σύτε δταν καθίσω νὰ τὸ πολυσκεφθῶ...

— Βέβαια δχι τί ἀνάγκη νὰ τὸ σκέπτεσθε; Μὰ πήτε μου τὴν ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ αὐριανὴ διασκέδασις ἀποφασίσθηκε γιατὶ δλοι νομίζετε πῶς εἶμαι ἔνας ἀρκετὰ ίδιοτρόπος ἀνθρώπος, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ ἀπὸ μένα ἔνα σωρὸ ἀστεῖα πράματα; Ἰσως νὰ βρεθῆτε γελασμένοι Ἰσως νάρθω καὶ νὰ λέγω μόνο ναὶ καὶ δχι Ἰσως νὰ μὴν ἥρθω καὶ καθόλου ποιὸς ἔρθει.

— Ὁχι, πρέπεις ὀρισμένως νάρθετε.

— Πρέπει; ρώτησε ἐκείνος καὶ τὴν κύταξε.

Ἐκείνη δὲν εἶπε πιὰ τίποτα. Ἐξακολούθησαν νὰ περπατοῦν μαζί.

— Οπωσδήποτε, εἶπε ὁ Νάγκελ, εἶμαι εύτυχης ποὺ σᾶς εἶδα σήμερα τὸ βράδυ καὶ ποὺ σᾶς ἔξηγηθη. Η ἴδεα πῶς σᾶς εἶχα γίνει ἐνοχλητικός μὲ τυραννοῦσε πολύ. Καὶ πάλι σᾶς εύχαριστῶ ποὺ μὲ ἀκούσατε καὶ σᾶς εύχαριστῶ στὸ ξενοδοχεῖο.

Είχαν φθάσει στὸν δρόμο ποὺ πήγαινε πρὸς τὴν ἔκκλησία κ' ἐκείνη στάθηκε. Διὰ μιᾶς ἔσπασε στὰ γέλια καὶ εἶπε:

— Ἀλήθεια, ποτὲ δὲν εἶδα τόσο ἀστεῖο πρᾶμα!

Ἐπειτα περίμενε ὃς ποὺ νὰ φθάσουν κι' οἱ ἄλλοι ποὺ εἶχαν μείνει πίσω. Ὁ Νάγκελ ἦθελε νὰ φωτήσῃ ἀν μποροῦσε νὰ τὴν συνοδεύσῃ ὃς στὸ σπίτι της, καὶ ἡταν ἔτοιμος νὰ τὸ πῆ. δταν ἐκείνη γύρισε καὶ φώναξε τὸν γραμματικοῦ:

— Ελάτε! Ελάτε! καὶ τοῦγγεφε μὲ τὸ χέρι γιὰ νὰ τὸν κάνῃ νάρθη πιὸ γλήγορα.

[Μεταφρασ. Τ.]

[Ἀκολουθεῖ]

KNOYT ΧΑΜΣΟΥΝ

ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ MAINTROP

Η φιλολογία καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας, οἱ δρόποιαι ἔχουν κοινὰ τὰ κέρδη καὶ τὰς ζημιάς, ἔχασαν προσωπικότητα. Ἀπέθανεν ὁ Μαυρίκιος Μαιντρόν. Εἶχε καταστῆσει τόσον δύσκολον τὴν ἀντιγραφήν του ὃς διανοητικότης καὶ ὃς μορφή, ὥστε πολὺν καιρὸν ἀκόμη θ' ἀναζητήται εἰς τὸ Παρίσιο ὁ δρόμος αὐτός, ὑπερήφανος, καὶ ἐλαφρῶς ὠργισμένος κύριος, ὁ περιφέρων τόσον ἀξιοπρεπῶς εἰς τὴν κοσμιόπολιν τὸν ἀνδριάντα του, δ κατοικῶν τὴν Νίγηρα, τὸ φύλλον καὶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ασίας. Υπῆρξεν ἔνας ἥρως τῆς ἔρευνης, ἔφωδιασμένος μὲ δλας λεπτοτήτας τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος, ἔκκινων μὲ ἐνθουσιασμὸν Ἀργοναύτου, ἀλλὰ ταξιδεύων μὲ βῆμα σημειώσην, μήπως κάσῃ τὴν ἀκρίβειαν ἡ δρόποια δὲν ἔσται οὐδεὶς τοῦ Μαιντρόν. Εγγώριζε τὰς ἀπεράντους κτήσεις τῆς ἔρευνης του μὲ τὸ βελόνι καὶ ἡτο διερεύνεται τὸν καροβίειας. Η ἐλαχίστη ποικιλία τῆς πεταλούδας καὶ ἡ πλέον ἀσήμιαντος γλυφή δπλου τοῦ ιδρού αἰλῶνος δὲν ἔσται μυστήριοι διὰ τὸν Μαιντρόν. Υπὲρ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν μικρολογίαν ἀπλωνεν ἔνα πλατύ πνεῦμα, ποτισμένον μὲ τὴν καλλιτεγνικὴν ἡδονὴν δλων τῶν αἰλώνων, πλεῦσαν εἰς δλα τὰ βιβλία, συνθετικόν, στερεὸν καὶ δημιουργικόν ὅπως ἀπεδείχθη ἀπὸ τὴν φιλολογίαν του ἐμφάνισιν.

Χάρις εἰς τὸν ἔφωτα πρὸς τὰ παλαιὰ δπλα καὶ τὴν παλαιὰν Γαλλίαν ἔγεινε μιθιστοριογράφος. Εἶχε τελεώσει τότε τὰς ἀποστολὰς του εἰς Ἰνδοκίναν, Ἰνδίας, Σενεγάλην, Νέαν Γουινέαν, Αἰθιοπίαν, ἀπὸ τὰς δρόποιας ἐπέστρεψε δηγούμενος μαγευτικὰ πράγματα καὶ φέρων σπανίας συλλογάς. Εἶχεν ἐκδώσει μόνον δλίγα τεχνικά

βιβλία περὶ ἐντόμων καὶ ὅπλων, ὅταν τοῦ ἐπῆλθεν ἡ Ἰδέα νὰ γράψῃ μίαν ἴστορίαν ἐκτυλισσομένην εἰς τὸν προσφύλκη του Γαλλικὸν αἴδωνα ποὺ μελετοῦσε, μὲ ἥρωας φέροντας τὰ ὅπλα ποὺ ἥγαπτησε. Ἐξέδωκε τὸ πρῶτον του μυθιστόρημα «Le Tournoi de Vauvassant», ἔνα ἔργον ὃπου ὑπὸ μίαν ὀδοίαν μυθιστορίαν δὲν ὑπῆρχε καμία ἴστορικὴ πλάνη. Ὁλα, καὶ τὰ ἐλάχιστα, ὄπλισμοὶ καὶ ἱματισμοί, ἥσαν εἰς τὴν θέσιν των. Ἐκήρυξε κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν πρῶτον πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλεξανδρού Δουμᾶ πατρός, κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀγανακτήσει διὰ τὰς ἴστορικὰς ἀνακριβείας τῶν μυθιστορημάτων του. Τὸ ἴστορικὸν μυθιστόρημα, διὰ τὸν Μαιντόν, μὲ ἥρωας φέροντας τὸν ἱματισμὸν τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἥθη ἀλλης χρονολογίας, καὶ ὅχι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν κινοῦνται, εἶνε μία γκάφα. Τὴν διέπραξεν ὁ Δουμᾶς. Τὴν ἀπέφυγεν ὁ Μαιντόν, διὰ μεγάλων θυσιῶν, καὶ κατέλαβεν εἰς τὸ Γαλλικὸν μυθιστόρημα μίαν θέσιν ἥρωος, τὴν ὁποίαν σπάνιον νὰ διεκδικήσῃ ὄλλος. Ἀπὸ τὰ πέντε μυθιστορήματα τοῦ Μαιντόν ὁ «Saint-Cendre» θεωρεῖται τὸ ἀριστονόργημά του. «Τὰ ἔργα του, ἔγραφε κάποιος βιογράφος του, εἶνε περιπέτεια γραμμέναι ἀπὸ λεπτοτεχνην, ἀπὸ ἔνα ἐρυδίτι δὲ ποιοῖς εἶνε ταῦτοχρόνως ὀπτασιαστής, ἀπὸ παρατηρητὴν αἰσθανόμενον τὴν ζωὴν ὁξύτατα, θλιβερά, παθητικὰ καὶ ὅμως εἰρωνικά. Εἰς τὸν «Saint-Cendre», φαινόμενον λεπτομερείας καὶ ἀκριβείας, μᾶς περιγράφει ἥθη ὀρμητικότητος, ἀματος καὶ ἥδονῆς, ἀλλὰ καὶ χλιδῆς καὶ λεπτότητος. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους του πνέει ἀπειρος ζωὴ. Ὁ τύπος τοῦ «Saint-Cendre» μολονότι ρωμανικός, μᾶς ἀποκαλύπτεται μὲ τὴν πλέον ρεαλιστικὴν σμίλην. Ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἡ ὁποία θὰ ἥτο πειρασμὸς γιὰ ἔναν ταχιγράφον ἐπιφυλλίδος, διὰ Μαιντόν ἔκαμε τέλειον ἔργον τέχνης.»

Τὸν ἔγγρωισα εἰς τὸ Καρτιέ - Λατέν, καπνίζοντα τὴν μεγάλην του πίπα, παραπλεύρως τοῦ Μωρεάς, προεδρεύοντος τῆς «Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος» ὅπως εἶχεν εὐθύμως ὀνομασθῆ ἡ νυκτερινὴ συνάθροισις τριάντα περίποι συγγραφέων καὶ καλλιτεχνῶν εἰς τὴν μπύρα τοῦ Στεμπάκ. Δυὸς φροές τὴν ἐβδομάδα, μία σάλα τοῦ Στεμπάκ προωρίζετο εἰδικῶς γιὰ τὸ ταραχῶδες αὐτὸς σενάλ, ἔνα ἀπὸ τὰ ὀλίγα ποὺ διατηροῦσεν ἀκόμη τὸ Καρτιέ - Λατέν εἰς τὰ καφενεῖα του. Ἡσαν ἔκει δὲ Ζὰν Μωρεάς, ἡ προτομή του μὲ τὸν κατάφωτον μονύελον. Ὁ Μεγιεσόν, ἔνας ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς Ἐβραίους, πλούσιος εἰς φιλοσοφίαν ὃσον ὁ Ρότσιλδ εἰς ἄλλα πράγματα, χημικὸς καὶ συγγραφεὺς τοῦ ὀγκώδους φιλοσοφικοῦ βιβλίου «Identité et Réalité». Ὁ Μπαρανιόν, κριτικὸς τῆς Γαλλίας, πελώριος ρουαγιαλίστ, μὲ τὶς τσέπεις του βαρειεὶς ἀπὸ

Λατίνους συγγραφεῖς, διαβάζων ὃπου βρεθῆ καὶ τρώγων ὃπου βρεθῆ, Λούκουλλος διηγούμενος τὰ πιάτα καὶ ἀποσιωπῶν τὰς σελίδας ποὺ κατεβόχθισε, κρύπτων μέσα εἰς φοβερὸν σωματικὸν πάχος τὸ πλέον λεπτὸν καὶ ἀνθισμένον πνεῦμα. Ὁ μουσικὸς καὶ κριτικὸς Ντουμπρέιγ, μία μουσικὴ Γαλλική λαλᾶς, πρώτης γραμμῆς διαλεκτικότης καὶ τάκτη. Ὁ ποιητὴς Ζὰν Καρέρ, διὰ συγγραφεὺς τοῦ τρομεροῦ βιβλίου περὶ τῶν σεισμῶν τῆς Καλαβρίας, μόνιμος συντάκτης τοῦ «Temps» εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ σοσιαλιστὴς Ραποπόρ, ξανθὸς καὶ σιμὸς Γαλλορωσσοεβραῖος, ἔνας ἀπὸ τοὺς μιλιτάντες τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλισμοῦ, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τερατογραφίας Σωκράτους. Ὁ γελοιογράφος Ντόρες μὲ τὴν μεγάλην πίπα καὶ τὴν σιωπήν του «σὰν Ὄλλανδος πλοίαρχος» κατὰ τὸν Μωρεάς, διὰ λογογράφος Τουλέττη, ξυπνῶν εἰς τὰ 7 τὸ βράδυ, αἰωνίως τζαναμπέτης καὶ πρωτότυπος, ἀλλοὶ ἀνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

Εἰς τὰς δέκα τὸ βράδυ ἡ θύρα ἥνοιγε καὶ ἐφαίνετο διὰ Ζὰν Μωρεάδον διφίνων ἔνα θορυβῶδες οἵτιοί τοῦ παλαιοῦ καιροῦ... Τὸ κάθισμά του εἰς τὸν καναπέ τὸ διόπλιθος ἐγκατάστασις. Περούνσαν πέντε λεπτά ἔως νὰ ξεσπαθώσῃ καὶ ν’ ἀποθέσῃ προσεκτικῶς εἰς τὸ τραπέζι τρεῖς πίπας μέσα εἰς τρεῖς θήκας, τρία τιμπούκια μὲ διακοσμήσεις, μὲ φασαρίων, συλλόττες πρεπόντων. Ἀφίνων νὰ κρυώσῃ τὸ ἔνα, ἀναβε τὸ ἄλλο, διέτασσεν υπὲρ demie! chaud! καὶ ξαπλώνετο, μὲ τὸ κεραμιδὶ φαρδὸν πανταλόνι καὶ τὸ γελένο του, πλατύς καὶ εὐτυχῆς ὡς ἔνώπιον πυροῦ. Περὶ τὸν πρόδεδρον ἐμάζευετο τὸ σενάκλ καὶ ἀρχίζεν ἡ συζήτησις τόσον ὀρμητική, πολύστροφος, διψασμένη, ὥστε τὸ διόπλιθον διαλανκόν διατηστήματάρχης νὰ διώξῃ τὴν Ἀκαδημίαν ἀκριβῶς εἰς τὰς δύο, ὡραν γενικοῦ κλεισμάτος. Ἡ Ἀκαδημία ἐτρωγεν ἀκόμη δέκα λεπτὰ καὶ διὰ τὸ διόπλιθον τοῦ Σαλανκόν κάποτε ὀδηγεῖτο εἰς τὴν ἀστυνομίαν διὰ νὰ πληρώσῃ πρόστιμον, τὰ ἔξοδα τῆς συζήτησεως. Αἱ νύκτες αὐτὰ δὲν οἱ maîtres ὀμιλοῦσαν γιὰ μύρια πράγματα, συνήθως ἀνάβοντες καὶ σπαθιζόμενοι, ὁδούντες τὴν ἀπλῆν κουβέντα εἰς κορυφὴν διαλέξεως, θὰ μᾶς μείνουν ἀλησμόντοι, διόπλιθοι τὰ δραῖα βιβλία. Ἡσαν κῆποι χαριτολογίας, φιλοσοφικοὶ καὶ καλλιτεχνικοὶ περίπατοι, ταξίδια διὰ μέσου τῶν φιλολογῶν, περιηγήσεις μέσα εἰς πράγματα μικρά, ἀπὸ τὰς ὁποίας ξαναγρύζεις εὐτυχῆς, πνευματικὰ κονσέρτα διόπου μελωδοῦσεν ἡ Γαλλικὴ φυλή, γλῶσσα καὶ σκέψις. Ἀγαπημένη καὶ σεβαστὴ συνάθροισις ἐμπρόδεις εἰς τὶς μεγάλες πύλες τῆς μπύρας, παρὰ τὸ Μπούλ - Μίς ποὺ ἐρόχθει ἀπὸ κόστιον, γυναῖκας καὶ ἀδιαφορίας, ἀποκαλύπτομει τὴν στιγμὴν αὐτὴν ποὺ σὲ ἀναφέρω. Βέβαια, δὲν ὑπάρχεις ἀπὸ

Ζὰν Μωρεάδας ἐσηκώθη ἀπὸ τὸν καναπέ ἐκεῖνον καὶ ἔφυγε, διὰ Ζὰν Μωρεάδον τὸν ἡχολούθησε, δὲν θὰ ξαναγρύζουν ποτέ.

Ο συγγραφεὺς τοῦ «Σαὶν-Σὰντρ» ἦτο πιστὸς εἰς τὰς Ἰδέας του μέχι τοῦ νὰ λησμονῇ κάποτε τὴν καλωσύνην. Ἐξωγραφίσθη μίαν νύκτα μόνος του μὲ τὴν ἔξης σκηνήν. Εἶχαμε καθήσει περὶ τὸν 40 εἰς ἔνα λουκούλλειον κασσούλε (φραγγή τοῦ μεγάλου γιὰ δυνατὰ στομάχια, ἐνῷ παρασκευάζονται τὰ ὑλικά του εἰς τὸ Midi, εἶδος γκιούβετσιοῦ ἰδικοῦ μας) καὶ ὁ συμποσιασμὸς αὐτὸς, διαρκῶν ἐπ’ ἀπειρονα κατὰ τὸν Γαλλικὸν τρόπον, βρεχόμενος ἀπὸ ἀφθονον μπύρα ήρχισεν ἀπὸ τὰς 9 τὸ βράδυ χωρὶς νὰ ξεύρωμε πότε θὰ τελειώσῃ. Δὲν ἔλειπε κανεὶς ἀπὸ τὸν διαδικανόν, δὲν ἔλειπαν οὔτε γυναικεῖς. Πιάτα μὲ σαλιάγκους καὶ ντεμί μπύρας ἥρχοντο σωρηδόν. Τὰ μεσάνυχτα ἥλθεν ἔνας τυφλός... Ἡτο διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, γνωστὸς εἰς τὸ Καρτιέ - Λατέν, μὲ τὸ ψηλό του καπέλλο, τὰ μαῆρα γυναικία του καὶ τὸ μπαστοῦν τοῦ τὸ διόπον τὸν ὀδηγοῦσε σῶν διὰ τὰ μάτια τῆς πόλεως. Ο τυφλὸς αὐτὸς ἔξουσης διαρκῶς μελετῶν μὲ τὰ μάτια ἀλλούν καὶ κάμνων διαλέξεις. Ἐκάθησε παρὰ τὸν Μαιντόν, τὸν διόπον τὸν τρόπην φοράν καὶ παρὰ τὸν φύλον του Μωρεάδας.

Ἐχάσατε τὰ μάτια σας πρὸ πολλοῦ; Τὸν ἥρωτησεν διὰ Ζὰν Μωρεάδον.

— Ἀπὸ μικρὸ παιδί.

— Ω! εἰσθε δυστυχής...

Ο τυφλὸς ἔτινάχθη.

— Οχι, εἴτε, δὲν είμαι καθόλου δυστυχής!

— Σᾶς εἴπα δυστυχῆ διότι σᾶς λείπει αἰσθησίσις μὲ τὴν διόπον θὰ ἐνεργούσατε εἰς τὴν ζωὴν.

— Νομίζετε πῶς ἥτο ἀνάγκη νὰ τὴν ἔχω;

— Μεγάλη.

— Ἀλλὰ πῶς ἔννοετε τὴν action? Ἡμπορεῖ νὰ κάθεται, νομίζω, κανεὶς ἀδῶν καὶ νὰ ἐκτείνη τὴν ἐνέργειάν του παντοῦ.

— Χι! Δὲν ἥμπορει.

Ἐμείναμεν ἔκπληκτοι διὰ τὰς Ἰδέας του, ὥστε κάποτε ἀπέφευγε κάθε συζήτησιν ἐπὶ θεμάτων, εἰς τὰ διόπον ἐφοβεῖτο μήπως ἡ δργή του τὸν παρασύρῃ. Τακτικὸς εἰς τὴν συνάθροισιν ἥτο διὰ τὸ σοσιαλιστὴς Ραποπόρο. Ο Μαιντόν τὸν ἔμισει ως Ἐβραίον, ἀλλὰ τὸν ἔκτιμοντεν ὡς ἀνθρωπον τῆς σκέψεως. Δι’ αὐτὸς εἶχεν ἀπαγορεύσει ἔστω καὶ μίαν λέξιν διὰ τολιτικὰ ζητήματα.

— Ραποπόρο, εἴπε, δταν ἡ κονβέντα σου πλησιάζει εἰς τὰ πόλιτικὰ νὰ τὴν σταματᾶς ἔκει. Εινύρεις δτι μὲ τὴν πρώτην λέξιν ἐπὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν, θὰ γίνωμε ἀνω κάτω.

— Ήτο ἀληθινὴ πρόρρησις καὶ θὰ ἔννοήσουν τὴν σημασίαν της οἱ γνωρίζοντες δτι οἱ Γάλλοι διηρέθησαν ὑπὸ τοῦ Δρεϋφούς εἰς δύο, εἰς πῦρον της ζωῆς. Μίαν τυφλότητα, ἀφίνουσαν ίσως νὰ ἐκδηλωθῇ μεγαλοφυΐα τοῦ Ομήρου, ἐμποδίζουσαν δμως

— Rappoport, vous êtes chic.

Καὶ δὲ Μαιντρόν, λησμονῶν τοὺς Ἐβραίους,
ἐγένετο πάλιν γαλήνιος. Ἀλλ' ἐν ἀπουσίᾳ των
δὲν ἔκρυψε τὸν θυμόν του, ἔνα θυμὸν μέγαν
Γάλλου νασιοναλιστοῦ. Καθὼς περούνσαμεν ἔνα
ἀπόγειμα ἀπὸ τὴν Παναγίαν τῶν Παρισίων,
καὶ ἐροζέμαμεν ἔνα ταχὺ βλέμμα εἰς τὸν μιριανθῆ
αὐτὸν λίθον, ἐπτύπησε τὸ μπαστοῦν του κάτω.

— Δὲν εἴμεθα γιὰ γέλια ήμεῖς οἱ Γάλλοι, εἶπε, νὰ βλέπωμεν τοὺς Ἔβραιούς ἔρχομένους κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ κτίριον ἐδῶ, νὰ μᾶς διοικήσουν καὶ νὰ μᾶς διορθώσουν; Νὰ μᾶς διορθώσῃ ὁ Ραποπόρο! Ἔγειμίσαιμεν Ἔβραιούς, ἐπιθυμοῦντας νὰ σώσουν τὴν Γαλλίαν!

¹Ἐν τούτοις εἰς τὸ σενάκι συνηγντάτο τὴν ἐπομένην μὲ δύο - τρεῖς Ἐβραίους, μὲ τοὺς διποίους τὸν συνεφριλίωνεν ἡ φιλολογία καὶ αἱ τέχναι. Ἐδέλγετο δταν δ Ραπτοπόδη ἔστρεψε τὴν διμιλίαν εἰς διήγησιν ἀνεκδότων ἀπὸ τὴν ζωῆν του μὲν τὸν πρώτην συνεργάτην καὶ φίλον του Κλεμανσώ.

—Ἐὰν ποτὲ γίνω πρωθυπουργός, τοῦ ἔλεγεν
δὲ Κλεμανσώ, θὰ σου δώσω, Ραποπόρ, τὸ ὑπουρ-
γεῖον εἰς τὸ δποίον ὑπάγεται ἡ Γριάντ.—Οπέρα,
οὗτως ὥστε νὰ ἡμιπορῆς ν' ἀγαπηθῆς ἀπὸ τὶς
μπαλερίνες!

Ο Ραποπόδης ἦτο ἀνθρωπος ἐξαιρετικῆς ἀσχημίας. Γέλια ὑπεδέχοντο τὴν διήγησιν τοῦ σακασμοῦ τοῦ Κλεμανσώ. Ἄλλα δὲ Ραποπόδη εἶτεν εἰς τὸν Γάλλον πολιτικὸν κάτι χαρούστεον, τὸ διποιὸν μᾶς διηγήθη. Τὸν καιρὸν ποὺ δὲ Κλεμανσὼ ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοὺς καθαροὺς σοσιαλιστάς, συννητήθη μὲ τὸν Ραποπόδη εἰς ἔνα κέντρον καὶ τοῦ προσέφερεν ἔνα ποτῆρι μπύνας.

— Ἐπειδὴ ἔπροδωσατε τὰς τάξεις μας, τοῦ ἀπήντησεν δὲ Ραποπόρος, πρέπει νὰ ἐκτεθῶ μαζὶ σας δύον τὸ δυνατόν δλιγώτερον. Ἐπομένως θὰ πιῶ μόνον τὸ μισό!

Είχαν διηγηθῆ αὐτὸ τὸ βράδυ πολλὰ ἀνέκδοτα τῆς πολιτειᾶς ζωῆς, δύταν δὲ Μωρεάς, πλήξας, ἐσπηνώθη ἀποτόμως.

— Ἐδῶ μιλοῦν γιὰ ὅλα τὰ πράγματα, εἶπε,
ἐκτὸς τῆς φιλολογίας ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει!

καὶ τὸ ἄλλο ἡτο εὐχαριστησίς. Δέν ὑπῆρχε τίποτε ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ γι' αὐτὸν ἐνδιαφέρον. Τὸ παραδοξότερον ὅλων εἰνεῖ δὲν ὁ Μωρεάς, ὃ μὴ θέλων νὰ ξεύρῃ ἀν ὑπάρχῃ πρόοδος εἰς τὸν κόσμον, εὑρέθη ἔνα βράδυ διαφωνῶν μὲ τὸν Μαιντὸν διὰ τὸ αὐτοκίνητον. Τὸ ενδιοικε λαμπρὰν καὶ χαρμόσυνον ἐφεύρεσιν, ἐνῷ ὁ Μαιντὸν εἶχε γι' αὐτὸ τὴν μεγίστην ἀπέκθειαν. Τόση ἦτο ἡ ἥδονή του εἰς τὴν ἀναδρομικότητα, ὡστε θεω-

ορούσε τὴν τελευταίαν αὐτήν κρουαγήν τῆς προόδου, ὡς ἀσχημάτων. Ἐξωγραφίζετο ἐπίστης ἢ παλαιοιμαία του ὅταν μᾶς ἔλεγεν ὅτι οἱ ἡλεκτρικοὶ πολυελαῖοι τῆς ἐκλάμψου εἰσόδου τῆς Ὁρεάς, είνε ἀποτυχία, ἀπέναντι τῶν πολυελαίων μὲ τὰ κηρία ποὺ τὴν ἐφώτιζαν ἄλλοτε. Καμμία πρόσδος, εἴπε, δὲν θὰ ἀντικαταστήσῃ ἐκείνο τὸ φῶς.

⁷ Ἡξενος νὰ εὐθυμηῇ. ⁸ Ήτο Γάλλος εἰς αὐτό.
Αποσυρόμενος αἴφνης ἀπὸ τὸν παλαιόν του
κόσμον, ἐσπινθήσει, δῆλος παρόν. ⁹ Ελεεινολο-
γοῦσε τὸ σημερινὸν Καρτιέ - Λατέν, δόπου ἀπέ-
θανεν ἡ λαμπρὰ ζωὴ τῶν φοιτητῶν τῆς Αὐτο-
κρατορίας. ¹⁰ Εβλεπε μὲ οἶκτον τοὺς σημερινούς
σπουδαστὰς νὰ μένουν ἐπὶ ὥρας μὲ ἔνα γυστα-

λέον καφὲ - κρέμ. Ἡ rue Champollion, ἡ δόπια πρὸ 40 ἑτῶν ἦτο ρύας χρυσοῦ καὶ ποτοῦ, σήμερον εἶνε σκοτεινὸν καὶ κατάκλειστον σοκάμι τῆς Λατινικῆς συνοικίας. De profundis... Τὰς παλαιὰς piles, τὰς στήλας τῶν πιάτων ἐπὶ τῶν δοπίοιν ἔχοντο ἀλλοτε τὰ ποτήρια τῆς μπύρας, τὰς ἀπειδίμηντες μέριας ἐδικτύου τους. Όποιον ἔπειτα

τας ωλενούσιμες μονον η σικη του. Οταν επελείωνεν ή συνάθροισις, δ Μαιντρόδην ἀφινε πελωρίαν στήλην, ἔνα πύργον πιατέλων, δ ὅποιος μαζὶ μὲ τὶς πίτες, συνεπλήρωνε τὴν ἀρχιτεκτονικήν του. Γνώστης τῆς μουσικῆς, δύως καὶ ὅλων τῶν τεχνῶν, ἡλεκτρίζετο εἰς τὸ ἐλάχιστον ἄκουσμα μουσικῆς φράσεως. ΥΠῆρξεν εὐτυχῆς ὅταν δ Ζὰν Καρρέρο, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὰς ἔορτὰς τοῦ Ἰωβιλαίου τοῦ Μιστράλ, μᾶς ἐτραγούνδησεν ἔνα βράδυ τὸν Προβηγκιανὸν ὑμινον τοῦ Μιστράλ, τὸν ὅποιον ἔψαλλεν ὑπὸ τὰ παράθυρα τοῦ ποιητοῦ τῆς «Μιοεῖν» δλος δ λαός.

Κούπο σάντο
ε βερσάντο
βέτζι ἀ πλὲ μπό
βέτζι α νοὺ λιζ ἐστραμπό !

«Ιερὴ κρατῆσαι, χῦσε μας ἀφθονα τοὺς ἐνθουσιασμούς . . .» Ο ὑμνος αὐτὸς τοῦ Μιστράλ, τονισμένος εἰς τὴν μουσικὴν παλαιοτάτου ἐκπλησιαστικοῦ ἄσματος, εἶνε δῆλος λεόπων μεγαλειόν. «Ἐνα βράδυ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος μεθυσθεῖσα ὑψώσε τὰ ποτήρια καὶ τὸν ἐτραγούνδησεν δῆλη ἐν χορῷ, ἥγουμένου τοῦ Μαιντρόν. «Ἐνας μόνον σιωποῦσε-φυσικὰ δὲ Μωρεάς. Δὲν ἀνεγνώριζεν εἰς τὴν μουσικὴν κανένα λόγον ὑπάρχειος!»

Ενδόθημεν μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ Σαλν-Σάντρο,
τὰς 6 τὸ πωΐ, εἰς μυστηριῶδες μπάρ τῆς δεκιάς
δύχης, πίνοντες κεράσι. Εἴμεθα τρεῖς, ἐπιστρέ-
φοντες ἀπὸ τὸ Croissant τῆς Μονμάρτρης εἰς
μίαν κατάστασιν εὐθυμίας, εἰς τὴν ὁποίαν πολὺ^ν
ἄγαπῶ νὰ βλέπω τοὺς σοφούς . . . Πῶς κατελή-
ξαμεν ἐκεῖ ἄγνωῶ. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι ἐκεῖνο
τὸ βράδυ ὁ συγγραφέυς τοῦ «Saint-Cendre» εἶχε
προεδρεύσει τοῦ γενύματος τῆς Ἐντομολογικῆς
Ἐταιρείας τῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας ἦτο πρόε-

δος. Εἰς τὸ μπάρ φροῦσσεν ἀκόμη τὸ φράκιον, καὶ δρυιος, μὲ τὸ ἀκτινοβόλον ψηλό, πελώριος, ἀρχιτεκτονημένος, κελαδοῦσσεν δῆλος ἀπὸ λεπτὴν εὐθυμίαν, ἀφέλειαν, ἀγαθότητα. Ἡ γελαστὴ δόλονυκτία ἐσφραγίσθη μὲ μικρὸν ἐπεισόδιον. Κάπποιος ἐπλησίασε τὸν Μαιντρόν.

— Παροντόν, κύριε, τοῦ εἶπε μὲ ἄκραν εὐγένειαν, μήπως εἰσθε δ. κ. Ντυκαγιώ;

—⁹O₂

— Νὰ μὲ συγχωρῆτε, ἔγεινε λάθος, εἶχα νο-
μίσει πῶς εἶσθε ὁ κ. Ντυκαγιώ.

— Θὰ ἥμην πολὺ εὐτυχῆς ἂν ἥμην ὁ κ.
Ντυκαγιώ καὶ σχεδόν εἴμαι ἀπαργύροντος ποὺ
ποὺ δὲν εἴμαι ὁ κ. Ντυκαγιώ.

‘Ο κύριος ἐκοκκίνησε.

— Τί δυστυχία κι αὐτή, μᾶς είπεν ὁ Μαιντόν, εἰς ήλικίαν 52 ἐτῶν νὰ σὲ βιάζουν νὰ ησαι ἄλλοι!

Ἐγυρίσαμεν εἰς τὸ quai Bourbon καὶ ἀφῆσαμεν τὸν συγγραφέα εἰς τὸ παλαιὸν μέγαρόν του μὲ τὴν πλατυτάτην πόρτα καὶ τὸ ρόπτρον της. Ἐκεῖ ἔζουσε μὲ τὴν σύζυγόν του, τὴν κόρον τοῦ Ἐρεντιά, ἐν μέσῳ δὲ τῶν βιβλίων καὶ δὲ τῶν συλλογῶν, παρὰ τὸ ρεῦμα τοῦ πλέον φιλοσόφου τῶν ποταμῶν, οἰκεισμένος εἰς τὸ νησί τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου, εἰς τὸ ἄστυ, εἰς τὴν ἴστορικὴν καρδίαν τῆς αἰώνιας πόλεως. Καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ, μελετῶν τὸν αἰῶνα τῶν Οὐγενότων, τὸν αἰῶνα τοῦ αἴματος καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνοίξεως, τὸν ὑψώσαντα τὸ Φον-

ΠΑΔΗΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΡΟΣ ΠΡΟ 60 ΕΤΩΝ

ναίων πατέρες καὶ μητέρες, οἱ παπτοῦνδες καὶ γιαγιάδες, ποὺ ἐτήγαιναν, πῶς ἔζων; Μᾶς τὸ λέγον, μὲ ἀρκετὴν πολλάκις χάριν, οἱ χρονογράφοι τοῦ περιοδικοῦ «Εὐέλπιο», οἱ κυριττόμενοι ὑπὸ τὰ φευδώνυμα Γούργιας καὶ Εὐθύβουλος.

Πατήσια καὶ τότε καὶ Κηφισσιὰ καὶ . . . Πειραιεύς, ὃς πόλις τοῦ συμποσίου καὶ τῶν ἔρωταν! 'Αλλ' ἀς δῶσαν τὸν λόγον εἰς τὸν Γοργάνιον διὰ γάρ εἴτη καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς σημειωνούντας τόσον εὐθύμιαν καὶ πεινέγυα πρόδγματα:

«Μέχρι τοῦδε ὁ μᾶλλον φοιτώμενος, ὁ ἀριστοκρατικῶτερος περίπατος, τὸ Longchamps τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι ὁ πρὸς τὰ Πατήσια, ὃπου, δυστυχῶς, κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν παιανίζει τυπικῶς ἡ μουσικὴ. Εἶναι προσιτὸς εἰς τὰς ἄμμαξας καὶ τοὺς ἵππεῖς. Πολλαὶ κυρίαι διαπρέπουσιν ἐντὸς τῶν ἄμμαξῶν τούτων, ἀλλὰ πόσον εἰσέτι ἀπέχουσιν ἀπὸ τῶν παρισινῶν κυριῶν κατὰ τὸν ἔξευγενισμόν!

„Εκεῖ ή γυνή καθεκάστην ἀπεκδύεται τὰς
ἀδυναμίας τοῦ φύλου της. Εὐαισθησία πλέον
δὲν ὑπάρχει, σπανίως βλέπει τις λιποθυμίας ή

λόν, καταλαμβάνεται ὑπὸ σαρκαστικῆς μανίας καθ' ὅλων καὶ ίδιως κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της, καὶ, βοηθοῦντος καὶ τοῦ ἔρωτος αὐτῆς πρὸς τὴν ζωὴν καὶ πρὸς τὴν ἡδονὴν τοῦ κόσμου τούτου, ὀρμᾷ πρὸς τὴν διαφθοράν καθ' ἀγνωνιαδῶς ἐς τέλους εἰλέ παλαιόη. Δὲν εἶνε ἥρωις, ναὶ ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀληθινὴ γυνή; καὶ ίδιως δὲν εἶνε θύμα; καὶ δὲν εἶνε οὕτω συγκινητικωτέρα καὶ ἀληθινωτέρα ἥρωις δράματος;

Τὸ ἔργον ἔξετελέσθη τελεώς. Ἡ δεσποινὶς Μαρίκα Κοτοπούλη ὡς Ρίτα τὴν ὅποιαν ἄγχει ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ὁ ὀλοέν στενούμενος χλοιὸς τῆς διαφροδᾶς καὶ ὁ ὅποια καὶ ὅταν τέλος ὑποκύπτῃ, είνε ἔξαλλος καὶ ἀπελπιτός καὶ ὑπερόχως σαρκαστική, ὑπῆρξεν ἀλληλῶς θαυμαστή· ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ λοιπὸς θάσιος ἔξετέλεσε χαρακτηριστικάτα ταῦτα τὸ ἔργον αὐτῷ τὸ ὅποιον ὡς μὴ ὕψειλεν ὀλίγος παρηκολούθησε κόσμος. «Ο κ. N. Παπαγεωργίου ίδιως, τὸ μέρος τοῦ συνύγου ήδύνατο ἀπὸ τοῦδε και εἰς τὸ ἔξης νὰ τὸ ἔχῃ ὡς cheval de bataille. Κατὰ τὴν δευτέραν παράστασιν αἱ τέσσαρες ποάεις συνεπτύχθησαν εἰς τρεῖς, παραλειφθείσις κυρίως τῆς ἐιφανίσεως τῶν μεταμφιεσμένων, — ἡ ὅποια ἦτο καὶ αὐτὴ μιὰ ἀπὸ τὰς ἀπιθανότητας ἀφοῦ ἐν αἰδούσῃ ἐπιδόξους ὑπουργοῦ διεξήγετο ὡς ἐμφάνισις μεταμφιεσμένων φύδιοῦ τινος κέντρου· ἐν τούτοις καλὸν θὰ ἤτο νό μὴ παρελείπετο δριτικῶς, μετατρεπομένη εἰς ἐμφάνισις μεταμφιεσμένων μᾶλλον κοσμικῶν· ἡ ἀντίθεσις τῆς εὐθυμίας τούτων πρὸς τὴν ἀγωνίαν τῆς Ρίτας ἀποτελεῖ ἔνα ἐπὶ πλέον παράγοντα δραματικῆς συγκινήσεως.

«Ο Κινηματογάφος του 1911». Ἀττικὴ Ἐπιθεώρησις εἰς 3 πράξεις ὑπὸ Π. Δημητρακοπούλου.

Η διδασκαλία τοῦ «Μὲ κάθε θυσία» ἡδύνατο νὰ ὑποληφθῇ ὡς οἰωνὸς καὶ ὡς σύμβολον διὰ τὴν ἔκλεψην καὶ ἰσχυρὰν καλλιτέχνιδα δόπια εἰνεὶ ἡ δεσποινίς Μαρίκα Κοτοπούλη. Ἐπάλαισε καὶ ἡ γανώνισσα αὕτη ὡς ἄλλη Ρίτα καρποεικῶτατα, κατὰ τῆς ἀμπιώνου ἀντιλήψεως τοῦ κοινοῦ, κατατήσασα μέχρι τοῦ νὰ βλέπῃ,—χάρις εἰς τὰ ἐκλεκτῆς τέχνης ἔργα τὰ δόπια παρεῖχε,—σχεδόν κανὸν τὸ θεατρόν της ἀπὸ τῆς 9 Τουλίου ἐδέσθη σὰ νὰ ὑποτύψῃ εἰς τὴν σκηνοθέτειαν δὲ αὐτὴν ἀνάγκην ἀπὸ τῆς ἡμέρας αὕτης τὸ πρόγονοιμα τῆς ἀναγγέλλει μίαν ἐπιθεωρήσιν καὶ ὁ εἰσιτηριοδότης ἔξαντλεῖ πολὺ ἐνωπὶς δλα τὰ εἰσιτήρια. Ἀλλὰ μεταβῆτε νὰ τὴν ἴδητε πᾶσι ὡς ἄλλη Ρίτα παῖει μὲ τὴν νευροκήν υπερβατισμού, τῆς ἰσχυρᾶς ἐξαγγελλομένης δόδυτης! Ποιὸν δρᾶμα ἐν μαζὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ήτενον εὐδύνμῳ ἐπιθεωρήσει!

Ναί, κιντά τὸ μᾶλλον ἡ ἡπτον εὐθύνιψ! Διότι θὰ ἐπιναλάβω δι, τι διετυπώθη ἥδη εἰς τὴν στήλην αὐτῆν, ἀν γράψω δι τοιούτους οἵ τις Ἑλληνες εἰμεθα ἀνίκανοι νὰ προκαλοῦνται τὴν ἄδολον εὐθυνίαν, τὸν ἀπλετον καὶ ἀπακονγέλωται! Τὸ πνεύμα τῆς ἐπινεῳρήσεως αὐτῆς, δύον πάνταχει τοῦτο, εἶνε κυρίων δέξιος σατυρικὸν καὶ δη-κτικόν, — ἀν ἔξαιρεσθη κανεῖς τὰ τετράστιχα τοῦ παραφ-
τήματος, — προερχόμενον ἀπὸ ψυχὴν την δόπιον θὰ ἔλεγε τις ψυχὴν πικροχόλου γεροντοκόρχης. Ἐπι πλέον
ἡ μᾶλλον βεβαίως ἐπὶ ἔλαττον, πάραχοναι σημεῖα τινὰ
αὐτῆς, εὐτύχως τοιά τέσσερα μόνον, διὰ τὰ δόπια
ἡ ἔποπετρ νὰ συστηθῇ, — ἀλλὰ θὰ τὸ πιστεύσετε
ποτὲ; — ἡ ἀνάγνωσις τῶν πινακίδων, καθ' ἄδει δὲν πρέ-
πει νὰ πτύῃ τις δημοσίᾳ, ἡ παραπομπὴ εἰς τὸν πολὺν
Κάμερ τῆς ὁδού Ἀγγεσμού, — manicure et pédicure,
καὶ ἡ χρήσις ἀκόμη φθειροκόνον σκευασίας, ἀφοῦ
καὶ περὶ φθειρῶν γίνεται λόγος, καὶ περὶ τύλων, καὶ
περὶ πιτυσμάτων ἀφορῶντων μάλιστα τὴν ὥραν τοῦ
φαγητοῦ.

Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ πιστεύσῃ οὗτ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπὸ

τ' ἄνω ὅτι τὸ κοινὸν δὲν διασκεδάζει εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν αὐτῆν. Τούναντίον μάλιστα καὶ ἡ ἐπιτυχία της είνε όριαμβευτική.

Αἱ διάφοροι εἰκόνες τῆς παρελαύνουν πρὸ τῶν Κινέζων Τεντζερὲν καὶ Καπακὲν οἱ ὅποιοι ἀφικνοῦνται ὡς ἄνορθωται διὸ ὑποβρυχίου καὶ ὑποχθονίου ἀεροστάτου μὲ μύστακα ἀντικεντικώτατα ἀνόρθωμένον, ὃς ἐκ τῆς Αρχόθεσεως, καὶ οἱ ὅποιοι ἀπέρχονται ἐν τέλει ἀφοῦ εὑδούν τὰ πάντα ἥδη ἐνταῦθα τέλεια. Εἰλεῖ δέ αἱ κυριωτεραι αἵτιναι εἰκόνες ὁ πινελλαδικῆς φήμης κ. Σιμιτσόπουλος, τὰ 4 στρατιωτικά σώματα, ὁ Κλῳδώνας, ἡ Φούστα Βράκα, ὁ Ανθοστόλεμος, ὁ Πίτης ἡ θρησκιάτρα, ὁ παρασημοφορθεὶς καὶ μὴ παρασημοφορθεὶς λόγιος, ἡ ἐν μακαρίᾳ ταγματάρχης Α. Ἐθνοσυνέλευσος, ὁ Γλεντζές, — μία διεκτραγμάθησις εἰς τὸν ψηφιώδη τῶν ἀθηναϊκῶν διασκεδάσεων, — τὸ Λύκειον τῶν ἐλληνίδων καὶ οἱ ἔλληνικοὶ χοροί, ἡ κυρία Φ. Λούνη ὡς καλλιτέλαστος Καβαλιέρη, ἡ κυρία Χρ. Μυράτ ὡς Μηχανικόν, ἡ κυρία Κλ. Τοιφυλάκη ὡς Πτεικούν, ἡ κυρία Γαβριηλίδη τόσοφ ἐπιτυχῆς ὡς μουσικομανῆς καὶ ᾧ ὁ Ποδδάλη μὲ τὸν Ισδλαλαγάν της, διλιγώτερον ἐπιτυχῆς ὡς Ἄραπίνα, καὶ ἡ δεσποινής Μ. Κοποπούλη ὡς Ἀγρογος Στάσις καὶ ὡς Ἀπάχης.

Θέατρον Κυβέλης: «Κρυφὴ Ἀγάπη», τραγικὸν εἰδύλλιον εἰς μίαν πρᾶξιν ὑπὸ Ἀργυροῦ Σανελλαρίου.

ΕΙΣ τὸ νέον τοῦτο ἔργον τῆς συγγραφέως τῆς «Ἀδελφῆς» πρόσθειται περὶ τῆς κρυψῆς ἀγάπης δύο μαρτυρίων ἔξαδέλφων. Οἱ Μάριος Κρινῆς, ἀνὴρ ὑπεροχάνου, μιστηριώδους καὶ σοφιάδου χαρακτήρος, πάλιν ἀσχημος, ἀγαπᾷ τὴν κυρίαν Λίναν Αἶμουν, εἰς τὴν δούσιαν, νεοφωτάτην καὶ ὁραιοτάτην, δὲν τολμᾷ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπην του καὶ ἡ ὅποια ἔλκεται ἀπὸ τὸ αὐτοτήριον ποὺ τὸν περιβάλλει χωρὶς νὰ ἐννοῇ καὶ ἀντὶ τούτου ἀγαπᾷ. Ή πρὸς αὐτὸν ξηλοτύπια ταύτης πείθει τοὺς λίτερης καὶ τοὺς δύο δῖτοι δὲν ὀδύνονται οἱ Μάριος Κρινῆς ἀνταγωπάται. Ακατάσχετος ἐπέφερχεται τότε ἡ παρὸ αὐτοῦ ἐκδηλώσις τοῦ πάθους του. Ἀλλὰ τὴν ἐκδήλωσιν ταύτην αρμμένος, ἀκούει ὁ σύζυγος. Ἐμφανιζόμενος ἀναγέλλει εἰς τὸν Μάριον Κρινῆν διὶ τοῦτο τὴν μετάθεσιν καὶ προσωγάγην τούτου εἰς ἐν ἐν Αἴγυπτῳ ὑποκιάστημα. Οὕτος προσπαθεῖ εἰς μάτην ν' ἀποφύγῃ τὴν μετάθεσιν, — ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ συζύγου ἔξεογεται καὶ αὐτοκτονεῖ.

Ἡ «Κόμφη Ἀγάπη» τὴν διοίκησιν διακρίνει ἡ τάσις ἑξῆς ἐπιτολῆς διωπραγματεύσεως τοῦ θέματος ἡ γνωστή ἡδη εἰς τοὺς ἀκροατὰς τῆς «Ἀδελφῆς» καὶ ἡ ποιόνια δὲν ἔχει τὸ τόνον τῆς συγκινήσεως καὶ τοῦ πάθους τούτης ἔξηρε τὴν τελευταίαν τούλαχιστον σκηνὴν παύτης, εἰλέγει ἡδη ἐκτελεσθῆ τὸ κευμῶνα ὑπὸ ἔρασις εγχών ἐν τῇ αἰθουσῇ τοῦ συγγραφέως, ἡ δὲ ὑπόκρισις τῆς κυρίας Κυβέλης Ἀδριανοῦ, ὁσφρήποτε καλλιτεχνική καὶ ἀλλὰ ὑπῆρξε, λέγεται ὅτι δὲν ἐπεσκότισε τὴν μεταπόδαν ἐνέπωσιν τὴν διοίκησιν κατέλιπεν ἡ κυρία Βασιλείδου.

«Λέων Μαριάννης», δρᾶμα εἰς πρόξεις 2 ώπος Αργυρού.
1. Σακελλαρίου.

ΚΑΤΑ τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἐδόθη εἰς τὸ θέατρον Κυβέλης καὶ δεύτερον ἔργον τῆς αὐτῆς συγγραφέως. Οὐ νεαρὸς Λέων Μαρώνιης, τέκνον νοθογένητον, αποδακεῖ ὡμῷμῷ πλήν εἰς μάτην τὴν κυρίαν Τσάλα; φροντίδι τῆς ὅποιας ἀνετράφη μαροῦλάν τῶν Ἀθηνῶν χωρίς νὰ γνωρίσῃ γονεῖς, νὰ τῷ ἀποκαλύψῃ τὸ ιωστήριον τῆς γεννήσεώς του. Ἐν τούτοις πειθεται ὅτι ἡ μήτηρ του ἔζη, καὶ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν παραχῆν τῆς κυρίας Χαρίνη εἰς μίαν σπεριδά ἔννοει ὅτι μήτηρ του εἶνε αὐτή καὶ προκαλεῖ τὴν διοιδο-

γίαν της παρουσιάζων έσυτὸν ὡς καταδικασμένον ἀπὸ τὴν Ἰατρικὴν ἐπιστῆμην. Ἀλλ' αἱ διαχύσεις τῆς ἀναγνωρίσεως ἀποκαλύπτουσι τὸ ἀπόρρητον τῆς κυρίας Χαρίνη εἰς τὸν σύζυγόν της καὶ προκαλοῦσι παρ' αὐτῇ ἄγριαν ἄγανάκτησιν. Ὁ Λέων θέλει νὰ παρέμβῃ ὑπὲπι τῆς μητρός, ἀλλὰ πραφαλαίεται ἀπὸ αὐτῆς ν' ἀπομακρυνθῇ καὶ ν' ἀμαυεῖται τὴν ἀπόφασιν της. Ο σύζυγος ἐπιμένει εἰς τὸ διαζύγιον εἰς τὸ δόπιον συναινεῖ καὶ ἁ κυρία Χαρίνη ἀποχωροῦσα εἰς τὸ δωμάτιόν της ἀφοῦ εἰς μάτην ἔξειλταργησε τὴν συζυγικὴν συγγράμην. Ἀλλὰ τότε καταφθάνει ἐπιστολὴ τοῦ Λέοντος ἀναγέλλουσα διτὶ ἀπρέχοτα διὰ παντός, ὃ δὲ σύζυγος μανῶνων διτὶ ἡ ἀτυχῆς μήτηρ διατρέχει κινδυνον διανάτου συγχωρεῖ ἵκετεύων τὸν Ἰατρὸν νὰ τὴν οώθῃ.

Τὸ δίπτακτον αὐτὸ ἔργον πλὴν τῆς σκηνῆς τῆς ἀναγνωρίσεως μεταξὺ μητρός καὶ γινού, ὑπῆρχεν ἀτυχές· Ἡ μητρικὴ στοργὴ ἡ ἀποτελοῦσα τὸν ἄξενόν του δὲ κατωθώμην νὰ δραματοποιηθῇ καὶ δὲν συνεκίνησης κανένα· ὅλα δὲ τὰ πρόσωπα παραμένουν δὲ ήματα ὀδιάφορα, — καὶ κατορθῶνται νὰ καταστῇ ἀσύμπατης ἀτυχῆς σύζυγος, ὃ διποῖς ἐπέτρωτο νὰ ἔχῃ μίαν του αὐτην ἔκταλλην ἔπειτα ἀπὸ δέκα τριῶν ἐτῶν συζυγικὸν βίον! Ἐκτὸς πλέον ἀν πταίη καὶ ἐδῶ δὲ ἀριθμὸς 13.

Νέα Σκηνή : «Τὰ Νέα Παναθήναια τοῦ 1911», ἐπιθεώρηση εἰς 3 πράξεις, ὑπὸ X. Ἀντίνοου καὶ Γ. Τσοκοπούλου.

ΤΑ «Νέα Παναθήναια τοῦ 1910» ἀπέθανον! Ζήτω σαν τὰ «Νέα Παναθήναια τοῦ 1911»! Ή Παναθηναϊκή Δυναστεία δὲν ἔκλειπε οὕτως, ἀλλά καὶ ἐπι μαρκὸν βεβαίως ἀκόμη δὲν θὰ ἔκλεψῃ, ἐφ' ὅσον ἔ ἔκλεπτοεσσος ἀθηναϊκος κόδος σύρεται ἀκαταπαχή τως πρὸς τὰ λεπτότατα ἀκροάματα καὶ θεάματα τῆς Ἀλυσσίδας, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ σκηνὴ τῶν ἀθηναϊκῶν ἐπι θεωρήσεων κατέχεται ἀπὸ μίαν μόνον φιλοδοξίαν, — πᾶς νά τὰ υπερβάλλῃ. Ἰδίως ἐφ' ὅσον τὰ μουσικῶτατα δια τῶν νεωτέρων. Ἀθηναϊνας ἔτρηψον τόσον ἥδοντα καὶ εἰς ἄσματα ἀπὸ φωνᾶς παραφρόνους καὶ ἐφ' ὅσον ἀντέχουν καὶ βεβαίως θὰ ἀντέχουν εἰς τὴν μουσικὴν Scie, δόποια εἰνε τὸ δισάν τὸ ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος κληρονομικὸν στύγια τῆς Παναθηναϊκῆς Δυναστείας, δια μηδιοστήν φοράν ἐπαναλαμβανόμενος ἔχος, εἰς τὸ διόποιον ἔξαγγέλλονται τὰ περίφημα τετράστιχα τῶν «Παναθηναϊον»!

Τούλάχιστον τὸ μετὰ ἵκανῆς φειδοῦς ἐγκατεσταρμένων εἰς τὴν ἐφετεινὴν ἐπιθεωρησιν τῆς Νέας Σκηνῆς πτενῦμα, ἀν δὲν εἰνε ἐκ τῶν πλέον στινθηρόβολων, εἰνι τούλαχιστον ἐκ τῶν ἀνωδυνωτέρων, τῶν μη πληγή νόντων, καὶ κάπιον σχετική διλος ἄβροδ εὐπόεπεια, — ἀν δὲν ἔξαιρεσθη κανεὶς τὸν ἀπαίσιον τύπον τοῦ ὁργανωτοῖ τοῦ οἰκονομικοῦ κλάδου τοῦ στρατοῦ, τόν ἥκιστα βεβαίως λεπτόν τύπον τοῦ κουρασμένου ἀξιωματικοῦ καὶ μερικάς ἐστω καὶ ἀπλῶς ὑπονοούμενάς ἀφετά κακεψε φάστονς διμοικαταληξίας, — διέπει δηλας του τάς ἀλλα εἰκόνας.

Ἐπήρχεν ἐποχὴ εἰς τὴν πόλιν μας κατὰ τὴν δόπια δὲν εὑρίσκετο ποτὲ ὁ ἀστυνομικὸς φρουρὸς ἐκεὶ ὅπου ἔφερε νὰ εὑρίσκεται. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ἀφότου διευθύνθη τῆς τῆς Ἀστυνομίας είνε τὸ κ. Συμβρακάκης, παρῆλθεν ἀνεπιστρέψτεο· οἱ περισσότεροι περὶ τούτου πεπεισμένοι θὰ είνε οἱ θεαταὶ τῶν «Παναθηναίων». Ἐν αὐτοῖς πανταχοῦ παρῷν εἶναι ὁ ἐνομοτάρχης καὶ μάλιστα οἱ αὐτὸς ἐνομοτάρχης — τὸν ὃποιον ἀπαντῶντας εἰς ταὶς Πανελλήνιους καὶ εἰς τὸ Ζάππειον καὶ, ἀν τιστεύσωμεν ἐν του ἄσμα, καὶ εἰς τὸν Ἐλάδωνα. Αὐτὸς καὶ ὁ ἐπαρχιώτης φουστανελᾶς Βασίλης Τραχανᾶς (Λεπενιώτης καὶ Φιλιππίδης), ἵδον οἱ κύριοι ἀξεσονες περὶ τοὺς δόπιοις στρέφονται ταῦτα αἱ ἄλλαι εἰμιανίσεις, εἰς Βιενναῖα Φοιτήτωναι, οἱ ναϊλομαθεῖς Εὐζωνοι, αἱ σαλβα-

φορόδοι Αττιθίδες, τὸ πεισιθάνατον παιδικὸν ζεῦγος, καὶ τὰ κακότεχνα Ἀνθεστήμα, ἡ Ἀρσακείας ἡ φεύγουσα τὸ ἐτοιμόρρυπτον κτίριον τοῦ Ἀρσακείου καὶ ὁ Κρυάνης, καὶ ἡ Ψυλλοδαμάστρια μὲ τοὺς ψύλλους της καὶ ἡ Ρέα μὲ τὸν Σαμάραν τῆς — μᾶς ἔφεραν μάγια δηπτηραὶ καὶ τίνε λένε Ρέα, πουσκὲ τὰ μάτια γαλανὰ καὶ τὸν οὐρά μακρέα —, καὶ ἡ κυρία Φύρστη ὡς Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ ἡ τόση δὰ Δἰς Καντιώτου εἰς ἀνατέλλων δστήρ ἐπιθεωρήσεως ὡς Δομπόλειον, καὶ ἡ κυρία Μηλιάδου ὡς δρδινάντα τοῦ Ἐντοῦ, καὶ ἡ κυρία Νίκη ὡς Ζαΐζη καὶ Ζαμπέτη καὶ Πεταλοῦδα καὶ Ἀπάχανη καὶ ἡ τόσην εὔτορηνος καὶ σφριγγῆλη καὶ σεισιμόληπτος καὶ δλως σοσκολατένια κυρία Ζ. Παρασκευοπούλου ὡς Ἀραπίνα, τὴν δποίαν βεβαίως δὰ ηχησε νὰ φθονῇ ἡ ἀληθινή Ἀραπίνα τῆς Λλυσσιδας!

Αθήναιον: «*H Πάργα*», Εθνική τραγωδία εἰς πράξεις 4, ὑπὸ Σπ. Περεσιάδου.

Α ἐπρεπε νὰ ἐνδιατρύψω εἰδικῶς εἰς τὸ μέσατον αὐτὸν τοῦ ὄποιον ὁ θίασος, ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὴν κυριότητα Μονστάκα καὶ τὸν κ. Βενιέρην, ἔσχε την γενναιότητα ν' ἀναβίβασμι· ἔργα θεωρούμενα βαρύτατα διὰ τὸ κοινὸν τοῦ νεοτέρου θεάτρου καὶ ὅλως ἀκατανόητα διὰ τὸ κοινὸν τῶν ἐπιθεωρήσεων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς Ἀθλίους τὸν «Μοντεχρήστον», αὐτὸν ἀκόμη τὸν «Ἀμλέτον» καὶ εἴλκωσε καὶ ἀκύνει οὗτως ἐν τούτοις κατὰ πᾶσαν ἑστέραν τὸ πολυπλήθεστορον τῶν ἀθηναϊκῶν ἀκροαστηρίων. Ἀλλ' ὅτι δὲ καὶ χώρος μιοῦ ἀπαγορεύει πρὸς τὸ παρόν, ἐλπίζω νὰ πράξω εἰς προσεχεῖς τεῦχος, ὅπότε θὰ ἐνδιατρύψω καὶ εἰς τὸ «Κρυφό Σχολεῖο» τοῦ κ. Ἀλέκου Γαλανοῦ τὸ ὄποιον διὰ λόγους ὅμως ἀνεξαρτητούς τῆς θελήσεώς μου δὲν ἦδυνθην ἀκόμη νὰ ἴδω.

“Οσον ἀφορᾷ τὸ νέον ἔργον του κ. Σπ. Περεσιάδου, τὸ διόποιον εἴλκινε πρωτοφανὲς διὰ τὴν πυκνότητά του ἀκροατήριον, ἀπότελε δραματοποίησιν, δχι βεβαιώνει τῶν ἰσχυροτέφων τοῦ ποιητοῦ, τῆς λύγρας τούχης τῆς Πάργας. Ἡτο ἄλλως τε αὐτὴ καθ' ἐμυθην τραγικὴν ἡ τύχη αὐτῆς εὐημερούντος πόλεως ητὶς εἰς ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶσα ἡ χριστιανούσην ἐσρτάζει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἀπομένει αἰφνίς ἐρήμος τῶν τεκνών αὐτῆς τὸ δόποια φεύγοντος ἐπὶ τῶν πλοίων των διὰ νὰ μὴ παραδοθοῦν μετ' αὐτῆς ὑπὸ Χριστιανῶν εἰς τὸν ὕμιον ἀντιπρόσωπον τῆς Ἡμισελήνου καὶ τὸ δόποια φεύγοντο μὴν ἀποκόμιζοντα μεν' ἐαυτῶν ἡ μόνον τὴν κόνιν τῶν πατέρων των. Εἰς τὴν τραγικὴν ἴστορίαν προσετέθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ ὁ ἐπαρκῶς περιπτετεῖσθαις ἔρως μεταξὺ δύο νεανιών φιλοπατρίοιν ὑπάρχειν δὸποιος νοιμίζεται πόδες ὥραν καταστραφεῖς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ νέου, δὸποιος ἀπολήγει εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν ἀγαπωμένων; ἀλλ' ὁ δόποιος εἰνει οὐχ ἡττον πάντοτε πένθιμος ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἔνώσεως δύο ἀτυχῶν ἔξοριστων οἰτινές φεύγοντες φιλούντο τὸ γῆμα τῆς Πάργας νεκρᾶς. Τοῦ ἔργον συνοδεύει κατὰ τινος αὐτοῦ σημεῖον ἐκλεκτὴ καὶ γηγενίας ἐλληνικῆς ἐμπειρίας μουσικὴ τοῦ κ. Καλομοίρη, ἔξετελέσθη δὲ ἵκανος ποιητικῶς ὑπὸ διολοκλήρου τοῦ θιάσου καὶ ίδιᾳ ὑπὸ τοῦ κ. καὶ τῆς κυρίας Μουστάκα, — τῶν δύο ἀγαπωμένων, καὶ της κ. Βενιέρη ὡς ἀρχιμανδρίτου Σαμονῆ καὶ τοῦ ὑποδυομένου τὸν Ἀγγλὸν διοικητὴν Φρ. Ἀδάμ κ. Κοντογιάννη.

Κάποια ύπερβαλλουσα μεγαληγορία δὲν λείπει βεβαίως ἀπό τὴν «Πάργαν», αἱ φλογεραὶ πατριωτικαὶ ἀποτροφαι εἰνε Ἰωας ὑπερόγαναν ἄφθονοι καὶ αἱ ἀποτροφαι ἀγανακτήσεως κατὰ τὸν «ραδιούργον» ἐδοιοῖς εἰς τὴν περιστασίαν αὐτὴν εἰνε ἡ ἀπίστος Ἀλβιών πᾶν ἀλλο εἰνε ἡ σπάγνη; «Ἄλλ᾽ ἔγραψῃ ποτί παρ᾽ ἡμῖν ἔλλογον πατριωτικὸν ἔχον ἐν μέτῳ πάντα ταῦτα; » Άλλως τε αὐτὸς οὗτος ὁ σκοπὸς ἐνυα τοιού

Ἐπιθεωρητής τῶν ἐν Μακεδονίᾳ σχολείων, Γ. Οἰκονόμου, Ι. Βαχαβιώλας καὶ Χ. Οἰκονόμου, πρωφητὴς Ἐπιθεωρητής Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Εἰς τὴν κενωθεῖσαν διὰ τοῦ νέου διοικισμοῦ τοῦ κ. Γ. Παπασωτηρίου θέσιν Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, διωρίσθη ὁ τμηματάρχης τοῦ ἰδίου Ὑπουργείου κ. Ἰω. Ἰωαννίδης, ἀναλαμβάνων καὶ τὸ τμῆμα τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ ποὺ ἔξελέγη μὲ πρόσδρομ τὸν κ. Μπακόπουλον καὶ εἰσηγήτην τὸν κ. Λαγοπάτην διὰ νὰ κάμῃ ἀνακρίσεις διὸ δημοτικοῖς εἶναι προδόται καὶ πουλημένοι, διατί ἐστιμάτησε τὸ ἔργον τῆς καὶ δὲν παρουσιάσθη εἰς τὴν Βουλὴν νὰ εἰτῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνακρίσεών της; Σεύρει ἡ ἐπιτροπὴ τί εὐθύνην ἔχει μὲ τὴν σιωπήν της ὀντῆν; Αὐτὰ ἔρωτά δ «Νομῆς» εἰς τὸ τελευταῖον του φύλλου.

Εἰς τὴν Φλωρεντίαν προκηρύσσεται διὰ τὸν προσχῆ Νοέμιθρον ἡ γη διεθνής καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις. Ἡ ἔκθεσις θὰ διαρκέσῃ ἔως τὸν Ἰούνιον 1912.

Ἐνα νέον περιοδικὸν πρόκειται νὰ ἔκδοθῃ, εἰς τὸ Παρίσιο «Ἰανός». Ἔτσι ὀρχίζει ἡ ἀγγελία ποὺ ἔξεδωσον:

«Ἐχοντες πλέον σταθεράν τὴν ἀπόφασιν τῆς σχετικῆς πρὸς τὸ ἔργον ὅπερ ἀνελάβομεν, ἀναχωρήσεώς μας ἐκ Παρισίων, καὶ τῆς εἰς τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα μας διλιγοημέρου ἐπανόδου σᾶς ἀποστέλλομεν τὴν ἀγγελίαν ταῦτην, μὲ τὴν πεποιθησιν πῶς πληρεστάτην δέλετε λάβει γνῶσιν τοῦ σκοποῦ μας καὶ τοῦ ἔργου μας ἀλπ. ἀλπ.»

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Περασμένα Ξεχασμένα Δ. Γρ. Καμπούρογλου (Ἐπεισόδια, διηγήματα, ἐντυπώσεις, δύνεια, εἰκόνες). Ἀθῆναι, Ἐλλ. Ἐκδ. Ἐταιρεία, δρ. 2.

Ο Τάφος Κωστῆ Παλαμᾶ. Ἐκδοσις Β'. Εἰς τὸν ἴδιον τόμον Ο πρῶτος λόγος τῶν Παραδεισῶν. Ἐκ-

δότης Ι. Δ. Κολλάρος, βιβλιοπωλεῖον «Ἔστια». Ἀθῆναι, δρ. 2.

Οἱ ἐθνικοὶ καὶ γλωσσικοὶ ἐφιάλται Ἀθανασίου Χ. Μπούτουρα δ. φ. Ἀθῆναι, δρ. 1.

Ἐγὼ ἀνάμεσα στὴ φύσι καὶ τὸ θάνατο, Α. Σοφιστή, Ἀθῆναι, 1910.

Ἐλληνοπρεπῆς ἀνατροφή, διάλεξις Ι. Ε. Διαμαντοπούλου, Σμύρνη, φρ. ο.50.

Πρόγραμμα καὶ Κανονισμὸς Ἐμπορικῆς καὶ Δομοτικῆς Σχολῆς Παναγιωτοπούλου. Νέον καὶ πρωτότυπον ἔργον διὰ τὴν Ἑλλάδα σύστημα λογιστικῆς διδασκαλίας, βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἀτομικότητος ἐκάστου μαθητοῦ. Ἐν Πειραιεῖ, ὁδὸς Νοταρᾶ 68.

Οδηγὸς τῆς Ἑλλάδος, Σάμου, Κρήτης, Κύπρου καὶ ἀπάντης τῆς Μακεδονίας Ν. Ἰγγλέση, ἔτος Γ' 1911, Ἀθῆναι, δρ. 15.

Albert du Bois, essai critique par Joseph Chot. Paris, Sansot fr. 3,50.

L'Assemblée Nationale poème patriotique par Gérasimide D. Cangellaris, Alexandrie.

Catalogo della Mostra archeologico nelle Terme di Diocleziano. Esposizione Internazionale di Roma 1911.

Renée Vinien par Charles Brun Paris, Sansot fr. 1.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ραχήλ, Ἀθῆνας. — Εὐχαριστοῦμεν. Εἶναι ὅμως δύο τρεῖς λέξεις δυσκολοδιάβαστες. Μᾶς στέλλετε τὸ βιβλίον νὰ τὶς ἴδοῦμε εἰς τὸ πρωτότυπον;

Θ. Ν. Κάρφον — Κάτι τοῦ λείπει ποὺ μᾶς κάνει νὰ μὴν τὸ δημοσιεύσωμεν.

Κ. Π. Μ. Καλλίπολιν. — Θὰ δημοσιευθῇ, εἰς τὸ ἔρχομενον ἴσως. Εὐχαρίστως δεχόμεθα καὶ ἄλλα.

Β. Σ. Λάργανα. — Ακατάλληλον.

Γ Ε Λ Ο Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α Ι

Ο Σπαής (Δεκατιστής). — «Καιροί».

Παρατρησατε κύριοι καλά, διότι μετ' διλίγον δὲν θὰ βλέπετε τίποτε. — «Καιροί».